

MAGYAR POSTA

MEGJELENIK ÉVENKINT TIZSZER
ELŐFIZETÉSI ÁR ÉVI 8 PENGŐ
MŰSZAKI MELLÉKLETTEL 12 PENGŐ

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
I. KER., KRISZTINA-KÖRÚT 12. SZÁM
BUDAI POSTAPALOTA IV. EM. 424

TELEFON: AUT. 505—97. — MŰSZAKI ÜGYEKBEN J. 454—48.

SZERKESZTI ÉS KIADJA A M. KIR. POSTAVEZÉRIGAZGATÓSÁG MEGBIZÁSÁBÓL
A M. KIR. POSTA JOGASZ- ÉS MÉRNÖK TISZTVISELŐI ORSZAGOS EGYESULETENEK
SZERKESZTŐ-BIZOTTSÁGA.

FŐSZERKESZTŐ: **Dr. ALKÉR SÁNDOR** M. KIR. POSTAFŐIGAZGATÓ

FELELŐS SZERKESZTŐ:
Dr. NAGY SÁNDOR
M. KIR. POSTATANÁCSOS.

TÁRSZERKESZTŐ:
PETAINEK JÓZSEF
M. KIR. POSTAFŐMÉRNÖK.

A magyar posta igazgatásának fejlődése

Irta: **Dr. HENCZ LAJOS**, m. kir. postaigazgató.

Développement de l'administration de la poste hongroise. Par le Dr. Louis Hencz, Directeur de poste roy. hongr.

Dans l'article l'auteur expose le développement de l'administration de la poste hongroise, en décrivant l'ancienne institution de courriers, la conduite et l'organisation du service-messager de la principauté de Transylvanie, ensuite le mode d'administration des familles Taxis et Paar et plus tard, des maîtres généraux hongrois des Postes, sous les Hab burgs. Il embrasse les privilèges de la famille Paar, l'organisation de la poste de Thököly, Rákóczi, ainsi que les changements survenus sous le Conseil de Gouvernement hongrois, le premier Ministère hongrois responsable, l'absolutisme autrichien, l'époque constitutionnelle rétablie en 1867, ainsi qu'à la suite des changements de gouvernement, de la guerre mondiale, des révolutions et de la paix de Trianon.

Ha a posta történelmét lapozzuk, nem kerülheti el figyelmünket az, hogy a hírszolgálati intézmények igazgatása csaknem minden államban más-más irányú fejlődésnek indult és koronként más-más szervezetű volt. Ha a fejlődés irányát, vagy a szervezés módját behatóbban vizsgáljuk, megállapíthatjuk, hogy ott, ahol a hírszolgálati intézmények az állam politikai viszonyai miatt elsősorban védelmi, vagy hódító érdekeket szolgálnak, katonai, ahol elsősorban a kormányzás célját szolgálják, belügyi, ahol ezek főcélja a bevételszerzés, pénzügyi, ahol pedig főként gazdasági célt szolgálnak, vagy külön, más ügyektől független politikai igazgatás alatt állanak, vagy az iparral, kereskedelemmel, közmunkával, útügygel, stb. kapcsolatosan vezeték őket.¹

¹ Ma Németországban a birodalmi postaminiszter (Reichspostminister), Angolországban a szervezeti és igazgatási ügyekben közvetlenül a királynak alárendelt és pénzügyekben a kir. kincstárnak felelős vezérpostaminiszter (Postmaster General), az Északamerikai Egyesült-Államokban és Kanadában az ugyancsak Postmaster Generalnak nevezett postaminiszter áll a hírszolgálat élén, míg a Délafrikai Unióban,

A posta-távirda-telefon-intézmény vezetésének függetlensége az egyes kormányzati ágaktól annál jobban kidomborodik, minél jobban szolgálja az állam általános, minden kormányzati ággal kapcsolatos érdekeit. A hírszolgálat igazgatásának módja mindenkor az állam politikai céljainak és fejlettségi fokának hűséges tükré, melyből erre szinte kétségtelen következtetéseket vonhatunk le.

A magyar hírszolgálat már a vezérek korában felülmúlta az itt élő nemzetek hírszolgálati intézményeit. Vezetői mindig a fejedelem, illetve később a király udvarához tartoztak, az uralkodó közvetlen rendelkezése alatt állottak, a futárok (futó-követek, praecok) fölött bíraskodtak és pedig külön udvarbíró segélyével. A hírszolgálat vezetőjét comes praeconum-nak, a futó-követek ispánjának nevezik az egykorú írások. Ezt a tisztséget viselte 1165-ben Michud,² aki III. István királynak kedvelt embere volt; 1255-ben Terestyén, a nagy Buzád bán³ fia, majd 1263-ban Pobor, aki IV. Béla és fia V. István ifjabb király kibékülésénél az országnagyok között szerepelt,⁴ stb.

Mátyás király a futárok szervezetére igen nagy gondot fordított. A budai udvarbíróat bízta meg azzal, hogy a futárok útiköltségét fizesse ki, de ha külföldi követek akarták a futárokat felhasználni, a budai udvarbíró előbb magától a királytól tartozott erre engedélyt ki-
eszközölni.⁵

1526 után az ország két uralkodó között oszlott meg. A Habsburg-uralkodók a Taxis-, majd a Paar-családdal menetrend szerint közlekedő postavonalakat szerveztetnek, míg Szapolyai János király s az erdélyi fejedelmek alatt az ősi futári intézmény maradt továbbra is fenn. Mindkét helyen az intézmény vezetője ezután is az uralkodó közvetlen környezetében kellett, hogy legyen s közvetlenül az uralkodónak volt alárendelve. Hogy e közvetlen alárendeltségi viszonyra milyen nagy súlyt helyeztek a rendek, bizonyítja az, hogy mikor Bethlen Gábor a 30-éves háborúban résztvett és székhelyéről távozott, az erdélyi országgyűlés külön felhatalmazást adott Katalin fejedelemasszony részére, hogy férje távollétében a futárokkal rendelkezék.⁶

Eleinte Erdélyben a futárok feje a kancellár, vagy a hopmester

Olaszországban, Perzsiában, Lengyelországban, Cseh-Szlovákiában a posta- és távirda-miniszter, Jugoszláviában, Etiópiában, Görögországban a posta-, távirda- és telefon-miniszter irányítja ez intézmények politikáját. Bulgáriában a vasút-, posta- és távirda-miniszter, Ausztriában, Kínában, Egyiptomban, Észtországban, Lettországban, Romániában, Svédországban, Sziámban és Japánban a közlekedésügyi miniszter, Franciaországban, Dániában és Nikaraguában a közmunkaügyi miniszter, Braziliában az utak és közmunkák minisztere, Magyarországon, Guatemalában, Norvégiában, és Venezuelában a kereskedelemügyi miniszter, Bolíviában, Cuba szigetén, Spanyolországban, Törökországban, Chilében, Hondurasban, Uruguay és Paraguyban a belügyminiszter, Luxemburgban a pénzügyi vezérigazgatóság, Hollandiában a Waterstaat (vízállam) miniszterhez stb. tartozik a hírszolgálat ügyeinek intézése.

² Fejér lod. Diöl. II. 170.

³ Buzád bán 1209-ben győri, 1222—1223-ban pozsonyi, 1224-ben vas megyei főispán, 1226—1229-ig tótországi bán volt, aki 1233-ban belépett a Szt. Domonkos-rend pesti rendházába s 1241-ben őt a tatárok a rendház templomának oltára előtt ölték meg. Terestyén az ő harmadik fia s IV. Béla különösen megbecsült udvari embere volt. (L. Karácsonyi, a magyar nemzetségek 115—135. lapjait, Wenzel Gusztáv: Árpádkori új okmánytár XI. 422. Wertner: Magyar nemzetségek I. 147, 172, 324.)

⁴ L. Wenzel Gusztáv: Árpádkori új okmánytár III. 36.

⁵ L. Dr. Csánky Dezső I. Mátyás király udvara. Századok 1883. évből.

⁶ L. Hennvey: A magyar posta története 1926. 50. l.

(udvarmester) volt, az 1600. évi lécfalvi országgyűlés azonban az udvari futárok élére főpostamestert állított, aki az országgyűlésen esküt tett. A főpostamesternek önálló hatásköre volt. Ő állította ki a posta részére az útlevelecdulát,⁷ ő adta át a fejedelem ezüst címertábláját, melyeket a futár visszaérkezése után ismét neki adott vissza, hogy azokkal visszaélés ne történhessék. Ő ellenőrizte, hogy a posta szabályszerűen közlekedik-e, a kiváltságokkal nem él-e vissza, a lóváltóállomáson kapott lovat a legközelebbi állomáson túl nem viszi-e, nem nyargalja-e agyon, vagy nem adja-e el? stb. Ha a posta (futár) szabálytalanságot, vagy büntetendő cselekményt követett el, a főpostamester bíraskodott fölötte s a kár megtérítése is az ő feladata volt. A fejedelmen kívül a főpostamester senkinek alárendelve nem volt,⁸ az udvarnál igen előkelő helyet foglalt el, a fejedelemnek bizalmas embere, akit Konstantinápolyba követségbe is küldött a fejedelem, ha rendkívül fontos diplomáciai küldetésről volt szó.⁹

Az erdélyi posták 1691-től összeolvadtak a királyi területen közlekedő postákkal.

I. Ferdinánd király trónralépése után szakított az ősi magyar futári intézménnyel és csakhamar az Ausztriában és Németországban már tíz éve rendszeresen közlekedő postajáratok mintájára nálunk is postavonalakat szervezett.

A posta legfőbb vezetését eleinte maga az uralkodó tartotta kezében, — írja dr. Hennyey Vilmos, — nemcsak a szervezeti rendelkezéseket, de a postamestereknek, küldöncöknek szóló kezelési rendtartásokat is ő, vagy helytartója adta ki és intézkedett a postamesterek s az udvari küldöncök alkalmazása iránt. Az udvari főpostamesterekre és Magyarországon a pozsonyi főpostamesterre csak a közvetítés és a rendelkezések végrehajtása s ellenőrzése maradt.¹⁰

Amikor 1558. október elsején a két magyar postafővonal¹¹ igazgatása elvált az osztrák postaigazgatástól, vezetését Paar Péter pozsonyi postamester vette át, aki közvetlenül a királynak volt alávetve. Ő tett javaslatot a királynak a postamesterségek betöltésére, a lótartások számának megállapítására, az állomások áthelyezésére, stb. A posta kezelési szabályzatát maga a király állapította meg, melyhez úgy a bécsi udvari, mint a pozsonyi postamester (később főpostamester) alkalmazkodni köteles volt.

⁷ Az útlevelecdula szolgált a futár (kit a törvények „postának” neveznek) igazolására, a fejedelem ezüst címertáblájával együtt, melyet zsinórral a futár nyakába akasztottak. Az útlevelecdula tartalmazta a posta (futár) nevét, útirányát, rendeltetési helyét, továbbá, hogy jár-e a postának útközben ingyen élelmezés, hány ló vagy szekér, stb.

⁸ L. az erdélyi 1664 : XIX., 1667 : XXXVIII., 1669 : IV., 1678 : XXXI. tc-eket. Egyes törvények a főpostamestert „postamesternek” nevezik. Minthogy Erdélyben csak egyetlen postamesteri állás volt, kétségtelen, hogy a „postamester” megjelölés az 1600-iki lécfalvi országgyűlésen rendszeresített „főpostamesteri” tisztségre vonatkozik. Előfordul még a „supremus cursorum nostrorum magister” kifejezés is, mely „főfutármesterünk”-nek fordítható.

⁹ Erdélyi Országgyűlési Emlékek XVII. 68, 207, 240, XV. 392—395, 419, 421., XVIII. 102, 120, 130, 311, 324., XX. 109 stb. Apaffy Vajda László főfutármestert „postamester és kedves öcsém uram”-nak címezte egy 1685-ből fenmaradt okiratban.

¹⁰ L. Hennyey Vilmos dr.: A magyar posta története 1926. 66. l.

¹¹ A Pozsony—Kassa és a Fischamend—Moson—Győr—Komárom—Bátorkeszi között közlekedő fővonal.

Hogy a pozsonyi főpostamesternek milyen tekintélye volt az uralkodó előtt, bizonyítja az, hogy Paar János főpostamester esküvőjén, 1586 május 1-én Rudolf király képviseltette magát, üdvözlő levelet és aranyozott serleget küldött nászajándékul¹² és hogy Bornemissza Istvánt II. Ferdinánd király az erdélyi fejedelemhez kétszer is követségbe küldte, és pedig 1625 szeptember 12-én „alkalmatos és félelmetes dolgokban“, 1625 december 1-én pedig fiának, III. Ferdinándnak királlyá koronáztatása ügyében.¹³

1635-től 1690-ig a pozsonyi főpostamester a kamara csaknem korlátlan befolyása alá került azzal, hogy a pozsonyi főpostamestert mindig a pozsonyi kamara alá rendelt tisztviselők közül nevezték ki, akiket a kamara elzárt a királlyal való közvetlen érintkezéstől.¹⁴ Mint-hogy a bécsi udvari kamara fokozatosan hatalma alá gyűrte a pozsonyi kamarát,¹⁵ vele együtt a magyar posta is közvetve elvesztette függetlenségét. A főpostamester írásban jelentette a posták dolgait a pozsonyi kamarának, az a bécsi udvari kamarának s mire az ügy a király elé került, a döntés megérkezett, már rendszerint későn volt. A magyar posta e korszakban annyira lezüllött, hogy az országgyűlés kénytelen volt az 1635. évi LXXIX. t. c. 2. §-ába iktatni, hogy „a karok és rendek kéri e helyütt Ófelségét, méltóztassék aképpen intézkedni, hogy a királyi meghívó-levelek jövőre imitt-amott a postákon ne heverjenek.“ A kir. leiratok¹⁶ is hiába sürgetik a posták rendbeszedését úgy, hogy végre a király is beleún a hasztalan törekvésbe s 1652 november 30-án rendeletet ad ki,¹⁷ hogy a kamara és a nádor leveleit ezután ne a posta, hanem külön futárok szállítsák.¹⁸

Thököly Imre postáinak adminisztrátora és ellenőrzője 1682-ben és azután is a neki közvetlenül alárendelt Dobay Gábor eperjesi postamester volt.¹⁹ Postája könnyed, gyors és pontos volt.

A királyi terület rettenetesen elhanyagolt postáját tovább a kormányzat nem tűrhette, miért is — bár közjogunkba ütközött, — úgy a nádor, mint a kamara elnézte, hogy 1690-ben egy 80.000 forintos adósság kiegyenlítéséül a magyarországi postákat a gróf Paar-család férfihűbér gyanánt kapja.²⁰

A családdal kötött egyezség szerint Paar gróf generális postamester közvetlenül a király alá van rendelve, a tisztviselők továbbra is megmaradnak a császár szolgálatában, de a magyar kamara ható-

¹² L. Országos Levéltár Benigna Resolutio 1586. május 1.

¹³ L. Országos Levéltár Benigna Resolutio 1638. január 20. útiköltségének elszámolása.

¹⁴ L. Országos Levéltár, kamarai levelek 1626—1649. B. és C. csomó.

¹⁵ Pedig úgy az 1622. évi XVIII., mint az 1655. évi II. tc. a pozsonyi magyar kamara függetlenségét biztosította.

¹⁶ L. Országos Levéltár Benigna Resolutio 1652. július 24., 25.

¹⁷ L. u. ott 1652. november 30.

¹⁸ Jellemző, hogy míg előbb Kassáról Bécsbe három nap alatt eljutott a levél, 1650-ben Bécsből Kassára a király levele egy hónap alatt, 1663. november havában kiadott királyi leirat pedig 1664. január 3-án érkezett meg Szatmárra. (L. Országos Levéltár Benign. Res. 1650. október 22. stb.)

¹⁹ L. Országos Levéltár, kamarai levelek 1680—1689. E. csomó.

²⁰ L. Országos Levéltár, Benigna Res. 1690. június 15. E család ugyanis 1624 óta Ausztriában hűbérjogon gyors és pontos postaközlekedést tartott fenn, mely után nálunk a királytól kezdve mindenki hiába vágyott!

sága alól kivétnék s Paar Károly József grófnak engedelmeskednek, akinek hűségeskü helyett fogadalmat tesznek. Indokolt esetben Paar gróf őket a szolgálatból elbocsáthatja s a megüresedett helyeket tetszése és belátása szerint töltheti be.²¹

1691-ben Erdély is I. Lipót király uralma alá került. Az első diploma Leopoldinum 18-ik pontja a posták felállítását a Guberniumra bízta. A Gubernium 1696-ban be is rendezett három vonalat, mely azonban csakhamar tönkrement, mert postamesterei fizetést nem kaptak. 1698-ban a második diploma 9-ik pontjában foglalt egyezség szerint az erdélyi posták igazgatását is gróf Paar generális postamester veszi át, alkalmazottainak egynegyed részét ő, háromnegyed részét pedig a Gubernium teszi hivatalba.²²

II. Rákóczi Ferenc gazdasági tanácsosa és főpostamestere (Szepessy János) közreműködésével mindig maga szabta meg a posta útirányát, működésének módját. A főpostamester közvetlenül a vezérlőfejedelem környezetéhez tartozott, teendői azonban inkább az ellenőrzésre, illetve a fejedelem rendeleteinek végrehajtására vonatkoztak. Szepessy után 1707-ben Rákóczi Kossovics Márton főhadbiztost már nem főpostamesternek, hanem „a magyarországi posták directorá”-nak nevezte ki és pedig sokkal önállóbb hatáskörrel.²³

III. Károly király 1722 július 1-től kezdve a postát regálénak nyilvánította. A Paar-családdal megegyezett olyformán, hogy a hűbérjogról a család lemond s kárpótlásul a posta jövedelméből évi 66.000 forint kárpótlást húz. A postákat ezután a bécsi udvari főpostahivatal igazgatja, de ennek mindig közvetlenül a császár és király alá rendelt legfőbb tisztviselője a Paar-család legöregebb férfitagja lesz, aki a magasabb postai tisztségekre a kinevezés jogát is gyakorolja. Az 1723. évi CXIV. t. c.-ben a hatáskörre vonatkozóan pedig kimondta az országgyűlés, hogy a „felállítandó postajáratokra nézve Őszentfelsége generális postamesterét meg fogja hallgatni és amit a közszükség javasol, azt jószágosan el fogja rendelni”.²⁴

II. József 1783-ban a magyarországi posták igazgatását a helytartótanácsra bízta oly módon, hogy ezután a postára vonatkozó rendelkezéseket a postamesterek nem közvetlenül, hanem a helytartótanács közvetítésével kapták. Az 1762 óta hercegi rangra emelt Paar-család szeniora volt most is a generális postamester, akinek sarkalatos joga volt a postai tisztviselők kinevezése.

Később a legalsóbbrendű tisztviselők kinevezésére, — függetlenül a generális postamestertől, — jogot nyert a magyar helytartótanács.

Mint hogy a Bécsben székelő központ képtelen volt arra, hogy rendeleteinek végrehajtását, a postakezelést maga ellenőrizze, II. József ugyanúgy, mint közigazgatási szempontból, az országot igazgatási kerületekre osztotta s ezzel megvetette a mai igazgatási rendszer alapjait. Magyarországot nyolc igazgatási kerületre osztotta, melyek

²¹ L. Országos Levéltár Ben. Res. 1690. június 15.

²² L. Országos Levéltár, kamarai levelek 1690—99. A. csomó és Opinio de re Postali etc. erdélyi guberniumi osztály.

²³ L. Országos Levéltár, Postai utasítások, 14. csom.

²⁴ A törvény tehát a vezérpostamestert közvetlenül a király alá rendeli és a postajáratok felállításánál őt tanácsadóul adja mellé, de azzal a kikötéssel, hogy csak azt rendeli el a király, ami az ország érdekében való.

székhelye Buda, Pozsony, Kassa, Temesvár, Zimony, Kőszeg, Varasd és Eszék voltak. Az erdélyi posták igazgatási székhelye Nagyszeben volt. Ezek élén a postapraefectusok állottak, kik mellett kontra ágens (ellenőrző) működött, aki az udvari postaszámvevőség (Hofpost—Buchhalterei) alá volt rendelve.²⁵

II. Lipót alatt, 1790-ben, az erdélyi országgyűlés törvénybe iktatta, hogy az erdélyi postákat ezután a Gubernium (főkormányshé) vezesse s jövedelmeit a tesauratusnak (erdélyi udvari kamara) szolgáltatassák be. Az 1790/91-iki országgyűlés XXII. t. c. e pedig megállapította, hogy „Ő királyi felsége a karokat és rendeket megnyugtati kegyeskedett az iránt, hogy sohasem fogja megengedni, hogy Magyarország s a hozzákapcsolt részek területén levő posták a magyar helytartótanács igazgatásától, jövedelmük pedig a magyar kamarától elvonassanak“. E törvények tehát a magyarországi és erdélyi posták függetlenségét akarták biztosítani az eddigi igazgatási rendszerrel szemben éppen úgy, mint az egész országra nézve az 1790. évi X. t. c., mely kimondja, hogy Magyarország semmiféle más országnak alávetve nincsen, hanem teljesen független állam.

1813-ban Paar Károly herceg lemondott a postaigazgatásra vonatkozó összes jogairól, úgy a maga, mint családja nevében.²⁶ Ez időtől fogva a postatisztségek betöltésének joga átszállott a magyar helytartótanácsra,²⁷ a postára vonatkozó szabályalkotási jog azonban továbbra is a bécsi igazgatás kezében maradt, mely ragaszkodott ahhoz, hogy a postakezelés az uralkodó összes államaiban egyforma szabályok szerint történjék.

Az 1848. évi III. t. c. 6. §-a a postát kivette a bécsi „legfőbb udvari postaigazgatóság“ kezéből, mely kezelési szempontból eddig igazgatta s a földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. miniszterre (Klauzál Gábor) bízta, aki azonban az igazgatásban elveit a szabadságharc miatt érvényesíteni, a posta új szervezetét megteremteni nem tudta.

Az 1849 február 1-én kelt császári rendelet a „legfőbb udvari postaigazgatóságot“ megszüntette s az újonnan szervezett császári királyi kereskedelmi-, ipar- és közmunkaminisztériumra bízta a birodalom postaügyének vezetését. Így került a magyar posta a világosi fegyverletétel után e minisztérium hatáskörébe, mely eleinte a hatáskört egészen magához ragadta. 1856-ban császári rendelettel Magyarország összes postaszemélyzetét az osztrák tisztviselők létszámából kivéve, külön státusba helyezték s a „General Gouvernement“ alá rendelték s ezzel kinevezésük, előléptetésük és áthelyezésük jogát az Albrecht főherceg vezetése alatt álló főkormányshékre (General Gouvernement) ruházták át.²⁸

Az 1860-iki „októberi diploma“ a magyarországi postaügyet is a „Reichsrath“ hatáskörébe utalta s az egyidejűleg visszaállított helytartótanács igazgatása alól elvonva, az osztrák pénzügyminiszter ha-

²⁵ L. Országos Levéltár, Ben. Res. 1783. március 22.

²⁶ Helytartótanács 1814. január 25. 2048. sz. rend.

²⁷ E jogot a helytartótanács a postamesteri állások betöltésénél mindig latinnyelvű királyi adománylevelekkel gyakorolta.

²⁸ Ugy az erre vonatkozó, mint a későbbi rendeletek a Bécsben kiadott „Verordnungsblatt des Handelsministeriums“ megfelelő évfolyamaiban jelentek meg; ezek a magyar posta könyvtáraiban is megtalálhatók.

táskörébe utalta. Minthogy az 1861-iki magyar országgyűlés az októberi diplomát alkotmányul el nem fogadta, az 1862-ben újból felállított kereskedelemügyi osztrák minisztérium a postaügyek vezetését ismét átvette s 1863-ban a magyar postatisztviselők külön státusát megszüntette.

1866 február 17-én a császár az osztrák kereskedelemügyi minisztériumban a posta vezetésére külön szakosztályt állított fel, melynek élére széleskörű önálló hatáskörrel felruházva, lovag Löwenthal Miksa került, kit a posta vezérigazgatója (General Postdirector) cím illetett meg.²⁹

Az 1867-iki kiegyezési tárgyalásokat Gorove István földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter vezette, akinek hatáskörébe a postaügy tartozott. A postaügy a tárgyalások végeredményeként az 1867. évi XVI. t.-c. 18. §-a alapján a „közös egyetértéssel intézendő ügyek” közé került. Szabad keze volt azonban a miniszternek a bel-földi postavonalak szervezésére, menetrendjének megállapítására és a személyzeti ügyek intézésére. Gorove minisztériumának szervezésénél külön postaszakosztályt állított fel, melynek élére miniszteri osztálytanácsosi³⁰ fizetéssel ugyan, de a többi szakosztály vezetőjétől megkülönböztetve, „országos postai főigazgató”-i címmel állított vezetőt Gervay Mihály, előbbi nagyváradai postaigazgató személyében.³¹

1870-ben a király és az országgyűlés jóváhagyásával a miniszter a posta-szakosztályt „országos postai főigazgatósággá” alakította át, mely megmaradt ugyan ezután is a minisztérium kebelében, de bizonyos mértékű önálló hatáskörhöz jutott, tekintettel arra, hogy a postaügy vezetése a merev bürokratizmust a forgalom érdekének lényeges sérelme nélkül nem tűrhette.³²

1881-ben az országgyűlés azért, mert a földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi minisztérium ügyekkel túl volt halmozva s ezért a fejlődő posta- és vasútügyekkel behatóan foglalkozni, ez ügyeket politikai téren megfelelően képviselni nem tudta, külön közmunka- és közlekedésügyi minisztériumot szervezett, melyhez többek között az „országos postai főigazgatóság” is, mint szélesebb hatáskörrel felruházott szakosztály tartozott. Ugyancsak szélesebb hatáskörrel volt felruházva a távirda-szakosztály is, melyet Baross Gábor az 1887 június 25-én Bécsben kelt királyi jóváhagyás alapján 1887 szeptember 1-étől

²⁹ Sok lényeges újítást hozott be. A kocsipostai díjshabást leszállította, a postalványforgalmat az összes osztrák és magyar postahivatalokra kiterjesztette stb., intézkedéseit azonban megakasztotta részben az osztrák—porosz háború, részben pedig a magyar—osztrák kiegyezés.

³⁰ Ekkor a minisztérium szakosztályainak vezetői mind osztálytanácsosi rangban voltak.

³¹ A megkülönböztetéssel nemcsak a postaügy vezetőjét akarta egyenlő rangra emelni az osztrák posta hasonló állású, General Postdirector címet viselő vezetőjével, hanem kifejezésre kívánta juttatni a külfölddel szemben is az ő nagyobb tekintélyét, mely a nemzetközi szerződések kötésénél nagy szerepet játszik. Másrészt honorálta azt a tényt is, hogy Magyarországon a posta vezetője a honfoglalás óta mindig sokkal több volt, mint egyszerű állami tisztviselő.

³² Az országos postai főigazgató, Gervay Mihály miniszteri tanácsosi rangot és fizetést kapott. Három alosztálya volt: 1. postajárat, 2. postakezelési, technikai és számviteli, 3. gazdasági. Ezek vezetői: Luger Károly, Heim Péter és Danielik József osztálytanácsosok voltak.

egyesített az előbbi szakosztállyal, hatáskörüket azonban — a minisztérium szűkebbkörű feladataira való tekintettel — szóbeli rendeletek útján megszorította.³³

Az 1889. évi XVIII. t.-c. 1889. június 15-étől a közmunka- és közlekedésügyi minisztériumot megszüntette s helyette „Ipar- és kereskedelemügyi m. kir. minisztériumot“ szervezett, melynek keretében változatlan hatáskörrel működött tovább a „M. kir. posta és távirda-főigazgatóság.“

1896 május 17-én Szalay Péter már nem „országos posta- és távirda főigazgatóvá“, hanem „a magyar királyi posta- és távirda-intézet elnök-igazgatójává“ neveztetett ki,³⁴ s ezzel egyidejűleg „a posta- és távirda-főigazgatóság“ még szélesebb hatáskörrel felruházva „m. kir. posta-vezérigazgatósággá“ alakult át, az 1896-iki költségvetési törvény alapján kibocsátott miniszteri rendelettel.³⁵

Az új szervezeti szabályzatra szükség volt azért, mert már Baross Gábor alatt is érezhető volt a hírszolgálati ügyek terén a központi vezetés megkötöttsége úgy, hogy maga a „vasminiszter“ is szóbeli rendeleteivel a posta- és távirda országos főigazgatót mind szélesebb és szélesebb jogkörrel volt kénytelen felruházni, különösen akkor, amikor az ügyekkel túlhalmozott ipar- és kereskedelemügyi minisztériumot átvette. Szükségessé tette a vezérigazgatóság szervezését az is, hogy az 1888 június 30-án Ausztriával kötött egyezmény a magyar postának a belföldi forgalom szabályozására szabadkezet biztosított, a külföldi forgalom egyezményes rendezése pedig a szomszédos államokkal erősebb tempóban indult meg. E tárgyalásokat természetesen csakúgy, mint világszerte, az intézet közvetlen vezetője, az elnökigazgató, illetve országos főigazgató folytatta, aki nem fordulhatott lépten-nyomon a miniszterhez utasításért, ha nem akarta a külföld képviselői előtt minden tekintélyét eljátszani. Ezenkívül 1896-ban Budapesten tartották a nemzetközi táviró-konferenciát is, melynek elnöke Szalay Péter volt, akit a külföldi államok képviselőivel szemben nem lehetett úgy szerepeltetnünk, mint egy osztrák tartomány postájának vezetőjét.³⁶

Az 1896-iki szervezeti szabályzat szerint az intézet vezetésének hármasszágú tagozata volt. Elsőfokú hatóságként szerepeltek a posta- és távirda-igazgatóságok,³⁷ másodfokú hatóság volt a posta- és távirda-vezérigazgatóság, harmadfokú hatóság pedig a m. kir. ipar- és kereskedelemügyi miniszter, akinek a posta- és távirda-vezérigazgatóság miniszteri szakosztályként állott rendelkezésére a posta-, távirda- és távbeszélő-ügy legfőbb irányításában.

Az elnökigazgató nevezte ki az intézet tisztviselőit a X. fizetési osztályig bezárólag, továbbá a gyakornokokat, a kezelőket és az al-

³³ Ugyanekkor egyesítette az alsóbbfokú hatóságokat is „posta- és távirda-igazgatóság“ címmel, a posta, távirda központi számviteli, pénztári és gazdasági szolgálatot azonban csak 1888. január 1-től egyesítette.

³⁴ Szalay Pétert 1908-ban a király államtitkári ranggal tüntette ki.

³⁵ L. Posta és Távirda Rendeletek Tára 1896. 30. sz. 81.300. sz. rendelet.

³⁶ Az osztrák örökös tartományok igazgatósági székhelyein ugyanis hasonló rangú tisztviselők (postaigazgatók, később elnökigazgatók) állottak.

³⁷ Budapest, Kassa, Kolozsvár, Nagyvárad, Temesvár, Pozsony, Sopron, Pécs és Zágráb.

tiszteket.³⁸ Hatáskörébe tartozott bezárólag a VIII. fizetési osztályig a tisztviselők áthelyezése, továbbá a hivatalvezetők megbízatása, a nyugdíjazás, lemondás, elbocsátás, stb. Az elnökigazgató végezte egyébként a fennálló törvények és miniszteri rendeletek szerint az intézet központi vezetését.

A vezérigazgatóságnak 7 ügyosztálya³⁹ volt, melyeknek vezetői szintén bizonyos mértékig hatáskörhöz jutottak az előbbi állapottal szemben. A vezérigazgatóság szabad mozgása csakhamar olyan eredményeket szült, a kezelés terén olyan újításokat létesített, hogy a külföld is gyakran kereste fel kiváló tisztviselőinek tanulmányútja alkalmával a magyar hírszolgálati intézményeket s igen sok intézkedést, berendezést vett át tőlünk.⁴⁰

Minthogy időközben Ausztria a csehországi, galíciai, bukovinai, sőt a bosznia-hercegovinai postaigazgatókat a IV. „rangosztály”-ba szintén „elnök-igazgatóvá” nevezte ki, a magyar posta vezetőjénél e címet a magyar kormány annál kevésbé tarthatta fenn tovább, mert az 1908. évi XII. t.-c. 18. §-a a magyar postát teljesen függetlenítette minden viszonylatban az osztrák postától, véglegesen kivette a „közös egyetértéssel intézendő ügyek” közül.

A postaiszervezet vezetőjének hivatali címét illetően a kérdést egyelőre megoldotta az a körülmény, hogy Szalay Péter elnökigazgatót 40 éves szolgálati jubileuma alkalmából a király 1908-ban „államtitkári” címmel tüntette ki. Szalay azonban rövid idővel ezután meghalt s így a kormánynak a cím kérdését okvetlenül, véglegesen rendeznie kellett, ha nem akarta, hogy a külföld előtt a magyar posta vezetője a bukovinai és a boszniai kerületi postaigazgatókkal azonos címzéssel szerepeljen s az ő címe a magyar posta függetlenségét elhomályosítsa. Ezért 1909 március 2-án Follért Károlyt a kormány előterjesztésére a király már „m. kir. posta- és távirtda-vezérigazgatóvá” nevezte ki s ezzel a magyar posta vezetője az osztrák posta vezetőjével azonos címzésben részesült.⁴¹

1909-ben a király jóváhagyásával az intézet ismét új szervezést nyert⁴² s ezzel egyidejűen a posta hatóságainak jogkörét is részletesebben szabályozták, ugyancsak a hármasszervezet tagozat rendszere szerint. A rendelet az 1896-iki szervezetnek csupán tökéletesebb formája, újításokat alig tartalmaz. Határozottan kimondja, hogy a postának hármasszervezetű hatósága van, mert a bírói eljárás során előfordult, hogy a bíróság a posta igazgatási szerveinek hatósági jellegét kétségbe vonta. Megállapítja továbbá, hogy a vezérigazgató közvetlenül a kereskedelemügyi miniszternek, illetve államtitkárnak van alárendelve s vezetése alatt áll az egész posta-, távirtda- és távbeszélő végrehajtó-szolgálat. Személyzeti ügyekben hatásköre ugyanaz maradt, más ügyekben azonban hatásköre ismét bővült. A postavezér-

³⁸ A szolgálókat a kerületi igazgatók nevezték ki. Ők vették fel a gyakornokjelölteket, kiadókat, díjnokokat, segédszolgálókat stb.

³⁹ 1. Elnöki, 2. személyzeti, 3. nemzetközi, 4. postauizleti és kezelési, 5. távirtda-üzleti és kezelési, 6. műszaki, 7. postajárati és gazdasági ügyosztály.

⁴⁰ E kort dr. Hennyey idézett munkájában a magyar posta fénykorának nevezi.

⁴¹ Az osztrák posta vezérigazgatója azonban a III. „rangosztályba” tartozott, míg a miénk 1918-ig az V. fizetési osztályban volt.

⁴² L. az 1909. évi március 17-én kelt 22.452. sz. K. M. rendeletet.

igazgatóság a minisztériumnak V. szakosztálya volt s 6 ügyosztályra oszlott.⁴³ Az ügyosztályok között eddig nem érvényesült az ügybeosztás tekintetében teljesen a posta-, távirida- és távbeszélő egyesítésének elve, az új szervezet azonban ezt is megvalósította, mert egy ügyosztályba vonta össze az összes posta-, távirida- és telefon kezelési ügyeket, melyeket eddig külön ügyosztályok intéztek.

A világháború alatt az intézmény különösen fontos szerephez jutott, úgy kormányzati, mint honvédelmi szempontból. A vezérigazgatóság éjjel-nappal szolgálatot tartott s közvetlen telefonösszeköttetése volt állandóan a királlyal, a legmagasabb katonai parancsnokságokkal és egyes miniszterekkel. A hadi és a politikai helyzet megdöntötte a bürokratikus formákat, úgy a hadsereg, mint különösen a honvédelmi és belügyminiszter közvetlenül a posta- és távirida-vezérigazgatóhoz fordult, aki az intézkedéseket kénytelen volt „utólagos jóváhagyás reményében“, hatásköri túllépéssel foganatosítani.⁴⁴ A világháborúval kapcsolatos intézkedések ugyanis halasztást, vagy tárgyalást nem tűrtek, úgy, hogy a m. kir. posta- és távirida vezérigazgatója a gyakorlatban valósággal miniszteri hatáskört gyakorolt.

Részben ennek következménye volt, hogy amikor 1917. év végén az adminisztratív államtitkári állások betöltését megszüntették s helyette a IV. fizetési osztályban „helyettes államtitkári“ állásokat szerveztek, a két első ilyen állás betöltésénél az egyikre a király Follért Károlyt nevezte ki.

A forradalom kitörése után a minisztertanács 1918 november 4-én Hollós József műszaki igazgatót nevezte ki posta- és távirida-vezérigazgatóvá, majd rövid idővel azután államtitkárrá, aki a kormány jóváhagyásával a vezérigazgatóságot részben azért, hogy az egyéni törekvéseket honorálja, az eddigi 6 ügyosztály helyett 12 ügyosztállyal szervezte át, de megmaradt továbbra is a minisztérium szakosztályának az eddigi hatáskörrel.⁴⁵

Minthogy a forradalmak alatt az intézmény politikai vezetésére hivatott tényezők túlnyomórészt avatatlan, sőt erre képtelenek

⁴³ 1. személyzeti ügyek, 2. pénztári, jogi és nemzetközi ügyek, 3. a kezelés, számadástétel és ellenőrzőszolgálat körébe tartozó ügyek, 4. forgalmi és járási ügyek, 5. műszaki ügyek, 6. gazdasági ügyek.

⁴⁴ Ilyen intézkedések voltak: új táviró- és távbeszélővonalak építése, lebontása, a forgalom korlátozása, beszüntetése stb., mely intézkedések közvetlenül a miniszter hatáskörébe tartoztak volna.

⁴⁵ Az új ügybeosztás az 1918. évi december hó 18-án kelt miniszteri rendelet szerint 1919 január hó 1-étől a következő volt: 1. ügyosztály: személyzeti ügyek; 2. ügyosztály: anyagbeszerzési és gazdasági ügyek; 3. ügyosztály: költségvetési és szociális ügyek. E három ügyosztály úgynevezett általános osztály volt, mely közvetlenül a posta vezérigazgatója alá tartozott. A többi ügyosztályok főosztály alá voltak rendelve. Az A) főosztály „posta főosztály“ címet viselt. Alá volt rendelve a 4. ügyosztály, nemzetközi és postaüzleti ügyek, 5. ügyosztály, belföldi postaüzleti ügyek, 6. ügyosztály, jogi és pénztári ügyek, 7. ügyosztály: postaforgalmi és járási ügyek. A B) főosztály címe „távíró és távbeszélő főosztály“ volt. Alá tartozott a 8. ügyosztály, vonalépítési ügyek, 9. ügyosztály, hivatalok és állomások műszaki ügyei, 10. ügyosztály, nemzetközi és belföldi táviró és távbeszélő ügyek, 11. ügyosztály, járműüzemek és műhelyek ügyei, 12. ügyosztály, számadás és statisztikai ügyek. Egyebekben a vezérigazgató, mint miniszteri szakosztályvezető ugyanazzal a hatáskörrel állt az intézet élén, mint az 1909. évi szervezeti szabályzat előírta. (L. Posta és Távirida Rendeleték Tára 1918. 119. sz., 114.468. sz. rend.)

bizonyult egyének voltak, az intézet vezérigazgatója szakdolgozókban sokszor volt kénytelen olyan intézkedéseket tenni, amelyek nem állhatták meg helyüket. A vezérigazgató hatáskörét különösen személyzeti ügyekben csorbították, hogy a forradalmárokat érvényesüléshez juttassák és sokszor szakkérdésekben is szinte neveléses intézkedéseket erőszakoltak ki.⁴⁶ Az intézet átszervezésére is gondoltak, de szakértelem hiánya miatt javaslatuk a komoly tárgyalásokig sem jutottak, csupán annyi történt, hogy az intézmény vezetése az egyik „népbiztos”-tól a másik vezetése alá került.

A forradalmak lezajlása után a m. kir. posta és távirda vezérigazgatójává Demény Károlyt nevezték ki, aki 1919 november 24-ike óta államtitkári címmel és jelleggel felruházva állott az intézet élén. Reá várt az a súlyos feladat, hogy a megszállás és a forradalmak után az intézményt az állam változott politikai viszonyainak megfelelően az új állami célok szolgálatába állítsa s olyan közgazdasági politikát kövessen, amely már nemcsak kormányzati, honvédelmi és gazdasági, hanem pénzügyi érdekeket is szolgál. Ezért a posta-, távirda és távbeszélő intézmény ismét új szervezetet kapott.⁴⁷

Az új szervezeti szabályzat szerint a m. kir. posta-vezérigazgatóság a kereskedelemügyi m. kir. minisztérium X. szakosztályaként működik. Azokban az ügyekben, melyek a miniszter hatáskörébe tartoznak, a minisztérium más szakosztályaira nézve előírt szabályok szerint jár el, egyébként pedig, mint az intézmény másodfokú hatósága, önállóan működik. A változott viszonyoknak megfelelően, a költségvetésileg rendszeresített személyzet kinevezése az állami rendszerű IX. fizetési osztályig, az államvasúti illetményrendszerbe tartozó személyzetnél pedig az előbbi állásnak megfelelő fizetési osztályba, vagy csoportba tartozó állásokig a vezérigazgató hatáskörébe tartozik. Ugyancsak ő bízza meg a vezérigazgatóság fő- és ügyosztályvezetőit, a helyetteseket, a kerületi igazgatóságok vezetőit és helyetteseit, az összes főnököket s ő nevezi ki az I. és II. oszt. postamasteri hivatalokhoz a postamastereket is. (A III. és IV. oszt. hivatalok postamastereit a kerületi igazgatók nevezték ki.) Önálló hatáskörébe tartozott továbbá a posta-, távirda- és távbeszélő-hivatalok engedélyezése és megszüntetése, kalauz- és mozgó-posták berendezése, új távirda- és távbeszélő-összeköttetések engedélyezése, építése és fenntartása, ingatlanok vétele, postaházak építése, stb.

A hatáskör kiterjesztését szinte elkerülhetetlenné tették a világháború és az azt követő forradalmak tanulságai. A kormány úgy látta, hogy a hírszolgálati intézmények vezetése csak akkor felelhet meg céljának, ha a súlyos gazdasági és politikai viszonyok között még az eddiginél is gyorsabban alkalmazkodhat a körülményekhez. És, hogy

⁴⁶ Garami miniszter például Hollós vezérigazgatót a „postatanács” és a „munkás- és katonatanács” tagjaiból alakult zsűri elé állította, mikor a postás szakszervezet elnökeivel ellentétbe került, a zsűri a felek meghallgatása után azt javasolta, hogy a vezérigazgatónak a miniszter rosszalását fejezze ki s a postatanácsos szakszervezeti elnök áthelyezését vonja vissza, és a miniszter ezt jóváhagyta. A mozifilmek szállítására portómentességet adtak (azokat, akik ezt ellenézték, a hivatalból hazakergették). A Budapest 72. számú postahivatalban az ajánlott levelek felvételét eltörölték, mert ez „burzsuj találmány” stb.

⁴⁷ L. Posta és Távirda Rendeleték Tára 1920. 92. sz. 90.103. sz. rend.

ez intézkedés helyes volt, de még mindig nem tökéletes, bizonyították a korona árfolyamának gyors zuhanásával, IV. Károly király hazajövetelével, a nyugatmagyarországi felkeléssel stb. kapcsolatos események, melyek az intézet vezetőjének mindig gyors és közvetlen intézkedését követelték, akár volt hatásköre hozzá, akár nem.

A forradalmak alatt részben személyi érdekekből létesített különböző hivatalokat és ügyosztályokat a m. kir. posta már 1921-ben kezdte fokozatosan megszüntetni s a létszámfölött alkalmazott személyzetet elbocsátani,⁴⁸ hogy az ország elviselhetetlen gazdasági terhein enyhítsen.

A közelmúlt tapasztalatain okulva s a pénzügyi viszonyokat is szem előtt tartva, Walkó Lajos kereskedelemügyi m. kir. miniszter a Kormányzó Úr Ófőméltóságának 1923 július 23-án kelt legmagasabb jóváhagyásával kiadott rendeletében⁴⁹ a m. kir. postavezérigazgatóságot még az eddiginél is szélesebb hatáskörrel ruházta fel. E szervezeti szabályzat szerint a kereskedelemügyi minisztérium postaszakosztálya (postavezérigazgatóság) élén államtitkári hatáskörrel a m. kir. posta vezérigazgatója áll, aki közvetlenül a m. kir. kereskedelemügyi miniszternek van alárendelve, ellenben a postavezérigazgatóság ügyosztálytagozását, az ügyosztályok számát, ezeknek ügybeosztását és hatáskörét a miniszter állapítja meg. A postavezérigazgatóságnak külön segédhivatala van, számviteli ügyeit a m. kir. kereskedelemügyi miniszteri számvévség külön csoportjaként működő „m. kir. posta központi számvévsége“ látja el. Az igazgatóságok számát, területét, székhelyét, ügybeosztását és hatáskörét a miniszter rendeleti úton állapítja meg.

Mint látjuk, ezentúl a m. kir. posta vezérigazgatója valósággal a miniszter helyetteseként intézkedhetett és intézkedett is, mert közvetlenül a miniszter alá volt rendelve államtitkári hatáskörrel.⁵⁰

Az új szervezeti szabályzat, a hatásköri összevonásokat követelő minisztertanácsi határozatokra való tekintettel, a postavezérigazgatóság ügyosztályainak számát 11-ről 8-ra apasztotta le.⁵¹

Ugyanekkor az igazgatóságok, sőt az egyes előadók is önálló hatáskörhöz jutottak, részben azért, hogy az ügymenet gyorsíttassék, részben pedig, hogy a hatáskörök kiterjesztésével kapcsolatban a vezető állásban levő tisztviselők létszáma apasztható legyen.

1926-ban a minisztertanács intencióinak megfelelően, a m. kir.

⁴⁸ Így az 1921. május 20-án kelt 12.885. sz. rendelettel megszüntette az 1918-ban létesített műszaki szakoktatási igazgatóságot, műszaki tanulmányi hivatalt, továbbá a postaházak építési felügyelőségét, a m. kir. posta külföldi hírlaphivatalát és a m. kir. postautalványok kicserélő hivatalát s munkakörüket a hatóságok, illetve hivatalok között szétosztotta. Az 1923. március 11-én kelt 7987. sz. rendelet megszüntette a vezérigazgatóság 2. ügyosztályát is (gazdászati osztály).

⁴⁹ L. 1923. augusztus hó 5-én kelt 24.314. sz. és 24.759. sz. rendeletet.

⁵⁰ A légügyi osztály is Demény államtitkár-vezérigazgatónak referált.

⁵¹ Az ügybeosztás ekkor a következő volt: 1. ügyosztály: személyzeti ügyek. Az A) postafőosztály alá tartozott a 2. ügyosztály, jogi, pénz- és hitelügyek, a 3. ügyosztály: postaforgalmi és gazdászati ügyek, a 4. ügyosztály: postaüzleti és kezelési ügyek. A B) táviró, távbeszélő és műszaki főosztály alá tartoztak az 5. ügyosztály: táviró, távbeszélő és rádióüzleti és kezelési ügyek, a 6. ügyosztály: táviró, távbeszélő és rádió műszaki és gazdasági ügyek, a 7. ügyosztály: postai jármű- és műhelyügyek és a 8. ügyosztály: postaházak építése és fenntartása.

posta közigazgatási tisztviselőinek jogi képesítésű részét az 1919 január elseji állapottal szemben 33%-kal (450 főről 300 főre) apasztani kellett. Az apasztás csak újabb átszervezéssel volt keresztülvihető. A minisztérium X. szakosztályának (m. kir. postavezérigazgatóság) ügybeosztása annyiból változott, hogy az ügyosztályok számát 8-ról 9-re emelték fel, de ezzel kapcsolatban megszüntették a budapesti székesfővárosi, a budapesti kerületi és a budapesti táviró- és távbeszélő-igazgatóságokat, melyeknek teendőit közvetlenül a postavezérigazgatóság 8-ik, illetve 9-ik, u. n. üzemosztálya látta el.⁵² A vezérigazgatóság hatásköre változatlan maradt, egyes ügyek intézését azonban fokozatosan a postai hatóságok hármastagozatából kivették s az alsóbbfokú hatóságok (igazgatóság, vezérigazgatóság) egybehangzó határozatait jogerőssé, a minisztériumhoz fellebbezhetlenné tették.

Szükség volt ez utóbbi intézkedésre azért, hogy az ügyek végleges elintézése elhúzható, kitolható ne legyen, másrészt, hogy a posta hatóságai indokolatlanul fellebbezésekkel ne terheltesse. Ugyanez indokból a hivatalok, illetve hivatalvezetők is egyes ügyekre nézve (a kártérítési ügyek intézésére, stb.) önálló hatáskört kaptak.

Idővel kitűnt, hogy a budapesti három igazgatóság megszüntetése s az ügyek elsőfokú intézésének a vezérigazgatóság hatáskörébe való utalása nem volt célszerű, mert most már a budapesti kerületnek az I., II. és III.-fokú hatósága is tulajdonképpen a postavezérigazgatóság volt, ami formai szempontból a közönség előtt is érthetetlen volt.

Ezért, amikor az intézet vezetését 1928 május 1-én dr. báró Szalay Gábor postavezérigazgató vette át, a közigazgatás racionalására vonatkozó kormányrendelet végrehajtásával kapcsolatban 1929 július 1-jétől a postavezérigazgatóság 8. postauzemi osztályát budapesti postaigazgatósággá, 9. táviró- és távbeszélő-üzemosztályát pedig budapesti táviró- és távbeszélő-igazgatósággá alakították át.⁵³ Ugyanekkor a vezérigazgatóság hatáskörének számottevő részét a kerületi igazgatóságoknak engedte át, míg az igazgatósági hatáskör egy részét később a hivatalokra ruházták át.⁵⁴

A magyar hírszolgálati intézmények igazgatásának fent vázolt

⁵² L. az 1926. február 17-én kelt 1.547. sz. rendeletet. A vezérigazgatóság ügybeosztása ekkor a következő volt: Az A) főosztály alá tartoztak: az 1. ügyosztály, személyzeti ügyek, 2. ügyosztály, jog- és pénzügyek, a 3. ügyosztály, járási és gazdasági ügyek, a 4. ügyosztály, postauzleti és kezelési ügyek és a 8. ügyosztály, a postauzemi osztály is, amely a központ alá tartozó kezelési hivatalok fölött az igazgatósági jogkört gyakorolta. A B) főosztály alá tartozott az 5. ügyosztály, táviró és távbeszélő üzleti és kezelési ügyek, a 6. ügyosztály, műszaki és műszaki gazdasági ügyek, a 7. ügyosztály, magasépítési ügyek és a 9. ügyosztály, budapesti táviró és távbeszélő üzemi osztály, mely a Budapest székesfőváros területén működő központi táviró és telefonközpontok stb. ügyeit igazgatósági jogkörrel intézte.

⁵³ L. az 1929. évi május hó 14-én kelt 20.863. számú miniszteri rendeletet. A vezérigazgatóság ügybeosztásában az a változás történt, hogy az 1. (személyzeti) és 2. (jogi-, pénz- és hitel-) ügyosztályokat, mint általános hatáskörű szerveket közvetlenül a vezérigazgató, mint szakosztályfőnök rendelkezése alá osztották be, a vezérigazgatóhelyettesi és központi főbiztosi állásokat pedig megszüntették.

⁵⁴ L. az 1929. évi május hó 14-én kelt 20.864. sz., az 1930. január 2-án kelt 46.990. sz., az 1930. április 26-án kelt 72.084. sz., az 1930. május 30-án kelt 71.491. sz. miniszteri rendeleteket.

történetéből látjuk, hogy azok, — csakúgy, mint más államokban, — mindig csak akkor tudtak tökéletesen megfelelni feladatuknak, ha bizonyos mértékű függetlenségre tettek szert, ha nemcsak egyes kormányzati ágak érdekeinek befolyása alatt állottak, hanem az állam egyetemes politikai célját szolgálták.

Az egyetemes postatörténetből úgy, mint már igen sok állam tette, csak egy következtetést vonhatunk le s ez az, hogy a hírszolgálati intézményeket az igazgatás terén függetleníteni kell más közigazgatási ágazatok ügyeitől, ha azt akarja a kormány, hogy ezek az intézmények hivatásuknak teljesen megfeleljenek. Az állam biztonsága, a katonai és kormányzati érdekek oly szorosán összefüggnek a hírszolgálat vezetésével, hogy egyetlen karban és egyetlen államban sem lehet a hírszolgálatot csak a honvédelmi, a belügyi, az ipar és kereskedelmi, a pénzügyi, vagy földművelésügyi stb. igazgatás céljai szerint vezetni. A hírszolgálat minden igazgatási ág céljait kell, hogy szolgálja s főként azt, amelynek az adott viszonyok között leginkább szüksége van rá. Háború esetén elsősorban a honvédelmi, belügyi zavarok esetén a belügyi, árvíz veszedelem idején a földművelésügyi, rendes viszonyok között pedig általános közigazgatási kulturális és közgazdasági célokat kell, hogy szolgáljon.

Ezért kell, hogy a posta-, távirde- és telefon-intézmény vezetése bizonyos fokú önállósággal rendelkezék, hogy váratlan eseményekkel szemben — melyek oly gyakran merülnek fel az állami életben, — gyors, határozott és célravezető intézkedéseket tehessen anélkül, hogy előbb hosszú tárgyalásokat folytatna, vagy kilogrammos ügyiratokat gyártana.

Hogy a magyar posta, politikai lekötöttsége mellett is, ennek a feladatnak eddig meg tudott felelni, azt adminisztrációja hajlékonyságának s bizonyos fokú függetlenségének köszönhetjük, amelynek fokozatosan el kell jutnia odáig, ahol nálunk már évszázadokkal ez előtt volt, hogy külön minisztere révén, vagy más megoldással, úgy, — mint sok külföldi államban van, — más igazgatási ágazattól függetlenül szolgálhassa az ország egyetemes érdekeit.

A becsület büntetőjogi védelme.

Irta: Dr. KRAJCSIK GÉZA, m. kir. postatanácsos.

Protection pénale de l'honneur. Par le Dr. Géza Krajcsik, conseiller de poste roy. hongr. L'autour traite les délits d'injure et de diffamation commis envers les employés postaux par les parties utilisant la poste, et expose en détail les dispositions juridiques matérielles et les règles de procédure de la loi sur la protection de l'honneur.

A m. kir. posta a magyar gazdasági élet lüktető vérkeringésének egyik fontos tényezője. A m. kir. postának a gazdasági életben betöltött enné a szerepénél fogva állandó érintkezésben kell állania azokkal a szervekkel és egyénekkkel, amelyek, illetve akik a gazdasági élet lebonyolításában részt vesznek. A gazdasági életnek ez a posta kezelési és közigazgatási szolgálatával egyaránt fennálló szerves kapcsol-

lata eredményezi, hogy lépten-nyomon felmerülnek kérdések, amelyek a speciális postai kezelési és egyéb szabályokon túl a különböző általános jogszabályok alkalmazását teszik szükségessé. Különösen a posta közigazgatási szolgálata az a terület, ahol ezeknek a felmerülő kérdéseknek a tárgyalása és elintézése a jogtudománynak majdnem minden ágazatába való beavatkozást igényel, illetve a különböző jogszabályoknak ismeretét és helyes alkalmazását teszi szükségessé. A postaszolgálattal kapcsolatban keletkező ügyek hol a magyar magánjog, hol a kereskedelmi jog, majd a büntető jog területébe vágnak, amikor is az idevonatkozó törvényes rendelkezések és nem ritkán a bírói gyakorlat szabja meg a helyes intézkedés irányát.

A m. kir. posta alkalmazottainak a postát igénybevevő felekkel való állandó érintkezése során, de azon kívül is, keletkeznek olyan ügyek, amelyeket a büntető igazságszolgáltatás útjára kell terelni, mert a posta vagy alkalmazottainak sérelmére elkövetett bűncselekmény megtorlása érdekében ez szükségesnek mutatkozik. A leginkább előforduló ilyen bűncselekmények a posta vagy alkalmazottainak sérelmére elkövetett rágalmozás vagy becsületsértés és a hatóság előtti rágalmozás.

Ezekkel a büntetendő cselekményekkel kapcsolatban azt hiszem, nem lesz érdektelen, ha — a lehetőséghez képest — egész röviden foglalkozni fogok azokkal a büntetőjogi rendelkezésekkel, amelyek az ilyen ügyekben a postai közigazgatási szolgálatban teendő intézkedések, illetve a követendő eljárás tekintetében irányadók.

Az 1878. évi V. tc.-ben foglalt magyar büntetőtörvénykönyv, kora törvényhozásának kiváló műve volt. Megjelenése a külföldi büntető-kódexekkel szemben is nagy haladást mutatott s bár általánosságban a gyakorlati életben is bevált, mégsem mondható, hogy nem voltak hiányai, hézagai.

Legkevésbé tudta a gyakorlati élet követelményeit kielégíteni a törvénynek a rágalmozásról és becsületsértésről szóló XVII. fejezete. Ennek okát azonban nem a törvényalkotó munkájában, hanem a kor jogi felfogásában kell keresni. Ez a büntetőtörvénykönyv szakított ugyan már azzal a korábbi felfogással, mely szerint a becsület megsértése magánjogi vétség és a becsületsértést már bűncselekménynek minősíti, azonban még nem volt figyelemmel a jog és erkölcs között fennálló szerves kapcsolatra és nem tulajdonított a becsületnek s általában az eszmei javaknak olyan értéket, mint amilyen a társadalom közfelfogásában az egyes egyénre nézve megnyilvánul.

A becsület büntetőjogi védelmének tárgya ugyanis nem az az érték, melyet az egyén önmagának tulajdonít, nem is az emberi erkölcsi méltóság, hanem az az érték, amelyet az egyén képessége, viselkedése, magatartása, kötelességteljesítése alapján a társadalom ítéletében kialakít. Ezt a becsületet mindenki maga szerzi meg azzal, hogy legjobb tudása, lelkiismerete szerint teljesíti a társadalomban reá háruló kötelességét, tölti be hivatását és a kor erkölcsi követelményeinek megfelelő életet él.

A társadalomban e szempontok alapján kialakul a becsületnek az az átlagos mértéke, melynek ellenében e mértéknek megfelelő minden egyén másoktól tiszteletet, megbecsülést, elismerést követelhet. A jog-

védelem a becsületet nem különíti el foglalkozás, társadalmi osztály, rang szerint, hanem általában az egyén erkölcsi forgalmi értékét veszi a társadalomban.

A törvénynek ez a fogyatékosága mindinkább előtérbe tolta a törvény megreformálásának szükségét, annál is inkább, mert a gyakorlati életben az erkölcsi fegyelmezettség lazulása, a tekintélytisztelet hanyatlása folytán a becsületnek az az értéke is lefokozódott, amelyet a törvény tulajdonított a becsületnek.

A becsület védelméről szóló 1914: XLI. tc. (Bv.), amely a becsület büntetőjogi védelmét meghatározó jogszabályok szembetűnő hibáit célozta kiküszöbölni, azt a jogi felfogást juttatja kifejezésre, hogy a jog nem csupán az egyénnel másokkal szemben biztosított pusztá hatalom, hanem erkölcsi tartalommal telített szociális intézmény, mely a társadalom tagjainak erkölcsi felfogásával elválaszthatatlanul összefügg.

Új korszakot jelentett a büntetőjogi fejlődés terén a becsület fokozottabb védelmének ez újabb jogelveken való felépítése a magán-személyek életében, de nagy haladást jelentett a közszolgálatban állókra nézve is, mert az új törvény amellet, hogy a rágalmazás és becsületsértés fogalmát tágabb körben határozza meg és a büntetési tételeket súlyosbította, a közszolgálatban állók sérelmére, hivatásuk gyakorlására vonatkozóan elkövetett rágalmazást és becsületsértést a minősített esetek közé sorozza és a felhatalmazás jogintézményét, valamint a hatóság elleni rágalmazás bűncselekményét teljesen új alapokra fektette.

Cikkem túlhosszúra nyúlnék s nem is e lap hasábjaira tartoznék, ha a becsület fogalmának és a becsület ellen irányuló bűncselekményekre vonatkozó törvényes rendelkezéseknek jogtörténeti alapon való fejlődését a maga teljességében ismertetném s azért csak egészen röviden kívántam vázolni azt a jogfejlődési folyamatot, amely a becsület védelméről szóló s jelenleg érvényes törvény életbeléptetését megelőzte.

A Bv. a becsület ellen irányuló bűncselekmények két főtípusát: a rágalmazást és a becsületsértést fenntartotta, a bűncselekmények meghatározásában, illetve tényálladási elemeinek megállapításában azonban lényeges újításokat tartalmaz.

Ezeket az újításokat, illetve a két törvény rendelkezése között mutatkozó eltéréseket, a rendelkezéseknek jogösszehasonlító szempontból való elemzése útján állapíthatnók meg, aminek foganatosítása azonban túlhaladván ennek a cikknek a keretét, azt mellőzöm.

A Bv. a becsület ellen irányuló bűncselekmények két alakját a következőképpen határozza meg: „Rágalmazás vétségét követi el, aki valakiről más előtt oly tényt állít vagy híresztel, amely valóság esetében az illető ellen *bűnvádi, vagy fegyelmi eljárás* megindításának oka lehet, vagy pedig őt *közmegvetésnek* tenné ki;” — „Aki más ellen becstelenítő, lealacsonyító vagy megszégyenítő *kifejezést használ*, vagy pedig *ily cselekményt követ el*, — amennyiben rágalmazás esete nem forog fenn, — a becsületsértés vétségét követi el.“

A becsület elleni bűncselekmények elkövetésének feltétele a sértésnek szándékos és jogtalan volta. A cselekmény elkövetéséhez szük-

séges ugyanis, hogy a tettes tudatában legyen annak, hogy az ő tényállítása vagy híresztelése olyan minőségű, amely alkalmas arra, hogy a tényállításnak vagy híresztelésnek valósága esetén a bűnvádi vagy fegyelmi eljárás megindítására okul szolgálhatna, a kifejezés, vagy cselekmény pedig a sértettre nézve becstelenítő, lealacsonyító vagy megszégyenítő. Az állított, vagy híresztelt tény valótlanságának a tudata nem alkateleme a rágalmazásnak. Ugyancsak nem szükséges a becsület elleni bűncselekmények elkövetéséhez a *különös célzat* (animus iniurandi), vagyis arra irányuló akarat, hogy a sértettnek a cselekmény elkövetésével kellemetlenség, vagy kár okoztassék.

A rágalmazás elkövetési tevékenysége a törvényben meghatározott kritériumokkal bíró *ténynek állítása* vagy *híresztelése*, tehát a rágalmazás bűncselekménye tényállítással vagy híreszteléssel követhető el. A becsületsértésnél az elkövetési tevékenység a kifejezés vagy cselekmény, vagyis a becsületsértést kifejezéssel vagy cselekménnyel lehet elkövetni.

A törvénynek a becsületsértés elkövetési tevékenységére vonatkozó „kifejezés és cselekmény“ kitételi kétségtelenül arra mutatnak, hogy a becsületsértés elkövethető a gondolatnak szóval, vagy más módon való nyilvánítása útján. A gondolatnak élőszóval való nyilvánítása a kifejezés, ettől eltérő egyéb módon való nyilvánítása a cselekmény. A cselekmény igen különböző lehet, amiért is annak alakjait elvi alapon meghatározni nem lehet. Általában minden becsületsértés, amely nem élőszóval követtetik el, cselekmény útján elkövetettnek tekintendő. Egyedül a tettelegesség útján elkövetett becsületsértés az, ami az egyéb becsületsértő magatartással, cselekménnyel szemben kiemelhető.

A tényállításnak rágalmazó minőségűnek kell lenni. Rágalmazó minőségű az állított tény akkor, ha valósága esetén a sértett ellen a bűnvádi, vagy fegyelmi eljárás megindításának okául szolgál, vagy a sértettet közmegvetésnek tenné ki. A bűnvádi vagy fegyelmi eljárás tényleges megindítása nem szükséges, elég, ha az állított tény az eljárás megindításának okául szolgálhat.

A rágalmazásnak további tényálladási eleme a rágalmazás tényének *más előtt való* állítása, vagy híresztelése. A törvény szövegében levő „más“ kitétel fogalma a sértettől különböző személyt fejez ki. Az írásban foglalt (levél, levelezőlap, utalvány, vagy szállítólevél-szelvény, távirat) rágalmazó tényállítás vagy híresztelés más előtt történnék akkor tekinthető, ha az írásbeli közleményt a sértetten kívül más is olvashatta. A harmadik személynek fizikai jelenléte nem szükséges, mihez képest a távbeszélőn, vagy rádióon közölt tényállítás más előtt tétetett.

A becsületsértés elkövetési tevékenysége megnyilatkozási formájának, a kifejezésnek vagy a cselekménynek becstelenítőnek, lealacsonyítóknak, vagy megszégyenítőnek kell lenni, mert csak ennek a körülménynek a fennforgása esetén meríti ki a kifejezés vagy cselekmény a becsületsértés törvényes fogalmát. Hogy a kifejezés vagy cselekmény mikor becstelenítő, lealacsonyító, vagy megszégyenítő, erre általános meghatározást adni nem lehet. Idevonatkozólag a Bv. miniszteri indoklása a következőket tartalmazza: „..... a törvényjavaslat a sze-

mélyiségnek a mainál sokkalta szélesebbkörű védelmet nyújt, aminek fontos magánjogi kihatása is van. Nemcsak az oly szó, vagy tett esik a jövőben a szankció alá, amely megvetést juttat kifejezésre. A társadalmi értéknek lényeges elemét tevő tulajdonságnak megtagadása, vagy kétségbevonása, az önérzetnek nevetségessé tétellel való sértő megbántása, feltéve, hogy mindez a tisztességes bírálat határát túlhaladja, — valamint a szeméremérzésnek megsértése is bűncselekmény.”

A miniszteri indokolás idézett része is csak irányt mutat arra, hogy a törvényhozó milyen elveket tartott szem előtt a becsület büntetőjogi védelme szempontjából.

A m. kir. Kúria is azzal a kijelentésével, hogy annak a kérdésnek eldöntése, hogy valamely nyilatkozat, vagy cselekmény arra nézve, akire nézve tétetett, vagy akinek irányában elkövetetett, meggyalázást (a Bv. szerint becstelenítést, lealacsonyítást, vagy megszegyenítést) foglal-e magában, csak az elbírálás tárgyát képező esetben fennforgó összes körülmények mérlegelése alapján történhetik, amellet foglalt állást, hogy vajjon adott esetben a kifejezés vagy cselekmény becstelenítő, lealacsonyító, vagy megszegyenítő-e, nem elvi alapon, hanem a felmerülő esetekhez képest külön-külön állapítható meg.

A rágalmazás és becsületsértés személy elleni bűncselekmények, amelyeknél passzív alanyokként azok a személyek szerepelnek, akiket a bűncselekményeket előidéző tevékenységek érnek. Felvetődik itt a kérdés, vajjon e bűncselekmények jogi személyek ellen elkövethek-e. Ezt a kérdést illetőleg az irodalomban különböző felfogások találkoznak s az idevonatkozó bírói gyakorlat sem egységes. Újabban a m. kir. Kúria gyakorlatában az az álláspont jut kifejezésre, hogy rágalmazás, illetve becsületsértés nemcsak egyes személyek, hanem kereskedelmi társaság és egyesület ellen is elkövethető. A m. kir. Kúriának ebből az állásfoglalásából arra a megállapításra lehet jutni, hogy személyösszességek, amelyek mint jogi személyek jogalanyisággal bírnak, a rágalmazás és becsületsértés bűncselekményének passzív alanyaként szerepelhetnek, ellenben olyan személyösszességek ellen, amelyek jogalanyisággal bíró jogiszemélynek nem tekinthetők, mint pl. „kereskedők“, „háztulajdonosok“, a rágalmazás és becsületsértés bűncselekményei nem követhetők el.

A rágalmazás és becsületsértés vétsége miatt általában magánindítványra indítható meg a bűnvádi eljárás. A Bv. a 9. §-ában felsorolt esetekben kivételt tesz és az eljárást hivatalból megindítandónak mondja ki, mégis azzal a feltétellel, hogy az arra jogosult részéről a felhatalmazás, illetőleg kívánat megadassék.

A felhatalmazásra üldözendő eseteknek a törvényben foglalt részletes felsorolása között szerepel az az eset is, ha állami, törvényhatósági, vagy községi hatóság, vagy e hatóságok szolgálatában álló közhivatalnok ellen hivatásuk gyakorlására vonatkozólag állítottak, vagy híreszteltek oly tény, amely valóság esetében bűnvádi, vagy fegyelmi eljárás megindításának oka lehet.

A törvény hivatkozott rendelkezésének szövegéből elsősorban is a „közhivatalnok“ kitétel szorul közelebbi megvilágításra.

Kérdés ugyanis, hogy a Bv. 9. §-ában említett közhivatalnok fogalma azonos-e a Btk. 461. §-ában foglalt meghatározással. Van olyan

felfogás, amely a Bv. szempontjából a közhivatalnok fogalmát a Btk. meghatározásával szemben szűkebb keretek közé szorítja azzal, hogy a Bv. szempontjából csak azokat tekinti közhivatalnokoknak, akik valamely hatóság nevében a hatóság rendeltetésének megfelelő működést fejtenek ki, minélfogva a hatósági közegeket közhivatalnokok-nem tekinti. Eszerint a felfogás szerint a postaaltisztek, gépkocsivezetők, postakocsisok stb. nem volnának közhivatalnoknak tekinthetők s a velük szemben elkövetett rágalmozás esetében a Bv. 9. §-ában foglalt rendelkezés alkalmazást nem nyerhet, vagyis az ellenük elkövetett s hivatásuk gyakorlására vonatkozó rágalmozás is mindenkor csak magánindítványra volna üldözhető.

E felfogással szemben a bírói gyakorlatban az az álláspont jut kifejezésre, amely a Bv. szempontjából a közhivatalnok fogalmát a Btk. 461. §-ában foglalt meghatározással azonosnak tekinti. Kimondta ugyanis a m. kir. Kúria, hogy arra nézve, hogy az 1914: XLI. tc. 9. §-ának alkalmazása szempontjából kiket kell közhivatalnokoknak tekinteni, a Btk. 461. §-ában foglalt rendelkezés irányadó.

A közhivatalnok fogalmát a Btk. 461. §-ában a következőképpen határozza meg: „Közhivatalnokoknak tekintendők azok, kik az állam közigazgatási, vagy igazságszolgáltatási, vagy valamely törvényhatóság vagy község hatósági teendőinek teljesítésére hivataluknál, szolgálatuknál, vagy különös megbízatásuknál fogva kötelezvék; úgyszintén azok is, akik az állam, a törvényhatóság, vagy a község által közvetlenül kezelt közalapítványoknál, kórházaknál, tébolydák-nál, mint felügyelők, orvosok, hivatalnokok, vagy szolgák vannak alkalmazva.“

A közhivatalnoki jelleg a Bv. 9. §-ának alkalmazása szempontjából igen nagy jelentőséggel bír a postamesteri alkalmazottak tekintetében. Bár a postamesteri alkalmazottaknak büntetőjogi szempontból való közhivatalnoki minőségét bírói ítélet ismételten megállapította, a Bv. 9. §-ának alkalmazása szempontjából a postamesteri alkalmazottak közhivatalnoki jellege tekintetében a bírói gyakorlatban is ellentétes felfogások jutottak kifejezésre. Ez a posta szempontjából nagyfontosságú kérdés a m. kir. Kúria büntető jogegységi tanácsa által hozott jogegységi határozattal nyert megoldást, amely jogegységi határozatban a m. kir. Kúria kimondotta, hogy a postamester által a postavezérigazgatóság engedélyével felfogadott s fogadalmat tett postakiadó a büntetőtörvény szempontjából közhivatalnoknak tekintendő s így a hivatása gyakorlására vonatkozólag elkövetett rágalmozás az 1914: XLI. tc. 3. §-ának 2. pontja szerint minősítendő s a 9. §. 6. pontja értelmében csak felhatalmazás alapján üldözhető. (A jogegységi határozat indokolásával együtt egész terjedelmében a Magyar Posta 1930. évi 3. számának „Jogesetek és joggyakorlat“ rovatában közöltetett.)

Ez a jogegységi határozat megerősíti azt a bírói gyakorlatot, amely a közhivatalnoki jelleget a Bv. 9. §-ának alkalmazása szempontjából a Btk. 461. §-ában foglalt meghatározással azonosnak tekinti.

A közhivatalnoki jellegen kívül ahhoz, hogy a rágalmozás bűncselekménye felhatalmazásra üldöztessék, további két feltételre van szükség és pedig 1. hogy a tényállítás vagy híresztelés a sértett hiva-

tásának gyakorlására vonatkozzék és 2. hogy az a tény, amelyet a sértettről állítottak, vagy híreszteltek, bűnvádi, vagy fegyelmi eljárás megindításának okául szolgáljon. Ha a két feltétel bármelyike is hiányzik, az eljárás csak magánindítványra indítható meg. Nem üldözhető felhatalmazásra a rágalmazás bűncselekménye, ha a sértés a sértett hivatásának gyakorlására vonatkozik ugyan, de bűnvádi vagy fegyelmi eljárás megindításának nem lehet oka, hanem csak közmegejtés előidézésére alkalmas, valamint akkor sem, ha a sértés a sértettnek nem hivatása gyakorlására, hanem magánéletére vonatkozik.

E két feltétel igen fontos, mert ezeknek fennforgása vagy hiánya szerint a rágalmazás felhatalmazásra vagy magánindítványra üldözhető. Előforduló esetben tehát alapos mérlegelés tárgyává kell tenni, hogy a tényállítás, vagy valamely ténynek a híresztelése kétségen kívül a sértett hivatásának gyakorlására vonatkozik-e és különösen, hogy a tényállítás vagy híresztelés oka lehet-e bűnvádi vagy fegyelmi eljárás megindításának. A bűnvádi vagy fegyelmi eljárás tényleges megindítása nem feltétele a rágalmazás bűnvádi üldözésének, elég, ha a tényállítás az eljárás megindításának oka lehet.

Annak megvilágítására, hogy a rágalmazás bűncselekményének felhatalmazásra üldözésénél milyen nagy fontossággal bír az említett feltételek fennforgása, tájékozásul szolgálhat, hogy abban az esetben, ha a felhatalmazásra megindult bűnvádi eljárás során a bíróság valamely feltétel hiányát megállapítja s ez alapon felmentő ítéletet hoz, a bűnvádi eljárás magánindítvány alapján rendszerint már nem folytatható, mert a magánindítványi határidő (3 hónap) lejár. Ennek azután természetes következménye, hogy a vádlott a büntetés elől menekül. Bár van olyan bírói állásfoglalás is, hogy a megadott felhatalmazás a magánindítványt pótolja, mégis ajánlatos minden olyan esetben, amelyben kétség merülhet fel arra nézve, hogy a tényállítás vagy híresztelés a felhatalmazásra üldözhető feltételeinek megfelel-e vagy sem, a kir. ügyészségnek adandó felhatalmazáshoz a sértett arra vonatkozó nyilatkozatát is csatolni, hogy a bűnvádi eljárás folyamatba tételét kéri. Ez a nyilatkozat adott esetben lehetővé teszi, hogy amennyiben a bíróság az ügyet felhatalmazásra tárgyalandónak nem találja, úgy az, mint magánindítványi bűncselekmény tárgyalassék.

A Bv. 9. §-ának 1. bekezdése szerint a rágalmazás és becsület-sértés csupán felhatalmazásra üldözhető az ott részletesen felsorolt esetekben. Ez a rendelkezés a rágalmazás mellett a becsületsértést is felhatalmazásra üldözhetőnek jelenti ki, jóllehet ennek a bekezdésnek befejező része a felhatalmazásra üldözhető ahhoz a feltételhez köti, hogy e §. 1—6. pontjában felsoroltak hivatásának gyakorlására vonatkozó olyan tény állíttassék, vagy híreszteltessék, amely valóság esetében bűnvádi vagy fegyelmi eljárás megindításának oka lehet, vagyis amely cselekmény a rágalmazás tényálladási elemeit meríti ki. A hivatkozott 9. §. 1. bekezdésének bevezető és befejező rendelkezése eszerint ellentétben állónak látszik, mert a felhatalmazásra üldözhető feltételül a rágalmazás bűncselekményét állapítja meg.

Ezt a kérdést a m. kir. Kúria 1926. évi március hó 19-én hozott B. I. 1645/1926. sz. határozatával akként tisztázta, hogy kimondotta.

hogy ha a sértettnek hivatása gyakorlására vonatkozó tény *nem más előtt*, hanem *csak a sértettel szemben* (akár levélben, akár szóval) állítják s ez a tény valóság esetében bűnvádi vagy fegyelmi eljárás megindításának oka lehet; akkor a cselekmény nem mint rágalmozás, hanem *mint becsületsértés lesz, még pedig csupán felhatalmazásra üldözhető*. A m. kir. Kúria határozatának indokolásában arra a következtetésre épít, hogy miután a Bv. 9. §-ának első bekezdése nem tartalmazza a Bv. 1. §-ában körülírt rágalmozás összes tényálladási elemeit, mert ezek közül a „más előtt” és a „vagy pedig őt közmegevetésnek tenné ki” meghatározás hiányzik, az oly tényállítás, vagy híresztelés esetében, amely nem meríti ki a Bv. 1. §-ában körülírt rágalmozás összes tényálladási elemeit, becsületsértés miatt, de csak felhatalmazás alapján indítható meg az eljárás, de ennek elengedhetetlen feltétele az, hogy tény állítása vagy híresztelése forogjon fenn.

A becsületsértés bűncselekménye tehát csakis a hivatás gyakorlására vonatkozó tényállítás vagy híresztelés esetén üldözhető felhatalmazásra, — feltéve természetesen, hogy annak feltételei megvannak, — a hivatás gyakorlására vonatkozólag használt megszégyenítő kifejezés, tényállítás vagy híresztelés nélkül mindig csak magánindítványra üldözhető.

A felhatalmazásra üldözendő rágalmozás vagy becsületsértés vétsége esetén a felhatalmazást a sértettnek felettes vagy felügyelő hatósága, ilyennek hiányában pedig maga a sértett adja meg. A törvénynek ezt a rendelkezését szigorúan kell értelmezni, mert az attól való eltérés az eljárás során komplikációkra vezet. Egy esetben pl. az egyik igazgatóság, az igazgatósággal, valamint egy postamesterrel szemben elkövetett felhatalmazásra üldözendő rágalmozás esetében csak az igazgatóságra vonatkozóan adott az eljárás megindítására a kir. ügyészségnek felhatalmazást, míg a postamester sérelmére elkövetett rágalmozás miatt nem. Ez az intézkedés két szempontból helytelen. Az egyik, hogy a postamestert illetően hiányzik az eljárás megindításának feltételül szolgáló felhatalmazás, a másik, hogy az igazgatóság a sérelmére elkövetett rágalmozás miatt a felhatalmazás megadása miatt nem felettes hatóságához fordult, hanem azt, mint sértett, önmaga adta meg. Az eljárás folyamán ez az alaki jogszabálysértés megállapítást nyervén, a vádtanács az ügyész által benyújtott vádiratot végzéssel elutasította és a bűnvádi eljárást megszüntette. A végzés ellen benyújtott felfolyamodást a budapesti kir. ítélőtábla elutasította.

A felhatalmazást a törvény értelmében, ha a sértett annak megadását kívánja, meg kell adni s azt csak akkor lehet megtagadni, ha a felhatalmazás megadása közérdekbe ütközik. A felhatalmazás mindaddig megadható, míg a bűncselekmény elévülése be nem következik.

A felhatalmazás megadásával kapcsolatban felmerül az a kérdés, hogy a már megadott felhatalmazás a megindult eljárás megszüntetése végett visszavonható-e. Ennek a kérdésnek az elbírálásánál döntő jelentőséggel bír az a körülmény, hogy a felhatalmazásra üldözendő bűncselekmények *hivatalból üldözendők*. Ez alapon a vád képvisel-

tére *kizárólag* a kir. ügyész jogosult. Amennyiben a kir. ügyészség a vád képviselőjét nem vállalja, vagy az eljárás folyamán a vádat elejti, a vád átvételének, vagyis pótmagánvádnak helye nincs, amiből következik, hogy ha a vádat képviselő kir. ügyész a vádat elejti, a bíróság az eljárást megszünteti.

A felhatalmazásra üldözendő bűncselekmények, így tehát a felhatalmazásra üldözendő becsületsértés és rágalmozás bűncselekménye is, a fentiek szerint teljesen a hivatalból üldözendő bűncselekmény jogi jellegével bír, ami röviden annyit jelent, hogy ezekben a bűncselekményekben egyedül és *kizárólag* a kir. ügyészség uralja a vádat. A felhatalmazásra üldözendő bűncselekmények eseteiben a kir. ügyészségnek az eljárása mindaddig, míg a felhatalmazást az annak megadására illetékes hatóságtól meg nem kapja, a nyomozáson túl nem terjedhet, s ha felhatalmazást nem kap, a nyomozást is köteles megszüntetni.

Fentebb említettem, hogy a felhatalmazást általában a törvény rendelkezése értelmében a sértett felettes, vagy felügyelő hatósága adja meg. A felettes vagy felügyelő hatóság a felhatalmazás megadása fölötti döntés tekintetében szuverén s ebben a jogában némileg mégis annyiban van csak korlátozva, hogy amennyiben a sértett a felhatalmazás megadását kívánja, az csak akkor tagadható meg, ha az közérdekbe ütközik. A felettes vagy felügyelő hatóság jogkörébe tartozik tehát a felett dönteni, hogy a bűnvádi eljárás megindítás-e, vagy sem. Ha a döntés a felhatalmazás megtagadása mellett történt, a bűnvádi eljárás nem indulhat meg, ellenkező esetben a felhatalmazó hatóság az ügy további sorsát a kir. ügyészségre bízta s annak irányításába többé be nem folyhat, vagyis nem áll módjában a felhatalmazás visszavonásával a folyamatban levő eljárást megakasztani. Nyilvánvaló ebből, hogy a felhatalmazó hatóság a felhatalmazást vissza nem vonhatja, illetve ha visszavonja is, a visszavonás az eljárás megszüntetésére alapul nem szolgálhat.

Ebben a kérdésben a m. kir. Kúria büntető jogegységi tanácsa is állást foglalt s 1926. évi január hó 26-án hozott B. I. 4.626/1926. sz. jogegységi határozatában kimondotta, *hogy a Bv. 8—12. §-ában említett felhatalmazás — az eljárás megszüntetését maga után vonó joghatállyal — nem vonható vissza.*

A felhatalmazásra megindult bűnvádi eljárást, miután a felhatalmazás visszavonása az eljárás megszüntetésére alapul nem szolgálhat, csak a kir. ügyész védelejtése szüntetheti meg.

A Bv. 2. §-ában meghatározott becsületsértés vétségével kapcsolatban nem mellőzhetem az 1879 : XL. tc. (Kbtk.) 46. §-ában foglalt büntető rendelkezés megemlítését, amely különlegesen a hatósági hivatalnokokkal és közegekkel szemben használt sértő kifejezések használatával elkövetett cselekmények büntetéséről intézkedik. E rendelkezés szerint kihágást követ el, aki a hatósági hivatalnokot vagy közeget *hivatalos eljárásában* sértő kifejezésekkel illet, úgyszintén aki valamely hatósághoz intézett beadványában a hatóságot sértő kifejezéseket használ.

A Bv. 2. §-ában és Kbtk. 46. §-ában foglaltak egybevetésével önkéntelenül is felmerül a kérdés, vajjon abban az esetben, ha valamely

postaalkalmazottal szemben hivatalos eljárásában sértő kifejezést használnak, a cselekmény a Bv. 2. §-ába, vagy pedig a Kbt. 46. §-ába ütközőnek minősül-e.

A kérdés tisztázása végett vissza kell térnünk az 1878 : V. tc.-nek a becsületsértés vétségére vonatkozó, a Bv. által hatályon kívül helyezett 261. §-ára. E §. szerint a becsületsértés vétsége *meggyalázó* kifejezés használatával vagy ilyen cselekménnyel követhető el. Minden olyan kifejezés vagy cselekmény, amely a törvényben megállapított *meggyalázó* fogalmat nem töltötte be, becsületsértés vétségének nem volt minősíthető s ennél fogva nem volt büntethető. Nyilvánvaló ebből, hogy ismételten fordultak elő esetek, amikor a használt kifejezés sértő volt ugyan, de nem lévén *meggyalázó*, a vádlott a büntetés elől menekült.

Ezt a hiányt pótolta a hatósági hivatalnokokat és közegeket illetőleg a Kbt. említett rendelkezése, módot nyújtván arra, hogy az említett egyénnel szemben hivatalos eljárásukban nem *meggyalázó*, de azért sértő kifejezések használata megtorlásban részesíttessék. Az 1878 : V. tc. 261. §-ának hatályban léte alatt igen gyakori volt az az eset, amikor a hatósági hivatalnokot vagy közeget ért becsületsértő inzultus a Kbt. 46. §-a alapján üldözhető cselekménnyé minősült.

A Bv. életbelépése az addigi helyzeten lényegesen változtatott s Kbt. 46. §-a jelentőségét nagyrészt elvesztette. A Bv. 2. §-a, szemben az 1878 : V. tc. 261. §-ával, a becsületsértő kifejezéseket illetőleg sokkal tágabb fogalom meghatározást ad, amikor a becsületsértés vétségének elkövetéséhez a használt kifejezésnek *becstelenítőnek*, *lealacsonyító* vagy *megszégyenítő*nek kell lennie. Ez, a kifejezésnek vagy cselekménynek hármass csoportosítása, a korábbi törvényben meghatározott *meggyalázó* kitétellel szemben, sokkal kiterjedtebb területet szab meg arra, hogy a használt kifejezés vagy elkövetett cselekmény a becsületsértés vétségét kimerítse. Így tehát igen ritka lehet az az eset, amikor a használt sértő kifejezés vagy cselekmény a törvényben meghatározott minőségbeli kritériumot nélkülözi, s ennél fogva ritka eset az is, hogy a szubszidiárius jellegű Kbt. 46. §-ának alkalmazása jöhet szóba. Annak elbírálása, hogy valamely kifejezés vagy cselekmény *becstelenítő*, *lealacsonyító*, vagy *megszégyenítő*, vagy pedig e minőségbeli feltételeknek nem megfelelő s ehhez képest a cselekmény a Bv. 2. §-ába vagy a Kbt. 46. §-ába ütköző-e, a bíróság gondos mérlegelésének tárgya.

A Bv. 20. §-a külön bűncselekményként állapítja meg a hatóság előtti rágalmazás vétségét. Az idevonatkozó rendelkezés szerint vétséget követ el, aki valakit a hatóság előtt bűnvádi vagy fegyelmi úton büntethető cselekmény elkövetésével kellő ténybeli alap nélkül vádol, ha őt gondatlanság terheli, és vádja nem bizonyul valóznak.

Abból a körülményből, hogy a törvény a hatóság előtti rágalmazás vétségét különálló bűncselekményként határozza meg, következik, hogy a hatóság előtti rágalmazás vétsége megkülönböztetendő a Bv. 1. §-ában meghatározott rágalmazás vétségétől. E két vétség ismérvei között ugyanis eltérések mutatkoznak. Ilyen eltérés mutatkozik a két vétség passzív alanyai között, amennyiben a hatóság előtti rágalmazás vétségének passzív alanya, vagyis sértettje csak meghatározott

elő személy lehet, jogi személy nem, míg a rágalmazás vétségének passzív alanya jogi személy is lehet. A két vétség elkövetési tevékenysége tekintetében az a különbség, hogy a hatóság előtti rágalmazás vétsége vádolással, a rágalmazás vétsége tény állításával és híresztelésével követhető el. A vádolás fogalmát kimeríti minden olyan ténykedés, amely alkalmas arra, hogy a bűnvádi vagy fegyelmi eljárás indíttassék meg. A vádolás történhetik szóval és írásban.

A hatóság előtti rágalmazás vétségének törvényes fogalmát kimerítő egyéb tényálladási elemek, hogy a vádolás hatóság előtt történjék, a vádolás tárgya bűnvádi vagy fegyelmi úton büntethető cselekmény legyen, hogy a vád ne bizonyuljon valónak, hogy a vádolás kellő ténybeli alap nélkül történjék és hogy a tettest a vádolás tekintetében gondatlanság terhelje. Hogy ezek a tényálladási elemek mind fennforognak-e, az esetenként gondos vizsgálat tárgyává teendő, mert bármelyiknek a hiánya alkalmas lehet arra, hogy a bűncselekmény fennforgásának megállapítását gátolja.

A felsorolt tényálladási elemek közül emeljük ki pl. a törvényes meghatározásnak a „hatóság előtt” kitételét. Ennek megállapítása szempontjából, hogy a vádolás hatóság előtt történt-e, a hatóságok büntetőjogi védelméről szóló 1914:XL. tc. 1. §-ában foglalt rendelkezés tartandó szem előtt. Eszerint a büntetőtörvényekben előforduló „hatóság” elnevezés alatt a bírói és közigazgatási hatóságokat, „közigazgatási hatóság” elnevezés alatt pedig a bírói hatóságok kivételével minden állami, akár polgári, akár katonai hatóságot kell érteni.

A törvénynek a hatóság fogalmára vonatkozó meghatározása mellett is felmerülhet kétség abban a tekintetben, hogy valamely közigazgatási szerv, a hatóság előtti rágalmazás vétségének elkövetése szempontjából hatóságnak tekintendő-e vagy sem. Az idevonatkozó bírói gyakorlatban számos példát találunk, amely a hatóság fogalmának a magyarázatára vonatkozik. Kimondotta többek között a bíróság, hogy a m. kir. államvasutak igazgatósága nem hatóság (van azonban ezzel ellenkező döntés is), viszont hatóságként állapította meg a bíróság a postaigazgatóságot. Ebből is láthatjuk, hogy a hatóság fogalmának magyarázatára tág tér nyílik.

Világos azonban a fentiekből, hogy pl. valamely postahivatalhoz intézett beadványban foglalt, a hatóság előtti rágalmazás vétségének összes tényálladási elemeit kimerítő vádolás hatóság előtti rágalmazás vétségének nem minősíthető, mert a postahivatal nem lévén hatóság, a „hatóság előtt” való vádolás nem foroghat fenn. Ilyen esetben fennforoghat felhatalmazásra üldözendő rágalmazás, esetleg csak rágalmazás vétsége.

A vétségnek a „bűnvádi vagy fegyelmi úton büntethető cselekmény” alkateleme megkívánja, hogy a vádló által előadott ténykörülmenyek mindenesetre olyanok legyenek, amelyek valamely bűnvádi vagy fegyelmi úton való üldözés lehetőségének a fogalmát teljesen kimerítik. Nem elég tehát az, hogy a vádolás folytán a bűnvádi vagy fegyelmi eljárás meginduljon, hanem szükséges az is, hogy a büntethetőség is fennforogjon, vagyis ne legyenek olyan körülmények, amelyek a büntethetőséget kizárják s ez alapon felmentést eredményeznek. Nem követhető el a hatóság előtti rágalmazás vétsége pl. olyan

esetben, amikor valakit hatóság előtt oly cselekmény elkövetésével vádolnak, amely cselekmény bünvádi úton üldözhető ugyan, de a bünvádi üldözés lehetőségét az elévülés megszüntette, vagy a büntethetőséget egyéb ok kizárja, így többek között a cselekménynek öntudatlan állapotban való elkövetése.

A hatóság előtti rágalmazásnak nem feltétele azonban, hogy a vád folytán a büntető vagy fegyelmi eljárás megindíttassék. Kimondotta ugyanis a m. kir. Kúria 1908. április 15-én hozott 2.936/1908. sz. ítéletének indokolásában, hogy a hatóság előtti rágalmazás vétségének jogi elemei, a hatóság előtt büntethető cselekmény elkövetésével való nem tudatosan hamis vádaskodás és hogy a vád valótlanak bizonyuljon; ellenben az, hogy a vád folytán bevádolt személy ellen a büntető eljárás is megindított legyen, nem ismerve a bűncselekménynek. Ugyancsak a m. kir. Kúria 1930. évi április hó 24-én hozott C. III. 3.081/1929. sz. ítéletének indokolása szerint annak a kérdésnek az eldöntése, hogy a használt tényállítás valóság esetén a fegyelmi eljárás megindításának oka lehet-e, független attól, hogy a fegyelmi eljárás — ha a tényállítás fegyelmi panasz tárgyává is tétetik-e s ha igen, érdemben mi annak az eredménye. Más esetben meg volt állapítható a bűnösség, amikor a postaigazgatóság a postamesternek bizonyítványokkal támogatott igazoló nyilatkozatából a vád valótlanágáról meggyőződött.

Hatóság előtt oly cselekménnyel való vádolás, amely sem bünvádi, sem fegyelmi úton való büntetést nem von maga után, hanem a sértettet csak közmegvetésnek tenné ki, hatóság előtti rágalmazás vétségének nem minősíthető, szó lehet azonban ilyen esetben rágalmazás vétségéről.

A hatóság előtti rágalmazás vétsége mindig magánindítványra üldözendő, tehát az eljárás megindításához a sértett indítványa elengedhetetlen kellék. Hatóság előtti rágalmazás miatt felhatalmazásra, tehát hivatalból sohasem indítható meg a bünvádi eljárás, még olyan esetben sem, ha a sértettet hatóság előtt hivatásának gyakorlására vonatkozóan vádolják bünvádi vagy fegyelmi úton büntethető cselekmény elkövetésével.

Ki kell térnem ezúttal még arra, hogy amennyiben nem felhatalmazásra üldözendő rágalmazás vagy becsületsértés, hanem hatóság előtti rágalmazás vétsége, esetleg csak a Bv. 1. vagy 2. §-ába ütköző rágalmazás vagy becsületsértés esete áll fenn, amelynek sértettje a posta valamelyik alkalmazottja, milyen eljárás követendő a büntető feljelentés megtétele körül. Mindkét esetben ugyanis csak magánindítványra lévén a bünvádi eljárás megindítandó, ehhez elengedhetetlen kellék a sértett indítványa, illetve arra vonatkozó nyilatkozata, hogy a bünvádi eljárás megindítását kívánja. Ennek az indítványnak, illetve nyilatkozatnak megadása a sértett személyes joga, amiből következik, hogy megadása vagy megadása a sértett saját elhatározásától függ. Ha a sértett az eljárás megindítását kívánja s erre vonatkozó indítványát az illetékes kir. ügyészhez közvetlenül, vagy felettes hatósága útján eljuttatja, az eljárás megindításának törvényes feltétele teljesítve van. Ellenkező esetben az eljárás a törvényes feltétel hiányában meg nem indulhat. Itt külön ki kell emelnem, hogy

a magánindítványi bűncselekmény miatti bünvádi eljárás megindításához a bünvádi eljárási jog szempontjából a sértettnek, még ha hivatalával bármi tekintetben kapcsolatos rágalmazásról vagy becsületsértésről van is szó, felettes hatóságának engedélyére vagy felhatalmazására nincsen szüksége.

Más kérdés természetesen az, hogy kívánatos, hogy a postaszemélyzet felettes hatósága a személyzetet bármi tekintetben érintő és a szolgálattal kapcsolatos büntető ügyekről minden körülmények között tudomással bírjon. Éppen erre való tekintettel, minden olyan esetben, amikor a szolgálati állással, vagy a szolgálati teendőkkel kapcsolatos magánindítványra üldözhető rágalmazásról vagy becsületsértésről van szó, amelynek sértettje a posta valamely alkalmazottja, legheylesőbb azt az eljárást követni, hogy a sértett alkalmazott indítványa a felettes hatóság közvetítésével juttatassék illetékes helyre.

A posta szerepe a vámeljárásnál.

Irta: DR. RÁCZ ALFONZ, m. kir. postatanácsos.

Le rôle du service postal dans la manipulation douanière. Par le Dr. Alphonse Rácz, Conseiller des Postes.

L'auteur explique dans cet article en générale le rôle des Postes de Hongrie dans la manipulation douanière des envois postaux provenant de l'étranger, en comparaison avec la procédure suivie par la poste en Autriche, en Allemagne et surtout dans les Pays-Bas, où une procédure simplifiée a été introduite en 1924.

A külföldről behozott áruk minden államban a vámtörvények rendelkezéseinek vannak alávetve. Minden személy, szállítóintézet vagy vállalat tartozik az általa a vámhatáron át behozott, illetőleg címére érkező árut a szükséges igazoló okmányok benyújtása mellett vám elé állítani és a vámeljárást az áru bemondása (deklarálása) mellett indítványozni.

Magyarországon a vámjog szabályozásáról szóló 1924. évi XIX. t. c. értelmében behozatal esetében a vámhivatal elé állításnak — amennyiben a törvény vagy ennek alapján kiadott rendelet kivételt nem tesz — a határszéli vámhivatalnál kell történnie. Mindaddig, amíg a vámhivatal elé állított áru vámkezelése (külső és belső vizsgálata) nem történt meg s a kiszabott vámtartozást nem fizették ki, nem hitelezték, illetőleg az áru vámmmentességét nem állapították meg, az a szabadforgalomnak nem adható ki.

A vámkezelésnek nem kell okvetlenül a beléptető határszéli hivatalnál történnie, ahol az árut vámhivatal elé állították, vagyis vámkezelésre bejelentették. Ily esetben azonban a vámérdek megóvása céljából csak hivatalos felügyelet mellett lehet az árut a *bemondójegy*es vagy *kísérőjegy*es utalási eljárással az egyik vámhivataltól a másikhoz szállítani.

A kísérőjegy es eljárást, amelyben a vámérdek megőrzése céljából a vámhatóság messzebbmenő biztosítékok nyújtását kívánja, bárki — magános fél vagy szállítóintézet — míg a bemondójegy es eljárást csakis az erre felhatalmazott nyilvános szállítóintézetek vehetik igénybe.

A Máv., valamint a közforgalomnak átadott összes vasutakon s ugyancsak az Első Dunagőzhajózási Társaság, a Magyar Folyam- és Tengerhajózási R. T. és a többi kedvezményben részesített hajózási vállalatok útján külföldről érkezett áruk vámkezelése — amennyiben az a határszéli vámhivatalnál nem történt meg — a bemondójegyves utalási eljárással az ország belsejében levő illetékes vámhivataloknál történik.

Igy volt ez a postánál is. 1911. év óta azonban a postaforgalomnak könnyítése és a postaküldemények vámkezelésének egyszerűsítése érdekében a posta útján érkezett küldeményekre nézve a bemondójegyves utalási eljárás megszűnt. Ettől az időtől kezdve a posta a külföldről beérkező küldeményeket a határszéli vámhivatal elé állítás nélkül és a hivatalos zár mellőzésével szállítja. Kötelessége azonban a külföldről beérkező küldeményeket, amelyek a vámhivatal elé állítás alól nincsenek felmentve, a vámárnyilatkozatokkal együtt megvámolás végett változatlan állapotban, közvetlenül a rendeltetési helynek megfelelő vámhivatal elé állítani.

Ujabbban a fokozottabb állategészségügyi ellenőrzés miatt ezen a téren nehézségek merültek fel, amennyiben a földművelésügyi minisztérium az állati betegségek behurcolásának veszélyétől tartva, az állati nyersterményeket és termékeket tartalmazó postai csomagok vámellenőrzését régebbi rendeletekre hivatkozva feltétlenül a határszállítókra kívánta volna foganatosítani. E nehézségeket azonban, tekintettel azokra a nagy hátrányokra, amelyek nemcsak a postakezelés síma lebonyolítása, de vám- és vasútigazgatási szempontokból is előállhatnak volna, sikerült áthidalni oly módon, hogy az ilyen küldemények külön postai kezelésben nyernek továbbítást a mozgóposta főkocsijában a kézicsomagokkal együtt s így az állatorvosi vizsgálatot a mozgóposta könnyebben biztosíthatja.

Magyarországon a posta által a vámhivatal elé állított küldemények vámkezelése kétféleképpen történhetik és pedig a címzett jelenlétében vagy anélkül.

A címzett jelenlétében vámkezelendő csomagoknál a postának csupán csak az a szerepe, hogy a csomagokat beszállítja az illetékes fővámhivatalba s ezzel azokat vámhivatal elé állítja és egyidejűleg címezett a beszállításról az eredeti vagy pótszállítólevél kézbesítésével értesíti. A megvámolásra az indítványt azonban nem a posta, hanem maga a címzett, illetőleg annak megbízottja teszi, aki evégből a fővámhivatalban megjelenni köteles.

A címzett jelenléte nélkül történő vámkezelésnél ezt az indítványt a címzett helyett, annak képviselőjében a posta végzi, vagyis a címzett helyett közvetíti a vámolást. Ezért nevezzük az ilyen postahivatalainkat *vámközvetítő* postahivataloknak, ahol a csomagokat a postahivatalok mellett működő fővámhivatali kirendeltségek vámolják meg, megkülönböztetésül az előbbi ú. n. *vám elé állító* postahivataloktól, amelyek a postacsomagokat csupán beszállítják a fővámhivatalba, tehát csak vámhivatal elé állítják, az indítványt a megvámolásra azonban maga a címzett, vagy megbízottja köteles megtenni.

A magyar postaszolgálatban a postai küldemények megvámolásánál az általános eljárás a vámközvetítő postahivatalok útján a címzett

jelenléte nélkül végzett vámolás, míg a kivételes eljárás az a vámkezelés, amely a fővámhivatalban a címzett jelenlétében történik.

Ezt a vámolást a Postaüzleti Szabályzatban felsorolt eseteket kivéve, amikor a csomagnak a fővámhivatalba szállítása hivatalból történik, a címzettnek a postahivatalhoz intézett beadványban kell kikötnie s csakis az a címzett kívánhatja, aki a vámközvetítő, illetőleg vám elé állító postahivatal kézbesítő kerületében tartózkodik.

Megjegyzendő, hogy ott, ahol a postának csak vám elé állító szolgálata van, a fővámhivatalban történő vámolás az általános. Ily helyeken (Kaposvár, Pápa Nyiregyháza) a posta közreműködésével végzett vámkezelés nem is lehetséges.

Ausztriában ugyanez az eljárás van érvényben.

Németországban ellenben olyan rendeltetési helyeken, ahol vámhivatal van s címzett a vámhivatal kézbesítő kerületében tartózkodik, inkább a címzett vagy megbizottjának jelenlétében történő vámkezelési eljárás az általános s a postahivatal közvetítésével végzett eljárás a kivételes, amelyet címzettnek külön kérnie, illetőleg ki kell kötnie. Azoknál a küldeményeknél, amelyek oly helyekre vannak címezve, ahol vámhivatal nincs, a vámkezelés Németországban is a posta közreműködésével történik, anélkül, hogy erre a címzett külön meghatalmazást adna. Címzettnek azonban joga van a rendeltetési postahivatalhoz intézett nyilatkozatában a posta közreműködésével történő vámkezelést egyszersmindenkorra, vagy meghatározott esetekre kizárni. Az ilyen címzettekről névjegyzék készül, amelynek egyik példányát az irányító hivatal is megkapja. Azokat a csomagokat továbbá, amelyeken s a hozzátartozó szállítóleveleken is a feladó megjelölte, hogy melyik vámhivatalnál kívánja a vámkezelést, valamint azokat a csomagokat, amelyek vámdíját a feladó kívánja megfizetni (díjjegyzékes csomagok), kivétel nélkül mindig a posta közreműködésével vámkezelik. Ugyanez áll az olyan csomagokra, amelyekre nézve feladó a csomagra és a szállítólevélre írt megjegyzéssel a posta közreműködésével történő vámkezelést kívánja.

Németországban a postának joga van a vámkezelésnél a címzett vagy megbizottjának megjelenését is kívánni oly esetekben, amidőn a csomag külsőleg sérült s ezáltal a posta felelőssége szóba jöhet, vagy az árnyilatkozat szerint a tartalom törékeny, érzékeny s általában oly tárgyakból áll, amelyek visszacsomagolása különös nehézséget okoz. Ugyancsak kérheti a címzett megjelenését akkor is, ha erre a belső vámvizsgálat okot szolgáltat.

Ausztriában és nálunk ez az eljárás ismeretlen. Sérülés vagy kifosztás esetén tényállási jegyzőkönyv felvételének van helye, amelyet, ha a sérülést vagy kifosztást a vámkezelés közben veszik észre, a vámszaki alkalmazottakkal együtt kell felvenni.

Egyébként a postaküldemények vámkezelésének eljárása úgy Ausztriában, mint Németországban általában ugyanaz, mint nálunk. Könnyen érthető ez, ha figyelembe vesszük, hogy az összeomlásig Ausztriával közös vámterületünk volt, Németország pedig, mint a postaintézmények és eljárások terén vezetőhelyen álló igazgatás, postai berendezkedéseivel mindig példaképpül szolgálhatott.

A magyar, német és osztrák eljárástól lényegesen különbözik a

németalföldi postaszolgálatban 1924. óta követett egyszerűsített eljárás. Nem lesz tehát érdektelen, ha ezt az eljárást kissé részletesebben ismertetem, márcsak azért is, hogy belföldi szakembereink láthassák, hogy tőlünk távolabb eső országban milyen a vámeljáráás részleteiben is.

Németalföldön a bemondást, azaz a megvámolás indítványozását az összes postán érkezett vámküldeményekre nézve a címzett helyett, illetőleg annak képviselőjében a posta végzi s ugyancsak a postára vannak bízva mindazok a teendők, amelyek a postaküldemények megvámolásához szükségesek.

Nevezetesen a megvámoláshoz megkívánt kimutatások (lajstromok) egybeállítására a postaalkalmazottak köteleessége. Ők vezetnek be ezekbe a kimutatásokba az áruk tarifaszereit vámtételeit s az áru értékét is s ezenfelül a beszedendő vámdíjakat is a postaalkalmazottak számítják ki és írják be a kimutatásokba. Vámkifejezésekkel élve, a posta lajstromoz, tarifál és kalkulál, vagyis végzi mindazt, ami Magyarországon vámszaki teendőt képez. Egyszóval Németalföldön a posta a küldeményt nemcsak vámhivatal elé állítja, hanem magát a vámolást is elvégzi s a vámhatóságnak csupán csak ellenőrző szerep jut. Nem könnyű feladat, mert a postaalkalmazottaktól megkívánja, hogy éppen úgy, mint a vámszaki tisztviselő, jó áruismerettel rendelkezzen s az alkalmazandó vámtarifátételt is könnyen ki tudja keresni.

Ez az alapvető különbség, amely a németalföldi s a fentebb említett postaigazgatásoknál rendszeresített vámeljáráás között fennáll. Az alapvető különbségnek mintegy természetes folyománya a másik különbség, amely abban áll, hogy míg Ausztriában, Magyarországon és Németországban a postaküldemények megvámolása kétféleképpen történhetik, és pedig a címzett jelenlétében vagy anélkül, Németalföldön ellenben csak egyféleképpen, még pedig a címzett jelenléte nélkül.

Az eljárás Németalföldön egyébként a következő:

A még megvámolatlan postaküldeményeket minden különösebb vámfelügyelet és közreműködés nélkül — a vám mindenkori ellenőrzési jogának fenntartása mellett — kizárólag a posta tartja őrizetében. Erre a célra a vámhivataloknál külön áruraktárak állanak rendelkezésre. A kikötőkből vagy a beléptető kicserélő postahivataloktól a posta személyzete a postaküldeményeket a rendeltetési helyre illetékes vámhivatalnak ilyen áruraktárába szállítja. A küldemények mindaddig itt maradnak, amíg azokat nem vámolják meg s amíg a rendeltetési helyre való szállítás vagy kézbesítés céljából a posta a vámhatóságtól a szabad rendelkezésre engedélyt nem kapott.

A beléptető kicserélő postahivatalok Németalföldön a megvámolás céljaira a csomagzárlatok megvizsgálása után a szállítóleveleket különbözőképpen csoportosítják.

Igy külön csoportot képeznek a más vámhivatalhoz tartozó küldemények, amelyeket a kicserélő okmányokkal és árnyilatkozatokkal együtt a posta zsákokba helyezve a rendeltetési vámközvetítő postahivatalhoz továbbít. A zsákjelző cédulákon szembeötlően „vám“

szó szerepel avégből, hogy e küldemények a vámkezelést el ne kerülhessék.

Nálunk az ilyen küldeményeket a beléptető kicserélő hivatalok vámutasalási ragjeggyel ellátva (pl. „Vámkezelés végett Győr 2”) továbbítják az illetékes vámközvetítő postahivatalhoz anélkül, hogy a csomagokat zsákokban helyeznék el.

Ugyancsak külön csoportot képeznek az árunyilatkozatok szerint vámentesen kezelendő küldemények. Ezeket a küldeményeket Németalföldön nem szükséges a vámhivatalnak bemutatni, mely az ellenőrzést úgy gyakorolja, hogy egyes csomagokat kémpróbaszerűen felbontat. A vámentes csomagok árunyilatkozatát „szabad (vrij)” jelzésű betűzővel, magát a küldeményt pedig „vám díjmentes (vrij van belasting)” felírással látják el. Az árunyilatkozat egyik példányát a vámnak adják át, a másik példány a postánál marad.

A magyar vámszolgálatban a vámjog szabályozásáról szóló törvény végrehajtási utasítása értelmében minden postacsomagot be kell a vámnak mutatni, még akkor is, ha az árunyilatkozat szerint vámentes árut tartalmaz s csak akkor kezelhető vámentesen, ha annak tartalmát a vámszaki tisztviselő megtekintette s a vámentes kezelésre engedélyt adott. Kivételesen, a munkatorlódás elkerülése végett, az ugyanazon feladótól, ugyanazon helyen s ugyanazon időben feladott és ugyanazon címzett részére küldött valamennyi csomag felbontását a vámhivatal mellőzni szokta s ilyenkor egynéhány csomag megtekintése után a többi csomagot az árubevallások alapján vámolják meg.

További csoportokat képeznek a németalföldi kezelésben a küldemények aszerint, amint az árunyilatkozatok a megvámoláshoz szükséges, elegendő, vagy nem elegendő adatot tartalmaznak, továbbá amelyek címzettjével a vámkezelés előtt tárgyalni kell avégből, hogy a csomagot megvámoltatni, vámraktárba helyezni, vagy mint átmenő (transit) árut kívánják kezeltetni s végül, amelyek tartalma valamely különleges díjnak van alávetve (arany és ezüst tárgyak, dohányárúk, alkoholkészítmények stb.)

A tárgyalás írásban oly módon történik, hogy címzettek a posta külön e célra készült nyomtatványon nyilatkozattételre szólítja fel.

Amennyiben a címzett azt kívánja, hogy csomagját kézbesítsék, úgy a nyomtatványon a megvámoláshoz szükséges adatokat, vagyis a csomag pontos és részletes tartalmát és annak értékét is közölni kell.

Ha a küldemény árunyilatkozata nem tartalmaz a megvámoláshoz elegendő adatot, a küldeményt a posta felbontja, annak megállapítása végett, hogy vámentes, vagy megvámolható tartalma van-e. Ha a tartalom a címzett megkérdezése nélkül nem vámolható meg, a címzettet az értékre nézve nyilatkozattételre szólítja fel. Az értéknyilvánításért, illetőleg az abból eredhető következményekért címzett a postával szemben felelősséget vállal.

A megvámolandó küldeményeket a németalföldi posta anélkül, hogy általában felbontaná, jegyzékbe foglalja, amelybe a csomag tartalmának értékeképpen azt az értéket vezeti be, amely az árunyilatkozaton szerepel, illetőleg, amelyet címzett nyilatkozatában meg-

adott. Amennyiben ez az érték idegen pénznemben van megadva, úgy azt átszámítják az áru eladása napján az amszterdami tőzsdén jegyzett árfolyamon. Az áru eladásának napjaként nem a csomag feladásának, hanem az áru megrendelésének, vagy a megrendelés igazolásának napját veszik. Amennyiben az árunyilatkozaton az áru eladásának napja nincs megjelölve, úgy azt az árfolyamot veszik, amely megfelel annak a legmagasabb árfolyamnak, amely a származási országból eredő árukra egy vagy több hónapon át érvényben volt. Mindkét szóhajóhető árfolyamot a postavezérigazgatóság naponként közli a vámhivatalokkal.

A jegyzéket (lajstromot), amelybe, mint már fentebb említettem, a vámtarifátételeket s a vámdíjakat is a németalföldi postaalkalmazottak vezetik be, a posta átadja a vámnak a sorszámozott árunyilatkozatok egyik példányával együtt.

Ez a példány szolgál alapul a posta által végzett vámolásnál megadott s a jegyzékbe bevezetett érték felülvizsgálására.

Az ellenőrzést egyébként a vámhatóság úgy gyakorolja, hogy kémpróbaszerűen egyes csomagokat a postaalkalmazottak által felbontat. Amennyiben valamely postaküldeménynek a jegyzékbe megadott értékére nézve kételyek merülnek fel, a vám a számla benyújtását követelheti s egyébként is törvényadta joga van arra, hogy az áru vételére vonatkozó összes okmányokat bekérje és az árut mindaddig visszatartsa, amíg a címzett azokat nem nyújtotta be. Mint-hogy a posta a vám és a címzett között közvetítőként szerepel, az okmányokat a vámhivatal a címtzettől a posta útján kéri be.

Ha a számlákból az tűnik ki, hogy az áru valódi értéke a posta által az árunyilatkozat alapján megadott értéknél nagyobb, úgy a küldeményt a vám visszatartja. Ha ellenben az áru értéke megfelel a bejelentett értéknek, a vám a küldeményt kiszolgáltatja.

Mindazokat a csomagokat, amelyeket további vizsgálat céljaira nem kell a vámhivatalnak átadni, a vám írásbeli meghatalmazással kézbesítés végett a posta rendelkezésére bocsátja.

A küldeményeket „Vámdíjak (Belasting)” jelzésű piros cédulával látják el, amelynek leválasztható részét a kézbesítéskor a címtzettnek nyugtaképpen átadják. Nálunk a címzett a vámleletnek leválasztható „Vámnyugta” részét kapja meg.

Oly esetekben, amidőn megállapítják, hogy az áru valódi értéke a bejelentett értéknél nagyobb, a küldeményt az eltitkolni szándékolt vámdíjak ötszöröséig terjedhető pótdíjjal terhelik meg.

Ha a címzett e díjak megfizetésére hajlandó, úgy a megállapított magasabb érték alapulvétele mellett a küldeményt megvámolják és a rendes, valamint a pótdíjak megfizetése ellenében kézbesítik.

Ha ellenben címzett nem hajlandó a pótdíjakat megfizetni, vagy ha az előírt fizetési határidőt elmulasztja, anélkül, hogy a fizetésre nézve nyilatkoznék, a vámhatóság hivatalból állapítja meg az áru értékét. Ily esetben a küldeményt a címzett csak a felemelt pótdíjak fizetése ellenében vehetik át, amelynek nagysága az eltitkolni szándékolt vámdíjak tízszerese. Amennyiben címzett az ilyen értékmegállapításra vonatkozó vitában való résztvételt kifejezetten elutasítja, úgy a posta az ügyről a feladót értesíti. Ha feladó a pótdíjak meg-

fizetésére hajlandó, úgy e díjakat az érdekelt vámközvetítő postahivatal előlegezi, s felettes igazgatósága útján hajtja be a feladótól. Ha azonban feladó csomagjáról lemond, úgy azt a posta a vámnak átengedi. A vámnak joga van az érték végleges megállapításának napjától számított három havi határidő után a csomagot elárverezni avégből, hogy költségeire fedezetet kapjon. Az eladási ár elsősorban a vám költségeinek fedezésére szolgál. A fennmaradó összeget a vám a postának adja át s a posta viszont saját költségének levonása után a fennmaradó összeget a feladónak megküldi.

Azokat a küldeményeket, amelyek bemondása (deklarálása) hamis adatok alapján történt, a vámhatóság lefoglalja, helyesebben visszatartja és csakis a kirótt bírság lefizetése ellenében adja ki. Ennek a rendelkezésnek célja a kincstárt illető díjak és adók biztosítása. A hamis bemondás a vámhatóságot feljogosítja, hogy a vámtörvények áthágása címén az érdekelttel szemben tényállási jegyzőkönyvet vegyen fel. A jegyzőkönyv felvételének rendesen az a következménye, hogy a vámhatóság az áthágást elkövetőre bírságot ró ki, amelynek lefizetése ellenében az ügyet elintézettnak lehet tekinteni.

Amennyiben az eljárást külföldi feladó ellen indították meg, akkor a küldeményt felvevő postaigazgatással a postavezérigazgatóság tárgyal s az ügy éppen úgy, mint a belföldi címzett esetében, a bírság megfizetésével elintézését nyer.

Hamis bemondás esetén az eljárás Magyarországon is általában ugyanaz, mint Németalföldön.

Az előadottakból láthatjuk, hogy Németalföldön a postaküldeményeket általában az árnyilatkozatok alapján a küldemény felbontása nélkül vámolják el. Az árnyilatkozaton pedig a legfontosabb adat az áru értéke, amelynek általában 8 százaléka a vámdíj (érték-vámrendszer).

Nálunk a vámtartozás kiszabása a legtöbb árura nézve a súly, illetőleg darabszám alapján történik (specifikus vámrendszer) s ezért az érték feltüntetése az árnyilatkozaton, valamint a számla csatolása nem a vámdíj kiszabása, hanem az általános és fényüzési forgalmiadó kirovása szempontjából fontos. Az érték nálunk is csak akkor a legfontosabb, amidőn a megvámolást a feladó kívánságához képest, vagy a vámtarifa értelmében a valóságos érték szerint kell végezni az érték szerinti megvámolásra feljogosított vámhivatalnál.

A specifikus vámrendszernek tulajdonítandó az is, hogy nálunk a vámhivatal elé állított küldeményeket általában minden esetben fel kell bontani. A felbontás mellőzése, amelyről fentebb már volt szó, csak kivételes esetekben és csakis munkatorlódás elkerülése céljából történhetik meg. Az árnyilatkozat tehát, bármily pontosan legyen is kiállítva, a felbontást nem zárhatja ki.

Megjegyzem, hogy Európában a specifikus vámok rendszere a legelterjedtebb. Ez a rendszer vámszakí vélemény szerint „a vámki-szabásnál az eljáró közegek egyéni elbírálásának, tehát esetleges önkénykedésének is, a legkisebb érvényesülést engedi és ennél fogva a nemzetközi kereskedelem számára a legbiztosabb és legállandóbb alapot szolgáltatja, szemben a tisztán elméleti szempontokból sokkal tetszetősebbnek látszó, a valóságban azonban a legnagyobb jogbi-

zonytalanságra és a vámközegek korrumpálására vezető értékvámrendszerrel" (lásd a dr. Bognár Elek miniszteri tanácsos szerkesztésében megjelent „A vámjog szabályozásáról szóló 1924. évi XIX. tc. a hozzá kiadott végrehajtási utasítással" című munka 117. §-ához fűzött ¹⁾ alatti jegyzetet).

Ami a vámdíjakra nézve a pénzügyminisztériummal való leszámolást illeti, Magyarországon az eljárás egyszerűbb és gyorsabb, mint Németalföldön. Nálunk a vámközvetítő postahivatalok mellett működő fővámhivatali kirendeltségek a postát a vámdíjakkal naponként megterhelik. E megterhelések alapján a vámközvetítő postahivatal *bankhetenként* egyenlíti ki a vám követelését oly módon, hogy azt befizetési lap útján a pénzügyminisztériumnak a postatakarék-pénztárnál levő tolyószámlájára befizeti.

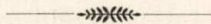
Németalföldön a lajstromban szereplő vámdíjak napi összegét összesítő kimutatásba foglalják. A hó végén az összesítő kimutatásokat átadják a vámhivatalnak megvizsgálás és elismerési záradékkal való ellátás végett. Ennek megtörténte után a kimutatásokat a posta-vezérigazgatósághoz terjesztik fel, amely a pénzügyminisztériummal folyószámlán leszámol.

A vámdíjvisszatérítés nálunk szintén gyorsabb, mint Németalföldön, amennyiben a visszatérítendő vámdíjat a vámközvetítő postahivatal a vámfelülvizsgálat megtörténte után a címzettnek postalványon azonnal visszafizeti, a vám pedig a visszatérített vámdíjösszegeket bankhetenként hozza a posta javára levonásba az ú. n. leütésekben. Németalföldön is a posta útján történik a visszatérítés, de az eljárás hosszadalmasabb.

Amennyiben a vámtarifa kirovása, vagy magyarázata tekintetében vita támad, úgy Németalföldön a törvény értelmében a címzett, vagy feladó, vagy azok megbízottja a vita elintézését a küldemény vámhivatal elé állítását követő hat héten belül döntőbírói ítéletre bízhatja. A döntőbírói eljárást a vámhatóságnál (vámhivatalnál) kell kérni. Legfelsőbb fokon a tarifabizottság dönt. A posta a döntőbírói eljárásnál is közvetítőként szerepel s éppen ezért az igazoló okmányokat a posta útján kell a vámhatósághoz benyújtani. A döntőbírói eljárás eredményét is a posta közli az érdekeltekkel.

Az ítélet közlése után az érdekelt címzett vagy feladó a vám- és pótdíjak, valamint adott esetben a tarifabizottságot megillető díjak lefizetése ellenében csomagjának kiadását kérheti s ezzel a vitás ügy elintézését nyer. Óvadék lefizetése ellenében címzett csomagját a döntőbírói ítélethozatal előtt is megkaphatja.

Magyarországon a vitás esetekben a központi vámigazgatóság dönt, amelynek határozata ellen pénzügyminisztériumhoz lehet felbbezni.

Magyarország és a szomszédállamok közti távbeszélőforgalom sajátosságai.

Irta: DR. HAVAS FERENC, m. kir. postatanácsos.

Les singularités du trafic téléphonique entre la Hongrie et les États limitrophes. Par le Dr. François Havas, Conseiller des Postes. L'auteur, en accentuant l'importance du trafic en question, expose le développement de ce trafic, organisé dans les premières années de l'époque après la guerre. Quant aux caractéristiques de ce trafic, il les fait connaître séparément dans chaque relation limitrophe, mentionnant les communications importantes de ces relations. Ce sont spécialement les câbles téléphoniques à grande distance de Budapest—Wien et Bratislava, ainsi que celui de Budapest—Szegeed dont le rôle et le trafic sont particulièrement soulignés.

A trianoni békeszerződés a történelmi Magyarország testéről óriási területömböket szakított le. Olyan területeket választott el politikailag egymástól ez a békekötés, melyek ezer éven át, sőt bátran állíthatjuk, hogy még az azt megelőző időkben is, összefüggő szerves gazdasági egységet alkottak, földrajzi alakulatuknál fogva pedig a föld egyik legtökéletesebb geográfiai egységének számtának.

Ha a modern emberiség életében még a legnagyobb földrajzi távolságok mellett is mind nagyobb szerepet játszik napjainkban az összes szellemi közlekedési eszközök legfontosabbika, a távbeszélő, úgy bizonyos, hogy annak fokozott jelentősége van az oly területek közti érintkezésben, melyek ezidőszerinti politikai elválasztottságuk dacára is továbbra is ugyanabba a kulturális és gazdasági egységbe tartoznak. Magyarország és a szomszédállamok közti távbeszélő forgalom egy része különben is lényegében a változott viszonyok közt csak folytatása az 1918. év előtti magyar belföldi távbeszélőforgalomnak, mely tekintélyes részében még ma is azokon az áramkörökön bonyolódik le, melyeket a magyar postaigazgatás építtetett s melyek következőképpen még napjainkban is a magyar közlekedési kultúrát dicsérik.

Minden kellék megvan tehát arra, hogy a Csonkamagyarország és a szomszéd államok közti távbeszélőforgalom elsőrendű fontosságát elismerjük. E megállapításunk reális értékét erősen megnöveli Magyarország földrajzi helyzetének nagy jelentősége a középeurópai közlekedés szempontjából. A Balkán, a Közép-, Nyugat-, valamint Észak európa közti forgalom legjobb és legéletképesebb közlekedési útjai rajtunk visznek keresztül s így az átmenő távbeszélőforgalom szempontjából a Magyarország és a szomszéd államok közti távbeszélő-összeköttetések elsőrendű fontosságúak, mert ez a forgalom is ezek igénybevételével bonyolódik le. Amikor tehát a bennünket szomszédainkkal összekötő távbeszélő fővonalainkat szaporítjuk és tökéletesítjük, ugyanakkor a világtávbeszélő-forgalom oltárán is áldozunk s annak fejlődését mozdítjuk elő. Egészen bátran meg is fordíthatjuk a tételt s állíthatjuk, hogy mindazok, kik e szomszédos forgalom fejlesztése terén nem tesznek meg minden megtehető s nem igyekeznek annak előrehaladását anyagi és szellemi erőkifejtéssel előrevinni, azok

együttal a világtávbeszélő-forgalomnak növekedését is késleltetik.

Ezek előrebocsátása után nem lesz érdektelen, ha a Csonkama-gyarország és a szomszéd államok közti ezidőszerinti távbeszélőfor-galom sajátosságaival megismerkedünk s azokat egy kissé boncolgatjuk.

Vegyük elsőnek az Ausztriával való távbeszélőforgalmunkat. E forgalomról bátran elmondhatjuk, hogy az a többi szomszédos állam-mal való forgalmunkkal szembeállítva a legtökéletesebb. Hogy ez így van, annak több oka is van. A két ország évszázados szoros politikai kapcsolata, a Bécsben tartózkodó dinasztia s Bécs politikai és gazda-sági vezetőszerének a Monarchiában való kifejlődése maga után vonta a közlekedési hálózatoknak Bécs irányában való kifejlődését. Azonkívül Bécsen át vitt az út nyugatra, ami az arra irányuló közle-keedést is Bécs felé vezette s azon át bonyolította le. Semmi sem ter-mészetesebb tehát, mint az, hogy a nemzetközi távbeszélőforgalom-nak a mult század végén történt megindulásával a két ország főváro-sait egymással összekötő távbeszélő áramkörök váltak a legfontosab-bakká s egyúttal a többihez viszonyítva a legszamosabbakká is.

E helyzetben a Párizs körüli békék sem sokat változtattak, mert Budapestnek és Bécsnek a Duna völgyében lebonyolódó távbeszélő-forgalomban továbbra is megmaradt a vezető szerepe. E helyzet biz-tosításában azonban nem kis része van úgy a magyar, mint az osztrák postaigazgatásoknak. A két postaigazgatás leküzdve az országaikat fojtogató súlyos gazdasági bajokat, már a világháborút követő első években is minden elképzelhető áldozatot meghozott erősen lerom-lott távbeszélőhálózatának és berendezéseinek rendbehozatala és to-vábbfejlesztése érdekében. Ezeknek a munkálatoknak az elvégzésé-nél nekünk bizonyára még nagyobb nehézségekkel kellett megküzd-e-nünk, mint az osztrákoknak, mert nálunk a világháborút még a kom-munizmus és a román megszállás is tetézte s ezek mindegyike súlyos tehertételt jelentett a magyar távbeszélő számára.

A Magyarország és Ausztria közti távbeszélőforgalom életében mindenesetre korszakot alkotó eseményt jelentett a Budapest—bécsi távkábel megépítése és üzembehelyezése, mely a két ország közti for-galom, elsősorban pedig a Béccsel való forgalom telefonpanaszait meg-szüntette. Ennek magyarázata kézenfekvő, mert a kábel a két város közti áramkörök számát még a békebeli állapotéval szemben is ked-vezőbbé tette, amikor pedig még a Marchegggen átmenő áramkörök is megvoltak. Békében ugyanis 11 áramkörünk volt üzemben a Buda-pest—Bécs viszonylatban. Ez a szám a háború befejezése után 8-ra csökkent, mert Csehszlovákia a Pozsony—Marchegg irány áramkö-reiből csak egyet volt hajlandó a magyar-osztrák forgalom céljaira át-engedni. Bruckon át vezető áramkörünk pedig csak 7 volt. A kábel üzembehelyezésével 18 áramkört állítottunk be Budapest és Bécs közt, melyek a forgalom igényeinek kielégítésére ezidőszerint teljesen elég-ségesek s még a legizgalmasabb tőzsdei napokon sem hallatszanak pa-naszok a késedelmes kapcsolások miatt.

A távkábel még a magyar-osztrák forgalom más viszonylataiban is lehetővé tette új áramkörök üzembehelyezését, ami ugyancsak hoz-zájárult a forgalom további megjavulásához.

A két igazgatás a határhoz közel eső helyek szomszédos távbe-

szélőforgalmának gyors lebonyolításának fontosságáról sem feledkezett meg s e célra szintén kellő számú új áramkört bocsátott rendelkezésre, melyeken a közönség mérsékelt határszéli díjszabás mellett beszélhet. Azokban a viszonylatokban, melyekben a távkábelt nem lehet igénybe venni, az igazgatások gondoskodtak a kellő számú légvezeték rendelkezésre bocsátásáról. Ennek megállapításával kapcsolatban teljes tárgyilagossággal kell leszögeznünk, hogy az ilyirányú javaslatok tárgyalásánál a két igazgatás egymásnak mindig a legnagyobb előzékenységgel állott rendelkezésére s a javaslatok mindig a lehető legrövidebb időn belül kölcsönös megalégedésre voltak letárgyalhatók.

Ugyanezt kell azonban megállapítanunk az üzemi és a díjszabási kérdések eseteire is. A szomszéd államok közül Ausztria volt az első, mellyel a távbeszélőforgalom legtökéletesebb formáját, az ú. n. általános távbeszélőforgalmat rendszeresíthettük. 1927. október 1-től kezdve az összes magyar és az összes osztrák távbeszélő központok beszélhetnek egymással, vagyis a helyzet e téren azonos lett a belöldi távbeszélőforgaloméval.

A magyar-osztrák távbeszélőforgalom díjszabása ellen sem lehet kifogást tenni, mert az egyike Európa egyik legolcsóbb interurbán távbeszélő-díjszabásának, mely alkalmazkodik a nagytávolságú távbeszélő-összeköttetések nemzetközi tanácsadó bizottsága által a nemzetközi távbeszélő-díjszabások képzésére megállapított s az igazgatásoknak ajánlott vezérelekhez.

Végül meg kell állapítanunk, hogy a magyar-osztrák távbeszélőforgalom áramkörei még Magyarországnak az Ausztrián túlfekvő országokkal való forgalmának lebonyolításánál is jelentős szerepet játszanak, ami szintén nem lekicsinyelhető értéket jelent számunkra. Amikor ezt megállapítjuk, nemcsak az Ausztrián átfutó közvetlen áramkörökre szabad gondolnunk, mint pl. a Budapest—Zürich, Budapest—Páris, Budapest—Frankfurt a/M stb. áramkörökre, hanem a kimondottan magyar-osztrák áramkörökre is, mint pl. a Budapest—Wien, Budapest—Linz áramkörökre, melyek nemcsak a nyugatra irányuló forgalmunknál jönnek számításba (magyar-angol, magyar-belga, magyar-hollandi stb.), hanem még az Olaszországgal váltott beszélgetéseink igen tekintélyes számának lebonyolításánál is. Az olasz forgalom lebonyolítására ugyanis a legrövidebb, vagyis a Jugoszlávián át vezető úton csak a jugoszláviai beszélgetésekkel túlterhelt Budapest—Zágráb áramkör áll rendelkezésre, mert a közvetlen magyar-olasz, (Budapest—Fiume) távbeszélő-áramkör létesítésére irányuló tárgyalások a magyar és olasz igazgatások minden igyekezete ellenére mind-ezideig nem vezettek eredményre. Az olasz forgalom legnagyobb-részét tehát szintén a valamivel drágább, de teljesen megbízható osztrák (Budapest—Linz—Trieszt), illetőleg osztrák-svájci (Budapest—Zürich—Milano) irányon bonyolítjuk le.

Ami a jövőt illeti, a magyar és osztrák igazgatások joggal állíthatják, hogy a nagy munkákon túlesvén, már csak az adott viszonyoknak megfelelő tökéletesítésről lehet szó, mely feladat sikeres megoldása, az eddigi eredmények után, senki előtt sem lehet kétséges.

A magyar-csehszlovák távbeszélőforgalom, valamint a két posta-

igazgatásnak egymáshoz való viszonya, sok hasonlóságot mutat a magyar-osztrákhöz. A világháborút és a kettős forradalmat követő időben a két ország közti forgalom megindulása és kifejlődése ugyan lassúbb ütemben haladt, mint amaz, ám a két postaigazgatást irányító kölcsönös jó szándék s a mindenkori adott helyzetnek józan és higgadt elbírálása sok mutatkozó nehézségen átsegítette a két igazgatást, országaiknak, valamint a nemzetközi távbeszélőforgalom előnyére.

Ennek eredményeként rövidesen az áramkörök egész sorozata kötötte össze a két országot egymással, melyeken nagyszámú viszonylatban megindulhatott a távbeszélőforgalom. A régi Felvidékkel ugyan az első időkben csehszlovák részről bizonyos külön engedélyezési eljáráshoz volt kötve a beszélgetés s ennek értelmében Magyarországgal csak oly felvidéki lakosok beszélhettek, kiknek erre külön engedélyt adtak. A magyar igazgatásnak többszöri felszólalására azonban ezt a korlátozást megszüntették, sőt hajlandóságukat nyilvánították a Budapest—Bécs távkábelhez Pozsonyot át a csatlakozást is kiépíteni, melynek elkészülte után 1928. május 1-én Magyarország és Csehszlovákia közt megindult az összes távbeszélő központokra kiterjesztett, ú. n. általános távbeszélőforgalom. Ebből az alkalomból új, a kor követelményeinek s a nagytávolságú távbeszélő-összeköttetések nemzetközi tanácsadó bizottsága ajánlásai tekintetbe vételével készült díjszabás lépett életbe. Ezek az intézkedések aztán a két ország közti távbeszélőn való érintkezést hatalmasan fel is lendítették.

A határhoz közelfekvő helyek különleges helyzetére s e helyek közti közvetlen összeköttetések különös fontosságára való tekintettel az igazgatások ezekben a viszonylatokban is tekintettel voltak a forgalom követelményeire s a legszükségesebb határszéli összeköttetések üzembehelyezésével a forgalom a határszéli helyek közt a magyar-csehszlovák viszonylatban is kedvezményes, olcsó díjszabás mellett megindulhatott.

A magyar-csehszlovák távbeszélőforgalomban a legnagyobb fejlődést természetesen szintén a távkábelnek köszönhetjük, melynek üzembehelyezése úgy közvetlenül, mint közvetve is kihatott e forgalom emelkedésére. Közvetlenül, mert a Budapest—Pozsony—Prága irányban az eddiginél számosabb áramkör üzembehelyezését tette lehetővé és pedig úgy a kizárólag magyar-csehszlovák forgalom érdekeit szolgáló áramkörök, mint a Csehországon túlmenő áramkörök-nél. Pl. Budapest—Pozsony közt a kábelt megelőző időkben volt 2 áramkörünk, a kábelben van 5, Budapest—Prága közt volt 1, a kábelben van 3, Budapest—Brünn közt nem volt áramkör, most van 1. Berlini áramkörünk, melyeknek száma a kábel üzembehelyezése óta egyről négyre emelkedett, szintén erre futnak. Ily módon tehát a Csehszlovákián nyugat és észak felé irányuló forgalmunk is szépen kifejlődhetett. A közvetett hatás abban nyilvánult meg, hogy a kábel révén felszabadult régi légvezetékeket fel lehetett használni, illetőleg a jövőben majd fel fogjuk használni új légvezetékes összeköttetések létesítésre. Így kerül majd sor rövidesen a Budapest—Érsekújvár közti második áramkör, valamint a Budapest—Nyitra áramkör üzembehelyezésére.

A magyar-osztrák és magyar-csehszlovák távkábel megépítése

még a nemzetközi rádióhírmondó műsorcserek fejlődésére is jótékony hatással volt, melyek nélkül azoknak mai méretekben való kifejlődéséről szó sem lehetett volna.

A Budapest—Bécs—pozsonyi, valamint a Budapest—szegedi távkábeleken különben az utolsó három hónapban a következő forgalmat bonyolítottuk le:

Budapest—Bécs—pozsonyi távkábel.

1930. július havában 78.870 drb beszélgetést 342.930 percnyi tartammal.

1930. augusztus havában 76.527 drb beszélgetést 330.337 percnyi tartammal.

1930. szeptember havában 79.167 drb beszélgetést 354.018 percnyi tartammal.

Budapest—szegedi távkábel.

1930. július havában 75.153 drb beszélgetést 284.221 percnyi tartammal.

1930. augusztus havában 73.966 drb beszélgetést 271.154 percnyi tartammal.

1930. szeptember havában 75.242 drb beszélgetést 285.409 percnyi tartammal.

A magyar-román távbeszélőforgalom megindulása 1929. április hó 1-ig váratott magára. A magyar igazgatás ugyan egy alkalmat sem mulasztott el, hogy a forgalom felvételét újból és újból ne kezdeményezze, ám mindig eredménytelenül. Végül is a Romániában bekövetkezett politikai változás s a temesvári származású Vidrighin Pálnak román postavezérigazgatóvá történt kinevezése itt is megtörte a jeget, úgy, hogy Romániával sikerült rövid idő alatt a kor szellemének s a modern távbeszélőforgalom követelményeinek megfelelő külön egyezményt létesítenünk s néhány áramkör üzembehelyezésében megállapodnunk. Ennek az alapján aztán meg is indult a forgalom. A Romániával létesített megállapodásunkban tulajdonképpen nem tartottuk meg a forgalom fejlesztésének azt a lépcsőzetes kiépítését, mely a többi szomszéd államokkal való forgalmunkat jellemezte, vagyis a forgalmat nem egyes meghatározott viszonylatokra korlátozottan kezdtük meg, hanem valamennyi magyar központnak, valamennyi román központtal való forgalmát engedélyeztük. A két igazgatás elvben meg egyezett az ú. n. kedvezményes díjszabású határszéli távbeszélőforgalomban is, ám ennek életbeléptetésére még nem kerülhetett sor, mert az e forgalomhoz szükséges rövid határszéli áramkörök még nem állanak rendelkezésre. Magyar részről ugyan ebben az irányban is megtörténtek a szükséges intézkedések, román oldalon azonban a vonalépítés terén nehézségek vannak.

A két országot összekötő távbeszélőhálózatot általában elégtelennek kell minősítenünk, mely még a magyar—román végforgalom lebonyolítására sem elegendő. Ezidőszerint ugyanis Magyarországot Romániával csak öt áramkör köti össze, nevezetesen a két Budapest—Temesvár áramkör, a Budapest—Kolozsvár, a Budapest—Nagyvárad és a Budapest—Arad áramkör. Bukarest-tel még nincs közvetlen össze-

köttetés, jöllehet a Budapest—Szeged távkábelben volna erre a célra is megfelelő érpár rendelkezésre; ezt a forgalmat ezidőszerint az egyik temesvári, valamint a Temesvár—Bukarest közti áramkör felhasználásával alkalmoszerűen létesítik. Mindazonáltal a magyar—román távbeszélőforgalom lebonyolítása még a meglevő csekélyszámú áramkörök mellett is túrhetően folyik, amiben bizonyára nem csekély része van az ezidőszerinti gazdasági pangásnak, amely a forgalomra általában bénítólag hat és pedig nemcsak itt, hanem más viszonylatokban is. Azt is tekintetbe kell venni, hogy Romániának a tőlünk nyugatra eső országok közül még csak Ausztriával és Svájjal van meg a távbeszélőforgalma s az is csak bizonyos viszonylatokra korlátozottan. Így Ausztriában csak Bécs beszélhet Araddal, Nagyváradal, Kolozsvárral és Temesvárral, a svájci központok pedig ugyancsak ezekkel a helyekkel s azonkívül még Nagyszalontával. Átmenő forgalmunk tehát még Románia felé, illetőleg onnan aránylag csekély. Egészen más forgalomra lehetne azonban számítani, ha pl. a Wien—Bukarest közti, valamint Bukarestnek a többi nyugati és északi metropolisokkal való forgalma is megnyílna. Ennek a lebonyolításához azonban feltétlenül szükséges volna közvetlen, sőt több közvetlen bukaresti áramkörre.

A két ország közti hálózat mielőbbi gyors kiépítésére s a forgalom további fejlesztésére legújabbban megvan minden remény, mert amint arról már a közelmúltban a „Magyar Posta“ hasábjain is megemlékeztünk, Romániában az egész távbeszélő-üzemet az „International Telephone and Telegraph Corporation“ amerikai társaság érdekeltségi körébe tartozó vállalat vette át az államtól, mely úgy a hálózatnak, mint a központoknak a kor szellemének megfelelő kiépítésére vállalt kötelezettséget. A társaság építési programjában nemcsak légvezetékeknek, hanem kábeleknek az építése is benne van; így remélhetjük, hogy Románia rövidesen szintén távkábelrel fog a mi Budapest—szegedi kábelünkhöz csatlakozni, ami a világtávbeszélő-összeköttetések fejlődése terén újabb hatalmas lépést jelentene, nem is beszélve azokról az óriási gazdasági előnyökről, amit ez a mű a két közvetlenül érdekelt ország, sőt a többi európai országok közigazdaságának is jelentene.

Ami a Magyarország és Románia közt érvényben levő jelenlegi távbeszélő-díjszabást illeti, az általában megfelel a nagytávolságú távbeszélő-összeköttetések nemzetközi tanácsadó bizottsága ajánlásainak. Egyetlen hibája, hogy a határszéli viszonylatokban a kedvezményes díjszabás még nem lépett életbe. Reméljük, hogy ez sem fog már sokáig magára vártni.

Jugoszláviával távbeszélőforgalmunk a trianoni békekötés után szintén csak nagysokára tudott megindulni s annak kifejlődése is csak igen lassú ütemben haladt előre. Legelsőnek a Budapest—Belgrád viszonylatban indult meg 1924 februárjában a forgalom, ám az is csak a nap néhány órájára korlátozva. A belgrádi viszonylathoz aztán lassanként s egyenként csatlakozott a Budapest—Újvidék, Budapest—Zágráb, Budapest—Zimony, stb. viszonylat. A fejlődés bizony szerényen haladt előre s a Budapest—Belgrád viszonylat megnyitásától három évnek kellett eltelnie, míg a két ország közti viszonylatok száma elérte a százat. Ennek az eredménynek az elérése is sok nehézség le-

küzdése árán volt biztosítható. Minden viszonylat megnyitásáról külön kell a két igazgatásnak tárgyalnia, ami a megnyitásnak sokszor hónapokkal való eltolódását jelenti.

E rendszernek a gyakorlati élet követelményeivel szemben való tarthatatlanságát igazgatásunk át is látta s javaslatot tett a jugoszláv postaigazgatásnak az ú. n. általános távbeszélőforgalom rendszerére való áttérésre. Ám a legjobb szándékú javaslatunkkal nemcsak hogy nem értük el célunkat, az általános forgalmat, hanem Jugoszlávia még az addig, vagyis 1930 április hó 1-éig érvényben volt, aránylag mérsékelt díjszabást sem volt hajlandó továbbra érvényben tartani. Ehelyett, arra való hivatkozással, hogy országában a távbeszélőüzem nem elég jövedelmező, jóval magasabb díjszabást hozott javaslatba, melyet a magyar igazgatás ismételt ellenérvei dacára sem volt hajlandó mérsékelni. Az új díjszabással Jugoszlávia a határszéli viszonylatokban addig érvényben volt mérsékeltebb díjakat is megszünteti s azokra is a rendes távolsági zónadíjakat kívánta alkalmaztatni. Így aztán 1930 április 1-étől a magyar—jugoszláv forgalomban a nagytávolságú távbeszélő-összeköttetések tanácsadó bizottsága ajánlásait is meghaladó díjszabás lépett életbe, mely sok viszonylatban 100 százalékos díjemelést hozott, nem csekély rémületére és feljajdulására az amúgy is erős válsággal küzködő közigazdasági életnek. Igazgatásunk számára sajnos, nem maradt más hátra, mint az új díjszabást elfogadni, mert a nemzetközi szolgálati szabályzat a díjszabások megállapítását az érdekelt igazgatások közti megegyezésre bízta, már pedig, ha az egyik igazgatás a maga zónadíjait felemeli, úgy azt a másik igazgatásnak is ugyanolyan arányban meg kell tennie, mert különben a másik igazgatás a forgalomban nagyobb kvóta szerint fog a beszedett díjakból részesedni, vagyis igazságtalanul nagyobb haszonhoz jut.

E tarifális és rendszerbeli nehézségek ellenére is a magyar—jugoszláv távbeszélő-forgalom mégis fejlődik s napjainkban 450 viszonylatban folynak a beszélgetések a két ország közt. Ehhez a forgalomhoz hozzá kell még számítani az áramkörök megterhelése szempontjából Jugoszláviának a nyugat- és északeurópai államokkal való s általunk közvetített távbeszélő forgalmát is, mely Csehszlovákiával, Ausztriával, Németországgal, Svájjal és Franciaországgal elég számottevő. Főleg a jugoszláv fővárossal, Belgráddal igen erős a forgalom, ami a rendelkezésre álló egyetlen Budapest—Belgrád közvetlen áramkört felvevőképességén messze túlhaladóan megterheli. Kisegítésképpen ugyan a Budapest—Ujvidék—Belgrád áramkör is rendelkezésre áll, de csak igen ritkán, mert az is erősen meg van terhelve az újvidéki beszélgetésekkel. A helyzetet súlyosbítja az a körülmény is, hogy Jugoszlávia, mint a középeurópai rádióhírmondó műsorcsere-érdekeltségének tagja, valószínűleg az ottani műsor-adás nehézségeire való tekintettel, az esti órákban igen gyakran veszi igénybe a Budapest—belgrádi áramkört külföldi rádióműsorok közvetítésére, ami természetesen a rendes távbeszélőforgalom lebonyolításának rovására megy. Ilyen körülmények közt főleg a Belgráddal való távbeszélő-forgalomban nem tartozik a ritkaságok közé, hogy a beszélgetésre való hosszban várakozást a felek végül is megunják s a beszélgetést töröltetik.

Az olvasó joggal felvetheti a kérdést, mint ahogy azt a nyugat- és északeurópai postaigazgatások is már felvetették, hogy ha a rendelkezésre álló áramkörök már évek óta elégtelenek a forgalom lebonyolítására, miért nem helyez üzembe az érdekelt magyar és jugoszláv igazgatás új áramköröket a belgrádi szakaszon? Az összes érdekelt megnyugtatóására szolgáljon annak leszögezése, hogy ez nem a magyar igazgatáson múlik. A Budapest—Szeged távkábelben bőségesen állanak rendelkezésre e forgalom céljaira a szükséges áramkörök, Jugoszláviának csak csatlakoznia kellene hozzá, vagy távkábellel, vagy ha másképpen nem, hát légvezetékekkel s a kínálkozó nagy üzleti lehetőségeket mindkét igazgatás a maga javára hasznosíthatná s ezzel a világtávbeszélő-hálózat kiépítésének nagy ügyét és az európai közgazdasági érdekeket is hathatósan támogathatná. Részünkről a fejlesztést célzó javaslatokban nem is volt hiány, az eredmény azonban, sajnos, nem mutatkozik, mert a jugoszláv igazgatás ottani nehézségekre hivatkozva, mindig kitér a hálózatfejlesztés elől. Két évvel ez előtt már úgy látszott, hogy Jugoszláviának sikerül a külföldi kábelépítő vállalatokkal olyan megállapodást létesítenie, mely a jugoszláv kábelek megépítését aránylag rövid időn belül biztosítja, ám e remények nem váltak valóra. Jelenleg még egy új magyar—jugoszláv rövid távbeszélő légvezeték létesítése is szinte megvalósíthatatlan. Hogy a jövőtől e tekintetben mit várhatunk, erre nézve semmi biztosat nem mondhatunk.

A magyar—jugoszláv távbeszélőforgalomnak ezidőszerint legsúlyosabb problémája kétségen kívül az áramkörök elégtelensége. A jelenleg üzemben levő 10 áramkör, melyeknek egy része csak helyi érdekeket szolgáló egészen rövid áramkör, a forgalom igényeinek kielégítésére nem elégséges. Magyarországnak a dél felé irányuló érdekelt-ségei már a korunkat megelőző sok század előtti időkben is igen nagyfontosságúak voltak. Annál inkább áll ez napjainkban, mikor a történelmi Magyarország legértékesebb területei is ebbe a forgalmi szférába kerültek. Ennél a megállapításnál azonban megállani nem lehet, mert a magyar érdekeken kívül vannak itt még más nagy érdekek is. A nyugat és északeurópai országokétól eltekintve, gondoljunk csak Bulgáriára, Görögországra, Törökországra. Ezeknek az országoknak az európai távbeszélőforgalomba való bekapcsolódhatása is a jugoszláv távbeszélő-hálózat kiépítésétől függ, mert hozzájuk a legrövidebb út szintén rajtunk és Jugoszlávián át visz. S ez a körülmény még reményt nyújthat a jövőt illetőleg. Jugoszláviának már csak a saját jól fel-fogott érdekében is, komolyan kell foglalkoznia a nyugatnak a kelettel való összeköttetését szolgáló távbeszélő-hálózatának a mielőbbi kiépítésével, hacsak nem akarja azt, hogy e téren meglepetések ériék. Romániában ugyanis a távbeszélő tőkeerős amerikai érdekeltség kezébe került, mely a Románián át keletre vezető hosszabb út talán kevésbé előnyös voltát esetleg a maga dollárjaival és távkábelépítéssel ki tudja egyensúlyozni, s teheti ezt majd főleg akkor, ha neki erre megfelelő időbeli előnyt nyújtanak. Szóval Szófiába és Konstantinápolyba esetleg majd Románián át is le lehet jutni, ha Belgrádon át sehogyan sem lehet.

A francia légiposta és annak kapcsolatai a magyar forgalommal.

Ismerteti: STRASSER FERENC, m. kir. postatanácsos.

La poste aérienne française et ses relations avec le trafic hongrois. Par François Strasser, Conseiller des Postes.

L'auteur expose l'histoire du service postal aérien français, les rapports entre les Ministères français de l'Air et des Postes, ainsi que le rôle de l'Administration postale dans la fixation des subventions accordées par l'État aux compagnies de navigation aérienne. Il fait connaître les lignes aériennes pour le transport des correspondances-avion originaires de la Hongrie, les données de trafic du service aérien français, et enfin les données ayant trait au trafic postal aérien entre la France et la Hongrie.

A Magyar Posta folyó évi 3. számában ismertettem a magyar légiposta történetét, fejlődését és jelenlegi állapotát. Amint e cikkemben is említettem, a légi szolgálatunkat a hazai ú. n. Magyar Légi-forgalmi R. T.-on és a vele üzemközöségben levő Deutsche Luft-Hansán kívül egyrészt a Nemzetközi Légiforgalmi R. T. (Compagnie Internationale de Navigation Aérienne) is ellátja, amely tulajdonképpen francia társaság.

Úgy vélem, hogy nem lesz érdektelen, ha ezúttal a francia légiposta szolgálattal is foglalkozom. Eredetileg személyes tapasztalataim alapján óhajtottam e kérdéssel foglalkozni. Amikor ugyanis nyári szabadságidőmet francia földön töltöttem, kerestem az alkalmat, hogy e „modern” szolgálati ágat ottani vonatkozásaiban is megismerjem, mert a mi légiposta-forgalmunkhoz képest óriási arányú forgalom felkelti az érdeklődő figyelmét. Hogy a francia légipostáról mégsem kizárólag személyes tapasztalataim alapján számolok be, ennek az az oka, hogy kezembe került M. Mainguet-nak, a francia postaminiszterium egyik tisztviselőjének, a francia posta magasabb rangú tisztviselőinek kiképzésére szolgáló tanfolyamon, 1929. évi december hó 6-án tartott előadása.

Egyrészt tehát ennek az előadásnak az alapján ismertetem a francia légipostaforgalom történetét, fejlődését és jelenlegi állapotát.

A francia légipostaforgalom Blériotnak a La Manche csatornán való átkelése után, 1909-ben kezdődik. Az első komoly kísérlet azonban Páris és Pauillac között csak 1913. október hó 15-én történt. A légijárat célja az volt, hogy a „Peru” nevű gőzösön levő postaalkalmazottnak, a Bordeauxból az Antillákba és Colonba szóló vonalon olyan anyagot adjanak át, amelyet Párisban előző nap a postavonat elindulása után gyűjtöttek össze. E postaküldemények ily módon 14 napot nyertek.

A kísérlet, amelyet a szállítás gyorsítása érdekében rendeztek be, teljes sikerrel járt. Éppenezért tervbe vettek egy Páris—Nizza-i légipostaösszeköttetést is, a közbejött háború azonban megszakította a kísérleteket.

A gondolatot 1917-ben újból felvették, mert a hadvezetőség rendelkezései a postaszállítás körül nehézségeket okoztak. E körülmény a postaigazgatást arra kényszerítette, hogy a szállítást légijárművek útján újból megkísérelje.

A postaigazgatás a hadvezetőség segítségével megkezdte az ezirányú munkálatokat. Ennek eredményeképpen 1919-ben Le Manson át üzembe helyezték a Páris—Saint Nazaire közötti légipostavonalat. A vezérlő ely ennél a légipostavonalnál az volt, hogy a három város között lehető gyors összeköttetést kell berendezni, mert az amerikai hadseregnek az utóbb nevezett két város volt kiindulási, továbbá az élelmiszerral való ellátási és gyülekezési helye.

A Marseille—Nizza közti vonalrészt, mint a páris—nizzai vonal szárnyát, 1929. március 24-én szentelték fel. Erre a részre Avignonon át kellett indulási pontot választania, mert Marseille környékén megfelelő repülőtér nem volt. Az Avignon—Nizza közötti légipostavonalrészt a postaigazgatás Párisból Nizzáig hosszabbította meg.

A fentemlített két vonalon kívül, amelyet a postaigazgatás saját kezelésben tartott fenn, még más légipostavonalakat is helyezett üzembe. Ezeket azonban az ellenségeskedések beszüntetése után már magántársaságok tartották fenn. Ilyen légivonalak voltak:

- a) Páris—Lille;
- b) Páris—Valenciennes (Maubeugen át);
- c) Páris—Bordeaux (Chateaurouxon át);
- d) Páris—Brüssel.

Mindezek a légiposta-összeköttetések azt mutatták, hogy a repülőgépet gyors szállításra kiválóan fel lehet használni, ha a körülmények alkalmasak.

Mint hogy a postaigazgatás nem volt felhatalmazva arra, hogy pótdíjakat szedjen, természetesen nem tudott következtetéseket vonni arra nézve, hogy ezek a légi szállítások mennyiben fontosak a közönségre nézve. Különbösen is a légipostajáratok rendszeressége csak 50—60%-os volt, ennél fogva a kísérletek nem voltak teljesen kielégítők.

Azonkívül a kísérleteket olyan pilóták végezték, akik a fegyverszünet beállta előtt már teljesen ki voltak merülve. Az üzemanyag pedig olyan repülőgépekből állott, amelyek nagyon el voltak használva és kereskedelmi célokra is kevésbé voltak alkalmasak. A személyzet szolgálatát katonai kötelezettségnek tekintette és keveset törődött a posta és a vállalat érdekeivel.

A légiposta levelezés ezidőben csak közönséges levélként, pótdíj nélkül volt bérmentesítve. A postaigazgatás terhére eső költségek ezért jelentősek voltak.

A légipostaforgalom igazi fejlődése Franciaországban akkor kezdődött, amikor 1919. nyarán erre a célra magántársaságok alakultak. Ilyenek voltak: a Société des Grands Express Européens és a Société Latécoère Toulouse-ból. E társaságok államsegélyt kaptak, de ezzel szemben a hadügyminisztérium rájuk azt a kötelezettséget róta, hogy postaküldemények szállítására a repülőgépeken bizonyos helyet kellett fenntartaniok. A postaigazgatás a szolgálatot saját üzemében már nem tudta ellátni.

A légiforgalom fejlődését mutatja az is, hogy rövid idő alatt több más társaság is alakult. Ma Franciaországban légiposta szállítással 7 légitársaság van megbízva. Ezek: Compagnie Internationale de Navigation Aérienne, Air Union (London—Paris—Lyon—Marseille), Air

Union Ligne d'Orient, Société Générale de Transport Aérien (Fahrman), Compagnie Générale Aeropostale (Latécoère), Société Française Pour Le Développement de l'Aviation Commerciale, Compagnie Aérienne Française.

Ez volna nagy vonásokban a történeti fejlődés.

Mint ismeretes, Franciaországban külön légügyi minisztérium is van. A légügyi minisztérium és a postaigazgatás viszonyát illetően említésre méltók a következők: Ma a légügyi minisztérium dolga a francia légiszolgálatra vonatkozó kérdések tanulmányozása. Feladata a szolgálati utasításokat a vállalatok részére kidolgozni, az állami hozzájárulások kiszámításához szükséges alapot megállapítani, a hozzájárulások összegét meghatározni és a szükséges fedezetet a parlamenttől kérni. A légügyi minisztérium ellenőrzi az üzemet, felülvizsgálja a vállalatok számadásait és a menetrendeket stb. Természetesen a minisztérium szükség esetén a többi illetékes minisztérium hozzájárulását kikéri. A postaigazgatást szintén felhatalmazták, hogy a légivonalakat és azok menetrendjét tanulmányozza, amennyiben azok a postai szolgálatra különös érdekűek. A posta résztvesz továbbá az egyezmények és szerződések megbeszélésénél és azok határozmányainak megállapításánál, nemkülönben a szolgálati utasítások oly részeinek kiadásánál, amelyek a küldemények továbbítására vonatkoznak.

A postaigazgatás határozza meg a légi levélpostai küldemények szállítási módját, megállapodásokat köt a légi társaságokkal, tárgyal a külföldi igazgatásokkal a légipostavonalak kihasználása érdekében, megállapítja a feltételeket a francia légivonalak igénybevételére nézve külföldi igazgatások részére, meghatározza a légiposta-pótdíjakat, tehát kizárólag postatechnikai kérdésekkel foglalkozik. A postaigazgatásnak nincs befolyása a légivonalak berendezésénél, s így csak azokat a légivonalakat használja, amelyek üzemben vannak s amelyek sokszor talán egészen ellentétesek a postaszolgálat érdekeivel.

A légipostaküldemények szállításából befolyó jövedelmek közvetlen befolyással vannak az államsegély nagyságára, mert a fennálló szerződéseknek vagy egyezményeknek megfelelően ezeket az államsegélyeket az üzemszámadások alapján állapítják meg. Úgyszintén valamennyi olyan kérelmet, amelyek a bevételekre befolyással vannak, a légügyi minisztérium a postaminisztériummal közösen vizsgálja meg. Így pl. a társaságok részére járó díjak és az államsegély kérdéseit.

A postaigazgatás szerepe tehát az államsegéllyel bíró társaságoknál korlátozva van. De ha korlátozott is, mégis hasznos, mert a világban a szükséges közvetítést ő vállalja a közönség és a légivállalatok között. Tőle függ, hogy az alkalmas eszközöket keresse abból a célból, hogy a levélpostai küldemények szállítását az országban gyorsítsa, az idegen igazgatásokkal megegyezést létesítsen, ha ezeknek a légiszállítási vonalai a feladók részére előnyöket biztosítanak.

Eleinte a társaságokkal kötött egyezmények állapították meg a díjtérítés összegét.

1919 után a díjtérítés ügyében már fejlődés állott be. 1927-ig az igazgatás a társaságoknak csupán a légiposta szállítási pótdíjat térítette meg, amelynek a feladóktól szedett összegét törvény állapította

meg. Ebből a célból a postahivatalok, amelyek a légiposta-levelezés továbbításával voltak megbízva, minden egyes küldeményt kötelesek voltak megvizsgálni és a megállapított, illetőleg a lerótt díjat a szállító társaság javára írni. Ezt az eljárást addig lehetett fenntartani, amíg a légiposta-levelezés anyaga aránylag csekély volt. Amikor azonban a légipostaküldeményeket nagyobb tömegben kezdték feladni, át kellett térni a súly szerint való térítésre. A repülőgépet már nem valami különleges, hanem rendes szállítási eszköznek tekintették. Eltekintve magától a szállítmánytól, a légiszállítási díj egy igen fontos körülménytől függ és pedig a távolságtól. A kiadások az előrelátható hasznos teher és a megteendő út nagyságától függnék. E kérdéseknek a tanulmányozására hívták össze 1927. évben a hágai légipostakonferenciát.

A hágai légipostakonferencia, amelynek határozmányai megfelelő módosítással a londoni egyetemes postakongresszus határozmányaiába mint különálló rész vétettek fel, a díjtérítés kérdését az összes államokra nézve egy időre rendezte.

A fentiekben nagy vonásokban vázoltuk azokat az irányelveket, amelyek Franciaországban a repülőgépnek a postaszállításhoz való viszonyát állapítják meg.

A továbbiakban magukat a légipostavonalakat tárgyaljuk.

A légipostavonalakat három csoportba lehet osztani:

1. francia légivonalakra,
2. Franciaországból kiinduló idegen légivonalakra,
3. idegen légivonalakra, amelyekhez francia vonalak csatlakoznak. Franciaország légipostahálózatát az I. számú ábra tünteti fel.

A továbbiak során a légipostavonalak felsorolásánál csak azokkal kívánok bővebben foglalkozni, amelyek a magyar postát és a magyar közönséget annyiban érdeklik közelebbről, mert ezeken Magyarországon feladott, vagy hozzánk szóló légipostaküldeményeket nagyobb számban továbbítanak. A többiek csak az I. sz. ábrán tüntetem fel.

A Magyarországot közelebbről érdeklő francia légipostavonalak.

a) Páris—London.

A legrégebbi légivonalak egyike, amely jóllehet a vasúttal erős versenyben áll, mindenkor értékes a Franciaország és Nagybritannia között fennálló élénk forgalom miatt. A légivonalon az évszakok szerint 2—3 nappali és 1 éjjeli járat van. Az éjjeli járat által nyújtott előnyök igen figyelemreméltók. A repülőgép Párist éjjel 1 órakor hagyja el és reggel 3 óra 45-kor Londonba érkezik. Ennek következtében Párisban az utolsó postavonat elindulása után feladott légipostalevél Londonban már az első kézbesítés alkalmával a címzett kezeihez jut. A nappali vonatok által a francia fővárosba hozott levelezést szintén ezzel a légijáratral lehet még aznap Londonba továbbítani, ami által azok továbbításában, a vasúton való szállítással szemben, legkevesebb 12 órai időnyereséget lehet elérni.

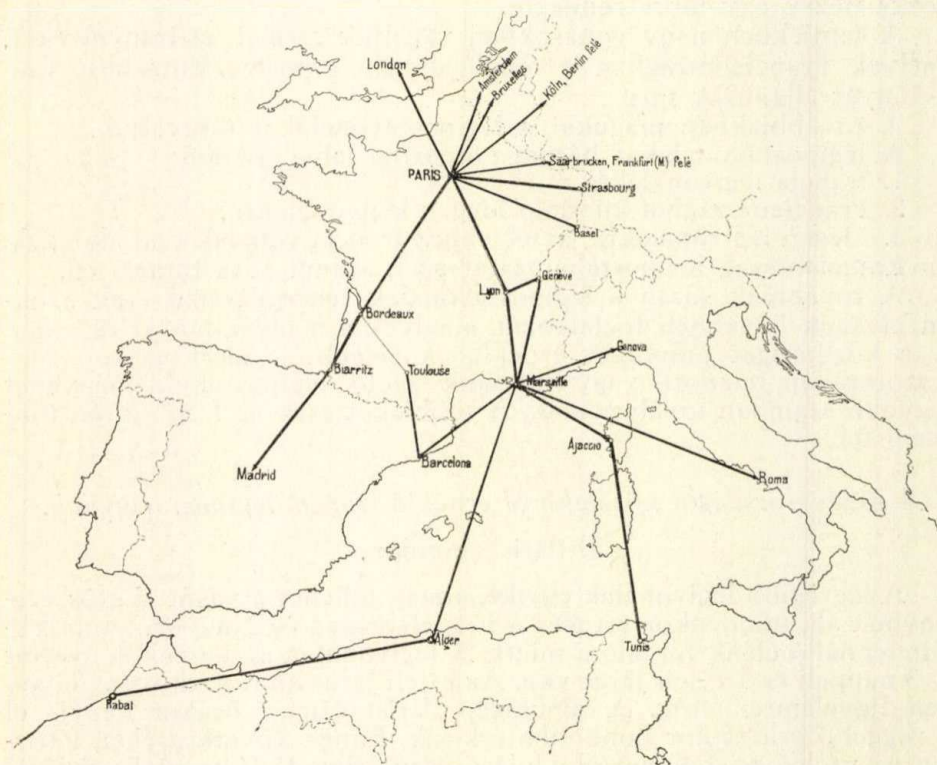
A Magyarországon feladott, Nagybritanniába szóló légipostai levelezést elsősorban a Magyar Légiforgalmi R. T. reggel 7 órakor in-

duló járatával Berlin—Rotterdamon át továbbítják, amely este 19 órakor van Londonban. Azt a Nagybritanniába szóló légipostai levelezést azonban, amely a repülőgép elindulása után kerül feladásra, vagy fut be Budapestre, a Nemzetközi Légiforgalmi Részvény-Társaság délben induló „Flèche d'Orient” járatával továbbítják Párisba, amely Párisba este 21-kor érkezik. Így tehát a Párison át küldött ilyen levelezés másnap reggel Londonban van.

I.

FRANCIAORSZÁG LÉGIPOSTA HÁLÓZATA.

MÉRET - 1:500000

b) Marseille—Ajaccio—Tunis.

1929. évi december hó 1-től közlekedik itt a repülőgép és pedig hétfő kivételével naponta. A repülőgép Marseille-ből reggel 7 órakor indul és Ajaccioba 10 órakor, Tunisba pedig 15 óra 30-kor érkezik. Magyarországból 1930. év eleje óta lehet Tunisba levélpostai légiküldeményeket küldeni.

A légipostajáratnak a hajójáratokkal szemben nagy időnyeresége van. A hajónak ugyanis a Marseille—Ajaccio és a Marseille—Tunis-i útra 13 óra 30 perc, illetőleg 17 órára van szüksége, míg ezzel szemben a repülőgépeknek csak 3, illetőleg 8 óra 30 perc a repülési időtartama. A naponkinti forgalom berendezése folytán a francia postaigazgatás a légitársaság beleegyezésével elhatározta, hogy a légijárműnek, propaganda céljából, naponta 40 kg. pótdíj nélküli levelezést is átad és pedig ugyanolyan szállítási díj ellenében, amelyet a tengerhajózási vállalatnak fizet. Ez a bevétel természetesen csekély lesz, de a légitársaságnak be kellett látnia, hogy a propaganda céljából jobb levelezést olcsó áron szállítani, mint a repülőgépeit üresen járatni.

c) Páris—Strassburg—Nürnberg—Varsó.

A Páris—Varsó közötti utat a vonat 35 óra alatt teszi meg, a repülőgépeknek csak 11 órára van szüksége. Az időnyereség ennél fogva meglehetősen számottevő.

A magyar posta Bécs, Prágán át a Nemzetközi Légiforgalmi R. T. útján is küld légipostazárlatokat Varsóba.

d) Páris—Prága—Bécs—Budapest—Belgrád—Bukarest—
Szófia—Istanbul.

E légivonal Prágáig az előbb említett vonallal azonos úton halad. Hossza 2757 km. Igen szép eredményeket mutat fel, dacára a Közép-Európában uralkodó kedvezőtlen időjárási viszonyoknak. Sajnos, hogy az összeköttetés gyorsaságát az éjjeli repülés hiánya erősen le-
rontja.

Ezen a vonalon igen szép emelkedés mutatkozik a Magyarország és Franciaország közötti légiforgalomban. Itteni szempontból azonban hátrányos, hogy a légipostavonal a prágai nagy kerülővel vezet Páris felé. Ha a kerülőt a Nemzetközi Légiforgalmi R. T. elhagyná és a járat Budapest—Bécs—Nürnbergben át vezetne Strasbourg—Páris felé, a rövidebb szállítási idő folytán a Páris-sal meglévő, már tekintélyes légipostaforgalom valószínűleg még jobban növekedne.

A kerülő út elhagyása könnyen volna megoldható azáltal, ha a jelenlegi vonal Nürnbergben ketté válna és pedig Budapest és Prága felé. Budapest és Prága felől Páris felé, a járatoknak Nürnbergben lehetne csatlakozásuk.

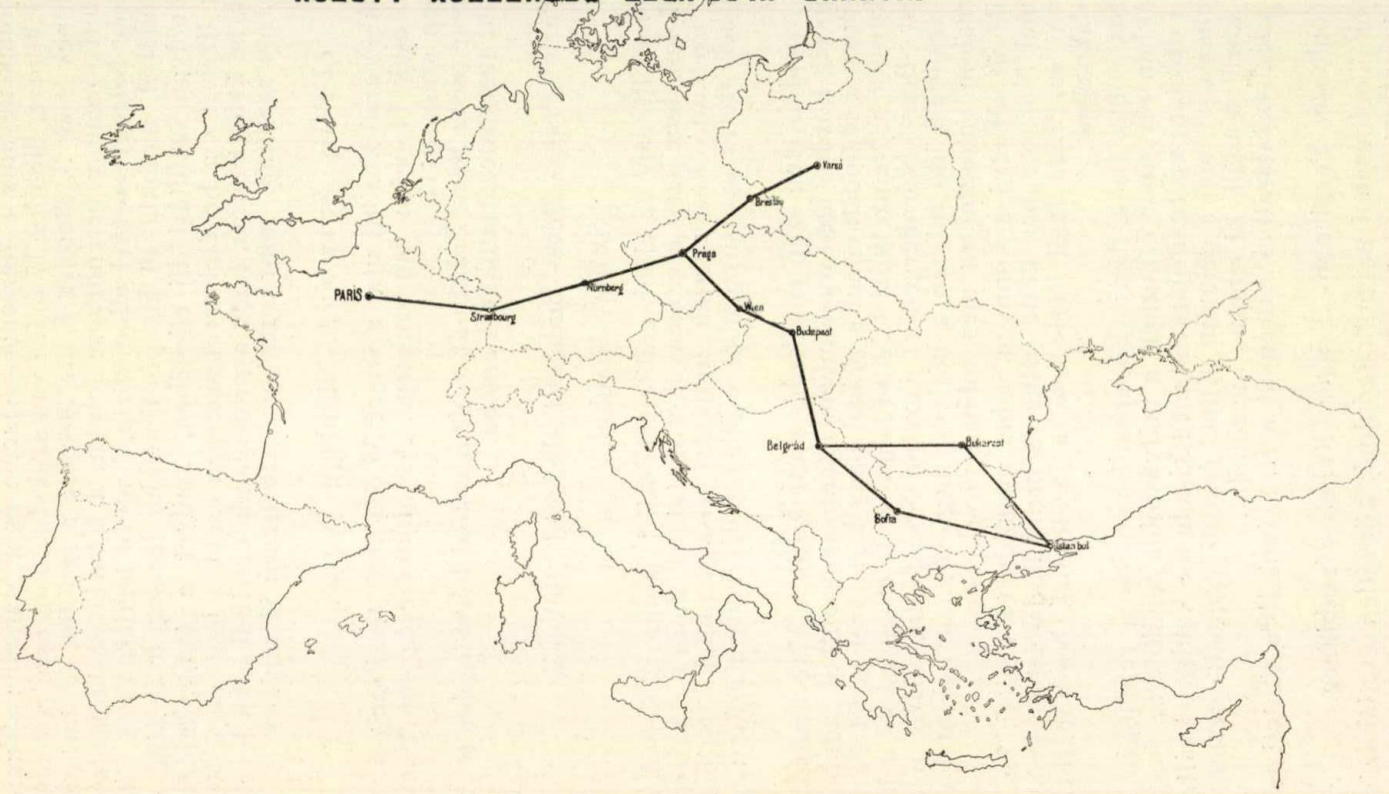
Kívánatos volna, ha a Páris—Budapest-i vonalon a repülőgép a délutáni órákban olyankor érkezne a mátyásföldi repülőtérré, hogy az anyagot a délutáni kézbesítőjáratokkal még ki lehetne küldeni. Ezáltal azt a sok nehézséget, ami a délutáni géppel érkező légiposta-levelezés kézbesítése körül fennáll, ki lehetne küszöbölni.

Ennek a légipostajáratnak útirányát a II. számú ábra tünteti fel.

e) Toulouse—Perpignan—Tanger—Rabat—Casablanca.

A járatok Toulouseból naponta indulnak közvetlen csatlakozással a párisi vonathoz.

II. A NEMZETKÖZI LÉGI FORGALMI R. T.
PÁRIS - VARSÓ ÉS PÁRIS - BUDAPEST - ISTANBUL
KÖZÖTT KÖZLEKEDŐ LÉGIPOSTA JÁRATA.

Szrasser Ferenc: A francia légi posta és annak kapcsolatai a magyar forgalommal.

A repülőgép Toulouset 5 óra 30-kor hagyja el és Casablancába 18 óra 30-kor érkezik. Az 1845 kilométer hosszú utat tehát 13 óra alatt teszi meg a repülőgép. Ezt a kiváló eredményt a pontosságnak, a megbízhatóságnak, valamint a gondos üzemnek lehet betudni. A légipostajárat folytán a levél Párisból 24 óra alatt Marokkóban van és pedig télen-nyáron, míg ezzel szemben a gőzhajóknak, amelyek Marseille-ből vagy Bordeauxból csak minden 5-ik napon indulnak erre az útra, 4 teljes napra van szükségük. El kell ismernünk, hogy az üzemfeltételek a marokkói vonalon igen kedvezőek, mert a repülőgépek a Pyreneusokon való átrepülés kivételével kevés légköri nehézségnek vannak kitéve. A légipostavonalon 1928-ban Franciaország és Marokkó között 35.452 kg.-ot, vagyis naponta kereken 100 kg. levélpóstát szállítottak. Ezt a súlyt 1929-ben is teljes egészében elérték, ami kb. 25%-a annak az összlevelezésnek, amit Franciaországból Marokkóba szállítanak. A Marokkó—Franciaország közötti irányban a levelezésnek 45%-át továbbbítják légipostán.

Az előbb említett százalékarányban mutatkozó különbségnek az alábbiakban adom magyarázatát:

Először is lélektani megállapítás: a Marokkóban élő franciának a honvágy miatt sokkal nagyobb érzéke van a távolság iránt, mint a fővárosban élőknek. A postaanyag a két irányban különböző összetételű. Franciaországból Marokkóba a postának egy nagy töredéke nyomtatványokból és árumintákból áll, amely küldemények általában nem kívánnak oly gyors szállítást, mint a levelek. Ezzel szemben a Marokkó—Franciaország közötti irányban a viszony a levelek javára változik. Abból a célból, hogy a levelezésen kívül az egyéb levélpostai küldemények forgalmát is elősegítsék, a postaigazgatás a Compagnie Générale Aéropostale légitársasággal egyetértésben a nyomtatványokra és árumintákra mérsékelt szállítási díjat állapított meg. Erről a kísérletről az eredményeket még nem ismerjük.

Marokkóba Magyarországból 1930. év eleje óta küldhetők levélpostai küldemények.

f) Toulouse—Casablanca—Saint-Louis—Dakar.

Ez a légivonal minden vasárnap meghosszabbítja az előbb említett vonalat. A repülőgép, amely Toulouseból vasárnap reggel indul, hétfőn Saint-Louisba és Dakarba érkezik, azaz egy 30, illetőleg 36 órán át tartó út után, míg ezzel szemben a tengeri gőzösnek 8—9 napra van szüksége.

g) Toulouse—Saint Louis—Natal—Pernambuco—Maceio—Bahia—

Caravellas—Victoria—Rio de Janeiro—Santos—Florianopolis—Porto Alegre—Pelotas—Montevideo—Buenos Aires—Santiago (Chile).

Ez a légivonal, amely 14.000 km. hosszú, a nagy távolság miatt érdemel különös figyelmet. A vonal meghosszabbítása a hetenkinti Toulouse—Saint Louis-i légijáratnak, amelyről az előbbi pontban volt szó. Indulás Franciaországból minden vasárnap, érkezés Santiagoba a következő hét hétfőjén. Az út tehát 9 napig tart.

Az üzemet ma Toulouse-ból Saint Louis-ig repülőgépen, Saint

Louis-tól Natal-ig tengeri gőzössel (aviso rapid) és végül Natal-ból Santiago- (Chile) -ig Buenos-Aires-en át repülőgépen látják el. Az első légi utaknál Franciaországból Argentínáig átlagban 15 nap kellett. Ezt az időt későbbben folyton fokozódó üzemteljesítőképességgel 11 napra, sőt 9 napra rövidítették meg és ma már egész bátran azt lehet mondani, hogy a közeljövőben a légiposta-szállításra nem kell több 8 napnál. Ez igazán fényes eredmény, ha tekintetbe vesszük azt a körülményt, hogy az Atlanti Óceán átszelése (3450 km) a gyorshajóval egyedül majdnem 4 napot igényel. Valószínű, hogy mielőtt a légi-szállítási technika az Óceán átszelését lehetségessé fogja tenni, az egész Toulouse—Buenos-Aires-i útat 4 és fél napra lehet leszorítani. Ez a feltevés magában is elegendő arra, hogy megmutassa azt, hogy a légipostaszolgálat a naponkinti haladás mellett milyen nagy reményekre jogosít.

De már ma is ki kell emelni azt a nagy időnyereséget, amit a mostani berendezés a rendes szárazföldi és tengeri úttal szemben felmutat. A leggyorsabb tengeri gőzösöknek is 13 napra van szükségük Lissabonból Buenos-Airesig és 14 napra Genuából oda. A járatnak legnagyobb fontossága pedig az, hogy itt nem valami esetenkénti különleges légijáratról, hanem teljesen biztos és rendszeres hetenkinti kereskedelmi összeköttetésről van szó.

A postaanyag járatról-járatra folytonosan emelkedik.

A kereskedelem érdekében a francia postaigazgatás gondoskodott arról is, hogy a leveleken és levelezőlapokon kívül az egyéb levélpóstaiküldeményekre mérsékeltébb légipostai pótdíjat állapíthasson meg. Ez az érdekelt légiforgalmi társaság megértő hozzájárulása folytán sikerült is.

Meg kell említenünk, hogy a légipostavonal a magyar postát is érdekli. Amikor a légipostavonal berendezéséről és ilyenmű küldeményeknek Dél-Amerikába való küldéséről a magyar postaigazgatás a közönséget értesítette, nyomban tekintélyes forgalom indult meg. Dél-Amerikában ugyanis sok hazánkfia él és így érthető, hogy szívesen veszik igénybe ezt a szállítási lehetőséget. A rendes postai úttal szemben, amely Magyarországból 32 napot tesz ki, az ilyen küldeményeket a légiposta útján 8—10 nap alatt lehet rendeltetési helyükre juttatni.

A légipostajárat útirányát a III. sz. ábra tünteti fel.

h) Marseille—Algir.

Marseille és Algir között a légipostajárat hétfő kivételével naponta közlekedik. A szolgálatot vízi-repülőgépekkel látják el. A közlekedés a Földközi-tengeren uralkodó kedvezőtlen légköri viszonyok mellett történik, amelyek a forgalmat ezidőszertint még meglehetősen megnehezítik, különösen a lyoni golf átrepülésénél vannak nehézségek. Mindamellett a légipostajárat rendszeressége, a tekintetbe veendő üzemnehezítések ellenére is kielégítő.

A repülőgép Marseille-t 6.30-kor hagyja el. A járat a Párisból és Strassbourgból érkező vonatokhoz csatlakozik. Algirba érkezik 11.30-kor. A Párisban 13 órakor feladott levelet tehát Algirban más-

nap 13 órakor kézbesítik. A tengeri úton való szállításnál az ugyanakkor feladott levelet Algirban csak a következő nap este, esetleg csak a harmadik nap reggelén kézbesíthetik.

A francia posta közvetítésével e légipostavonal útján 1930. év eleje óta Magyarországból is elég szép számmal továbbíttatnak levelek.

A légipostajárat útiránya kivehető az I. sz. ábrán.

i) Kombinált légi és tengeri szállítás az „Ile de France“ gőzös útján a francia és amerikai tengerpartokra.

Lényege az, hogy körülbelül 500 mérföldre az amerikai partoktól a hajóra erősített katapult segítségével startol a repülőgép. Visszafelé útjában a felszállás kb. 150 mérföldnyire a Scilly-szigetektől nyugatra történik. A levelezés így módon kb. 24 órai időt nyer a rendes úton való szállítással szemben.

A kizárólag francia légivonalakon kívül a francia postaigazgatás természetesen idegen államok légipostavonalait is igénybe veszi.

A Franciaországból kiinduló idegen vonalak:

a) Marseille—Genf. A Deutsche Luft Hansa vonala.

b) Marseille—Barcelona-i vonal, amelyet ugyancsak a Deutsche Luft Hansa tart fenn;

c) Páris—Brüsszel—Rotterdam—Amsterdam, amelyet holland légitársaság tart üzemben.

A harmadik csoportba tartoznak azok a légipostavonalak, amelyek francia légivonalakat hosszabbítanak meg. Ezek között említésre méltó az Amsterdam—malmói vonal, továbbá az egész német léghálózat, mert ennek útján megvan a csatlakozási lehetőség Danzig, Königsberg, Kovno, Smolensk és Moszkva felé.

Vannak olyan légipostavonalak is, amelyek tengeri és vasúti összeköttetéseket hosszabbítanak meg.

Ilyen például a Gaza—Bagdad—Bassorah-vonal, amely Port-Saidban a Peninsular és Oriental társaságok gőzöseihez csatlakozik.

A Belga—Kongó légivonal, amelynek főkarját a Boma—Leopoldville—Luebo—Elisabethville közötti járat képezi.

A francia postaigazgatás Indo—Kínába menő légipostai járat rendezését is tervezi.

Nagyban kísérleteznek azzal, hogy Páris—Brüsszel—Amsterdam—Malmö—Stockholm között rendszeres éjjeli légipostajáratok létesüljenek. E járatoknak egyrészt Amsterdamból Londonba, másrészt Baselbe és Zürichbe, azután Hannoverből Berlinbe és Malmöből Koppenhága, Göteborg és Osló felé, valamint Stockholmból Abóba és Helsingforsba, valamint Revalba volnának elágazásai. Azt remélik, hogy a repülőgép, amely Párist 21 órakor hagyja el, reggel 9 órakor Stockholmban lesz. Az út, amely vasúton jelenleg 51 órán át tart, ilyen körülmények között 12 órára rövidül. A becslések szerint naponta minden irányban 600 kg postára számítanak, ami a légivonalnak lehetségessé teszi, hogy egyedül a postaszállításból tartsa fenn magát.

A francia légiposta forgalmi adatai a következők:

1920-ban a francia posta 204.000 levélpostai küldeményt továbbított repülőgépen,

1921-ben	370.785 drb
1922-ben	1,479.355 drb
1923-ban	2,864.914 drb
1924-ben	3,753.074 drb
1925-ben	6,976.191 drb
1926-ban	5,497.984 drb-ot.

1925-ről 1926-ra látszólag visszaesés mutatkozik. Az 1925. évi számadatokat azonban a marokkói katonai mozdulatok indokolják. Az 1924. és 1926. évi két normál év adatainak az összehasonlítása elegendő, hogy a légipostaküldemények darabszámának emelkedését lássuk.

1927. évtől kezdve a levélpostai légi-levelezést már nem számlálták. A statisztikai adatokat tehát a szállított posta súlya alapján állították össze.

1927. évben kizárólag francia vonalakon 82.780 kg-ot szállítottak, 1928-ban 72.776 kg-ot, az 1929. év első hónapjaiban a légiposta súlya már az 52.000 kg-ot is meghaladta. Ezek a számadatok felvilágosításra szorulnak, mert arra lehetne következtetni, hogy a forgalom csökkent. Minthogy 1927. év óta a légitársaságok a bruttó-súly alapján kapják a szállítási díjakat, a postaigazgatás abból a célból, hogy a burkolat súlyát és a térfogatot csökkentse, a légipostaszolgáltatnál lényegesen könnyebb burkolatok használatát rendelte el, mint a közönséges forgalomban.

El lehet fogadni, hogy 1927. évtől kezdve a 82.780 kg. postából — legkevesebbet véve — 20% esik a csomagolásra, így tehát alig 65.000 kg esik a levelezésre. Az 1928. évi 72.770 kg. azonban majdnem kizárólag levelezésből tevődik össze.

A Franciaországban 1929-ben szállított légiposta összsúlya már 149.398 kg-ot tett ki.

Amint a fentiekből láthatjuk, a légipostaforgalom Franciaországban is rohamos lépésekben fejlődik.

A Magyarország és Franciaország közötti légipostaforgalom szintén szépen emelkedik.

Ennek illusztrálására legyen szabad megemlíteni, hogy

1926. évben 1749 drb levelezést	45 kg 051 g*)
1927. „ 2055 drb	„ 45 kg 782 g
1928. „ 2456 drb	„ 50 kg 438 g
1929. „ 4298 drb	„ 87 kg 888 g súlyban

szállított levélpostai ilégküldeményeket a magyar posta Magyarországból Franciaországba.

* (A számadatokban a Franciaországon túl szállított levelezés nincsen felvéve. Az adatok kizárólag a Franciaország területére szóló levelezésre vonatkoznak).

KÜLFÖLDI SZEMLE.

Revue étrangère.

A német posta közigazgatási és mérnöki személyzetének továbbképzése.

1929. év tavaszától kezdve a német postaminisztérium a postai személyzet vezető karának, a közigazgatási és mérnöki karának rendszeres továbbképzése céljából tanfolyamokat rendez. A tanfolyamokra, amelyek két, illetőleg hat hónapig tartanak, a fiatal generációt hívják be. A cél a posta vezető karának a posta-, (távírdá- és távbeszélő) szakok terén a legmagasabb kiképzést nyújtani. Az eszközök erre tanfolyamok, szemináriumok (gyakorlati órák) és a hivatalok, technikai intézmények, gyárak stb. megsejmlélése. Megemlítem, hogy erre a tanfolyamra csak azok a közigazgatási, illetőleg a mérnöki karban már bennlevő tisztviselők nyernek behívást, akik a legalább 2 évig tartó előzetes gyakorló szolgálaton már túlvannak. A tanfolyamon való részvétel természetesen rendes szolgálatnak számít.

A f. é. október 1-től kezdődő tanfolyamokra összesen 115 tisztviselőt rendeltek be. A tanfolyam tanárai részben a posta magasrangú, illetőleg szakmájukban legkiválóbb tisztviselői, részben pedig egyetemi tanárok.

Érdeemes végigtekinteni azon, hogy milyen hatalmas az előadások anyaga. (Megjegyezzük, hogy az alábbiakban a jogászok részére összeállított tantervet közöljük, de ugyanilyen hatalmas anyagot ölel fel a fiatal mérnökgeneráció kiképzésének tanterve is.)

A) Posta.

1. A posta működése a közgazdasághoz és a forgalomhoz viszonyítva. 2. A posta közjoga. 3. Egyes fejezetek a postajogból. 4. A nemzetközi postaforgalom alapja és lebonyolítása. 5. Postaüzleti szabályok, postadíjsszabás, tarifapolitika. 6. A postahivatalok berendezése és a kézbesítőszolgálat szervezése városban és falun. 7. A hírlap-szolgálat és a légiposta. 8. A posta automobilizeme. 9. A posta bankszerű üzletágai.

B) Távíró, távbeszélő és rádió.

1. Távbeszélőjog. 2. Nemzetközi távbeszélőforgalom. 3. A távbeszélőtechnika és üzem alapelemei. 4. A távírótechnika és üzem alapelemei. 5. A rádiótechnika alapelemei. 6. A távíró és távbeszélő tarifapolitikája.

C) Személyzeti ügyek.

1. A posta személyzeti politikája, ideértve a személyzeti és közigazgatási reformokat. 2. A személyzet jogviszonyai. 3. Személyzet kiválasztása (psychotechnika).

D) Pénzügyi és általános csoport.

1. Birodalmi postapénzügyi törvény, költségvetési és számviteli kérdések. 2. Gazdaságosság a közigazgatásban és a forgalomnál. 3. A posta helyiségszükséglete és annak kielégítése. 4. Szállítószolgálat és technika. 5. Anyagbeszerzés.

E) Általános államtudományok.

1. A világgazdaság szerkezetének kialakulási irányai. 2. Aktuális pénzügyi problémák.

F) Délutáni előadások.

(vetítésekkel)

1. A posta Angliában. 2. A posta Ausztriában. 3. A posta Délamerikában.

G) Helyszini szemlék.

Az összes berlini speciális hivatalok, postai üzemanyagot előállító gyárak, stb. megsejmlélése.

Az A—E pontok alatt felsorolt előadások jelentős része szemináriumi gyakorlatokkal van egybefűzve.

Dr. Forster K.

Az Amerikai Egyesült-Államok postagazgatásának 1929. évi jelentése szerint a bevételek kerekén 3 millió dollárral haladták meg az 1928. évi bevételeket és összesen 696.95 millió dollárt tettek ki. Ezzel szemben a kiadások kb. 4 millió dollárral is emelkedtek, végösszegükben 782.41 millió dollárra rúgtak. Az 1929. évi költségvetési év 85.46 millió dollár költségvetési hiányt tüntet fel, szemben az 1928. évben kimutatott 32.12 millió dollár hiánnyal. A költségvetési hiánynak 53.34 millió dollárral történt növekedése főképen arra vezető vissz, hogy az ideiglenes alkalmazottak címén felmerült kiadások, nemkülönben a tengerentúli postaszállítás költségei és a postaszállításért a különböző vasúttársaságoknak fizetett átalányösszegek az 1929. évi költségvetés folyamán lényegesen emelkedtek. Hozzájárult továbbá a költségvetési hiány emelkedéséhez az a

körülmény is, hogy a kongresszus a postai díjakat lényegesen leszállította, úgy hogy csupán ezen a címen a postai bevételek rovatán az előző év hasonló tételeivel szemben 21.5 millió dollár kevesebb bevétellel mutatkozott.

Az évi jelentés az előző három évi jelentéshez hasonlóan külön táblázatokat tartalmaz arra nézve, hogy a bevételek hogy oszlanak meg küldeményfajonként, továbbá milyen önköltségek merültek fel az egyes küldeményfajok postai szállításánál. E táblázatok összeállításánál alapul vették ama megfigyelések és adatgyűjtések eredményeit, amelyek az Egyesült Államok területén szanaszét fekvő körülbelül 300 stabil- és mozgópostahivatalnál minden negyedév utolsó hónapjában egy-egy héten keresztül gyűjtöttek.

Megállapítja az évi jelentés, hogy viteldíjmentesség, továbbá a vakos küldemények után engedélyezett kedvezmények, a hírlapoknak egy bizonyos körzetben való díjmentes szállítása, végül az amerikai kereskedelmi hajóvállalatoknak engedélyezett kedvezmények címen a posta költségvetésében az elmúlt év folyamán mintegy 31 millió dollár hiány állott elő.

Postadíjakban az összes bevételek 88.8 százaléka, de 350.000 dollárral kevesebb folyt be, mint az előző évben. 527.7 millió dollár postabélyeg eladás címen folyt be. Az Amerikai Egyesült Államokban a bélyegfogyasztás igen erős. A népesség minden egyes tagjára évenként 5.5 dollár értékű bélyegfogyasztás jut. Gyűjtési célokra 1929-ben 283.900 dollár értékű bélyeg adtak el a postahivatalok.

A költségvetési év folyamán az Egyesült Államok elnöke a szenátus hozzájárulásával 2990 postamestert nevezett ki, akiknek a 4 évi szolgálati ideje letelt. Ezek között mindössze 1418 esetben neveztek ki a régi postamestert. Minthogy pedig 1929. évre esett a köztársaság elnökének változása is, az alkotmánynak megfelelően 15.627 I., II. és III. osztályú hivatal vezetőjének személyében is változás állott be. Azoknak a IV. osztályú hivataloknak a száma, amelyeknek vezetőit élethossziglan nevezi ki a postaiszolgálat, 33.798 volt. Üzlethelyiségekben, leginkább drogériákban 5779 postagyűjtőhely volt elhelyezve. Ezeknek a postai gyűjtőhelyeknek a vezetői évenként 1—1000 dollár átlagos javadalmazásban részesülnek. A legnagyobb forgalmú gyűjtőhelyek vezetőinek javadalmazását az elmúlt év folyamán 1500 dollárra emelték, hogy ezzel a postahivatallal leendő átalakításukat lehetőségig eltolhassák. Erre főként gazdasági okokból volt szükség, mert a legkisebb osztályba

sorozott postahivatalok vezetőinek járandósága is a 3.500 és a 4.000 dollár között váltakozik.

Az Északamerikai Egyesült Államokban a postahivatalok leginkább bérépületekben nyernek elhelyezést. Az első és II. osztályú hivataloknál foglalkoztatott állami személyzet létszáma a költségvetési év végén közel 132.000 főre tehető. Ezeknek a tisztviselőknek átlagos évi javadalmazása, az ellenőrző tisztviselőket is belszámítva, kb. 2.142 dollár. A levélhordók átlag 2064 dollár díjazásban részesülnek.

Éjjeli pénz gyanánt a rendes óradíjakon kívül, még azok 10 százalékát fizeti az amerikai posta.

Házhoz kézbesítést az amerikai posta csak a 10.000-nél több lakost számláló helyeken tart fenn. Ennél kevesebb lélekszámmal rendelkező községekben csak az esetben, ha az illető hivatal nyers bevételre a 10.000 dollárt meghaladja, Ezidőszerint csak 2.970 postahivatalnál van a házhözkezbítés berendezve. Az 5000 dollár évi bevétel, avagy 1500 főnyi lakosságnál kevesebb lélekszámmal rendelkező községekben a kézbesítésnek egyik tökéletlenebb formája van gyakorlatban, amelyet falusi kézbesítésnek nevez az évi jelentés.

A kézbesíthetlen küldemények darabszáma kerekén 23 millióra tehető. A térti küldeményekből előkerült gazdátlan pénz végösszege 102.000 dollár volt. Postautalványokon, csekkeken és értékűküldeményekben talált kézbesíthetlen érték 5.3 millió dollárra rúgott. A kézbesíthetlen csomagok száma 482.000 darab volt. A nyilvános árverésen eladott 270.000 darab csomag után pedig 81.000 dollár folyt be.

Mozgópostahivatalok száma 4651 volt, melyeken 21.229 mozgóposta alkalmazott utazott állandóan. Az év folyamán 79 vasúti összeütközés történt, amelyeknél azonban mindössze csak egy alkalmazott halt meg, 14 postaalkalmazott súlyosan, 99 pedig könnyebben sebesült meg. Tengeri postahivatal 62 hajón volt berendezve, ezek közül 34 az Atlanti Óceánon, 36 hivatalokkal, 18 a Csendes Óceánon 17 hivatalokkal, 10 pedig egyéb tengeri viszonylatban volt üzemben.

Az újonnan bevezetett üzleti válaszlevelezőlapok és válaszlevélborítékok nem hozták meg a várt nagyobb bevételeket. Állami hivataloknak, kongresszus tagoknak, újságoknak, folyóiratoknak, vakos küldeményeknek az Amerikai Egyesült Államok postája teljes portómentességet engedélyez, jóllehet hogy az újságok és folyóiratok csak egy bizonyos körzeten belül élvezik ezt a kedvezményt. E címen 10

millió dollár bevételtől esett el az Amerikai Egyesült Államok postája. A postai költségvetés egyensúlyának helyreállítása céljából a postaigazgatás ennek az elmaradt bevételi tételeknek valamely formában való térítését igyekszik elérni és ebben az értelemben törvényjavaslatot terjesztett máris a kongresszus elé. A postaigazgatás időről-időre valamely számlálási módszerrel megállapított átalánydíjat, nem pedig külön szolgálati bélyeget szeretne e címen rendszeresíteni. Az Amerikai Egyesült Államok postaigazgatásának joga van a közönség védelmére postaküldeményeket, amelyek megbízhatatlan személyektől vagy társaságoktól erednek és meg nem engedett üzletkötésekre vonatkoznak, avagy kuruzslók által forgalomba hozott orvosságok szétküldésére vonatkoznak, a postai továbbításból egyszerűen kizárni. Az elmúlt költségvetési évben körülbelül 400 esetben indított a posta ilyen eljárást.

A postaalkalmazottak díjazása a következő tételekből alakul: először alapdíj, amely évi vagy óradíjazáson épül fel; másodsorban a különórák után engedélyezett díjazás, amennyiben az alkalmazott naponként 8-nál több órát volt szolgálatban; harmadszor éjjeli szolgálat esetén este 18 órától reggel 6 óráig a rendes óradíjnak 10 százaléka, mint külön díjazás; negyedszer a rendkívüli éjjeli szolgálatért járó díjak, amennyiben valaki a 8 órai nappali rendes szolgálat után még éjjeli szolgálatot is vállalna. A tisztviselők járandóságuk 3 és fél százalékát nyugdíjalap gyűjtésére kötelesek visszahagyni, amely nyugdíjalapot a belügyminisztérium gondoz. Ezeket a nyugdíjjárulék befizetéseket 4 százalékos kamatozással az egyes tisztviselők javára írják. (D. V. Z. 1930. 32.) (k. j.)

Elcserélt távbeszélő előfizetői szám miatt indított pert a párisi polgári bíróság előtt egyik neves ügyvéd, egy ottani kereskedő, mint alperes ellen, 20.000 frank kártérítés erejéig. A per alapja az volt, hogy a távbeszélő hivatal tévedése következtében az ügyvéd távbeszélő előfizetési számaaként a kereskedő távbeszélő előfizetési száma volt az előfizetők névsorában feltüntetve. Ez a sajnálatos tévedés az ügyvédnél és a kereskedőnél egyformán sok kellemetlenségnek volt a kútforrása. Egy napon azután az alperes kereskedő türelme elfogyott és amikor újból és újból a felperes ügyvédet keresték a telefonján, a legnagyobb komolysággal közölte az érdeklődőkkel, hogy az ügyvéd váratlanul megbolondult és ezidőszent az örültek házában kezelik. Ennek a távbeszélőn adott információnak az ügyvédre nézve igen kellemetlen következményei

voltak, mert barátai, de különösen ügyfelei csapatosan keresték fel irodáját, érdeklődve egészségi állapota, de főképpen a gondjaira bízott perek sorsa iránt. Az ügyvéd, akinek a kereskedő rossz tréfája jelentékeny erkölcsi, de főleg anyagi kárt okozott, mert ügyfelei csapatosan hagyták ott, kérte a bíróságot a kereskedő térítési felelősségének kimondására. A bíróság a kereskedőt 5000 frank és a költségek térítésére kötelezte. (Postzeitschrift. 1930. 39.) (k. j.)

A postabélyeg 90-ik születésnapja alkalmából a külföldi szaklapok több érdekes adatot elevenítenek fel a postabélyeg történetéből. Megállapításaik szerint Angliáé a dicsőség a postabélyeg mai, a gyakorlatban annyira bevált alakjának megteremtése és használatbavételéért. Az első, felragasztásra alkalmas postabélyeget, a fekete 1 penny értékű és Viktória királynő idealizált fejrészét feltüntető bélyeget 1840 május 6-án adta ki az angol posta. Sir Rowland Hill az 1 penny portó harcosa tekinthető a postabélyeg tulajdonképpeni életrehívójának. Hill, aki tulajdonképpen tanító volt, később azonban híres postareformjainak eredményes kereszttütele után az angol postánál magas állást töltött be, 1837-ben igen erélyes harcot indított a levéldíjak egységesítése, olcsóbbá tétele és a viteldíjak előre történő lefizetése érdekében. Ugyanekkor sikraszállt a levélborítékok és címszalagok bélyegzése, sőt a felragasztható postabélyeg alkalmazása érdekében is. Kiindulópontja az 1 penny portó rendszernek a bevezetése volt, amely azt jelentette, hogy egész Nagybritannia területén a fél unca (kb. 16 g.) súlyig feladott levelek egységesen 1 penny portóval díjaztassanak. 1840 január hó 10-én Angolország egész területén életbe lépett a pennyportó és már 1840 május 6-án megjelent az első levélbélyeg, nemkülönbön a bélyegképpel ellátott címszalag és levélboríték is. Rowland Hill iránt nemzete igen hálás volt, mert mikor 1864-ben nyugalomba vonult, 20.000 font sterling nemzeti ajándékot kapott. 84 éves korában halt meg és a westminsteri apát-ságban helyezték örök nyugalomra, ahol a londoni börze 1882-ben gyönyörű síremléket állított sírjára.

A postabélyeg tulajdonképpeni feltalálója azonban mégis James Chalmerst, aki már 1834-ben saját nyomdájában, saját tervei után kísérleteket tett postabélyeg előállítására; azonban találmányát a gyakorlati életbe nem tudta átültetni. Amikor Hill postareformjaival kapcsolatban az angol pénzügyi kincstár az első postabélyeg rajzára versenypályázatot hirdetett, Ch.

leath rajza nyerte az első díjat, aki egy akkor forgalomban volt emlékérem után a fiatal királynő oldalról nézett arcképét rajzolta meg. Nyomdatechnikai szempontból már az első bélyegek rézkarc-kivitele megtehető magas művészi értékű volt. Ebben az időben az osztrák L. Koschier bécsi könyvelő szintén javaslatot tett felragasztható posztbélyegek rendszeresítésére; a lipcei főpostaigazgatóság okmánytára tanúsága szerint Koschier már 1836-ban előterjesztette idevonatkozó javaslatát az osztrák kormánynak, amely szerint a levélportó többé ne készpénzben, hanem postabélyegekben rovasssék le. A javaslat azonban nem fogadták el.

Az első időben az angol postabélyegek egész ívekben állították elő, amelyekből az egyes példányokat ollóval kellett levágni. 1854-ben azután Anglia áttért a fogazott postabélyegek előállítására. Erre a célra megvette az ír származású Henry Archer által összeállított lyugasztógépezetet, amelyet az angol pénzügyi kincstár különböző, kívánatosnak mutató átalakítások után 4000 font sterlinget fizetett. Az első angol postabélyegek, az ú. n. fekete Viktóriák bélyegezett példányai 5, bélyegezetlen példányai pedig 50—60 frank értékét képviselnek.

A postabélyegnek azonban már a régebbi időben is voltak előfutárjai. A legrégebbi postai értékcsikk XIV. Lajos francia király idejében Franciaországban volt használatban. 1653-ban Vélayer kizárólagos jogot nyert a párisi városi posta átszervezésére. Ézzel kapcsolatban a város különböző részein levélgyűjtőszekrényeket állított fel és a feladásra kerülő postaküldeményekre nézve a bérmentesítési kényszerít és az egységes levélportót hozta be. Állítólag Longueville hercegnő kezdeményezésére 1 sou értékű papírszalagokat árusított, amelyek „Port payé” felírást viseltek. Ezekkel a szalagokkal azután a feladni szándékozott levélpostai küldeményeket át kellett kötni. Ebből a célból ezeket a szalagokat vagy ráragasztották, vagy rátűzték a levelekre, úgyhogy a postaalkalmazottak a levélgyűjtőszekrények kiürítése után azokat a levelekről könnyen leszedhették. Aki a választ is meg akarta fizetni, vásárolt még egy ilyen „Billets de port payé” felírású szalagot, épúgy, mint ahogy ma a válaszlevezőlapoknál történik. Arra nézve nincs adat, hogy vajjon ezek a szalagok értékbenyomattal el voltak-e látva vagy sem.

Vélayer postareformja igen rövid életű volt, mert 1662-ben már Presdescigles nevű kereskedő kapta meg a kizárólagos postaszállítási jogot Páris város területére,

anélkül, hogy ettől az időtől kezdve előre fizetett postai értékcsikk használatáról tudnánk. Az első posta, amely kifejezetten használt küldeményeinél a bérmentesítési díj lerovását feltüntető feljegyzést, a London városi posta volt, amelyet 1680-ban William Dockwra, előbbeni vámhivatalnok vett használatba. Ugyanis a felvett leveleket a bérmentesítési díj lerovásának jeléül háromszögű bélyegzővel látták el, amely bélyegző „Penny post paid” felírást és a felvevő hivatal kezdőbetűjét tüntette fel. Emellett a bélyegző mellett még egy külön kis szívformájú bélyegző a feladási időt nyomta fel a levélborítékra. A londoni városi postának ez a berendezkedése kb. 160 évig volt életben, mindaddig, amíg 1840-ben Sir Rowland Hill a tulajdonképpeni angol levélbélyeg és a modern posta megteremtője, átszervezte az egész angol postaintézményt.

Rowland Hill újításai igen rövid időn belül az egész művelt világon elterjedtek. Sidney-ben már 1884-ben értékjelzés nélküli bélyegek jelentek meg, amelyek bérmentesítési célokra szolgáltak. Ugyanezen évben az Amerikai Egyesült Államok is kiadták az első városi postabélyegeiket. 1843-ban jelent meg Zürich és Genf kantonok ma oly nagyértékű első postabélyege. Még ugyanebben az évben megjelenik a brazíliai első postabélyeg, amelyet rajzáról ma is „ökörsem”-nek neveznek. A Mauritius-bélyegek, melyek ma már oly ritkák, 1847-ben kerültek kiadásra. 1849 november 1-én helyezte forgalomba Bajorország az első bélyegeit, őt követte Poroszország 1850-ben, majd pedig röviddel utána a többi német államok különböző önálló bélyegkiadásaikkal.

Az alatt a kilencven év alatt, amennyi idő az első bélyeg megjelenésétől kezdve eltelt, a postabélyeg családfája az egész föld kerekiségére kiterjedt és már 25 évvel az első bélyeg megjelenése után, kb. 1500 bélyegfaj volt ismeretes, 66.000 különböző változatban, ha a rajz, szín, fogazat és felülnyomás eltéréseket is figyelembe vesszük. A nyomdatechnika haladásával igazi művészi postabélyegek jelennek meg, úgyhogy a postabélyeg minden államnál egyúttal a műveltség és előhaladás fokát is jelzi. (Revue des Postes 1930. 5.) (k. j.)

Magas névértékű kínai postabélyegek értékesítése. A kínai postaigazgatás ad ki magas névértékű postabélyeget is, amelyek tulajdonképpen nem is bérmentesítési célokra szolgálnak, hanem eredeti rendeltetésük a postautalvány helyettesítése, miután Kínában az utalványozandó összeget — belföldi forgalomban — postabélyegben kell a befizetési lapra felragasz-

tani. A postahivatal azután tetszőleges cikk-cakk vonalban hosszában kettévágja a befizetési lapot és annak felső részét elismervényként visszaadja a befizetőnek, az alsó részét pedig az ott előnyomott szövegben megnevezett rendeltetési postahivatalnak szolgálati levélben megküldi. Ha most e sajtósági utalvány címzettje megkapja a befizetőtől annak felső részét, azzal jelentkezik a rendeltetési postahivatalnál, ott bemutatja a feladótól beérkezett befizetési laprészletet s ha az összeilleszthető a közben oda is beérkezett alsó részdarabok valamelyikével, az utalványozott összeget a címzettnek minden további igazolás nélkül kifizeti. A kínai posta tehát — az ottani kezdetleges viszonyoknak megfelelően —, még ma is alkalmazza a régmúlt idők ama kedves szokását, amikor két barát egymástól valón készült, egy érmet, pénzt vagy gyűrűt törtek ketté s azok felerészét a barátok mindegyike megtartotta. Ha évek múlva bárhol találkoztak e barátok vagy azok hozzátartozói, az érmedarabok vagy gyűrűrészek összeillesztéséről még utódaikban is egymásra ismertek. Ujabbban szokásban van névjegykártyákkal hasonló eljárás, mint a személyazonosság igazolásának legegyszerűbb módja. A bélyeggyűjtők előtt azonban ezeknek a feldarabolt bélyegeknél értékük alig van. Minthogy pedig az utóbbi zavarágosok alatt gyakran előfordult, hogy rablóhordák kirabolták egyik-másik kisebb kínai postahivatalt és azok postabélyegkészleteit, különösen ezeket a nagyobb értékű bélyegeket elvitték, az ilyen módon elrablott postabélyegeknél a rablók részéről leendő értékesítését megnehezítendő, a kínai posta elrendelte, hogy a veszélyeztetett vidékek postahivatalai részére kiadott nagyértékű postabélyegeket piros- vagy kékszínű kisebb értékjelzéssel úgy nyomják át, hogy ezek a bélyegek csupán az érdekelt hivatalok egymásközötti forgalmában használhatók eredeti értékükben postautalványt helyettesítő átutalási célokra. (Postzeitschr. 1930. 5.) (k. j.)

A német posta 1929. évről összeállított és legújabbban megjelent évi jelentéséből a következő, bennünket is érdeklő adatokat közölhetjük:

1. Az évi jelentés szerint a német posta 1929. évben összesen 3460 munkaerőmegtakarítást ért el és pedig a távbeszélőközpontok automatizálása révén 1520, üzeme-gyszerűsítések révén 760, a közúti postajáratok gépkocsiumezemre való átalakításával 740, a postáuzem mechanizálásával 360, a városok löüzemű helyi járatainak gépkocsiumezemre történt átalakításával további 80 munkaerőt takarított meg. E tekintélyes

munkaerőmegtakarítás ellenére mégis mindössze 200 főnyi tényleges személymegtakarítást ért el a német birodalmi posta, mert a forgalom emelkedése, új postahivatalok felállítása, a kézbesítőszolgálat javítása és kiterjesztése, új gépkocsi-vonalak szervezése, a műszaki szolgálat kiterjesztése és a hivatali helyiségek tisztántartási rendjének újraszabályozása következtében mintegy 3260 főnyi új munkaerőszükségletet is az egyéb téren elért személymegtakarításokból volt kénytelen fedezni.

Kimutatja az évi jelentés, hogy az elmúlt év folyamán 4030 postaalkalmazott jutott kinevezéshez.

2. A német posta kincstári tényleges alkalmazottainak száma 1930 március végével 256.625 főre rúgott. Az évi szabadságolások és betegség címén távollevők pótlására ugyanebben az időpontban 33.953 ideiglenes alkalmazottat vett fel. E címen a német postának egész év folyamán 37.7 millió márka kiadása származott. A női alkalmazottak száma 1930 március végén 39.679 fő volt.

E jelentékeny számú személyzet megfelelő pótlása céljából, a német posta 1929. év folyamán 600 díjnokot, 100apidíjas műszerészt, 250 díjnoknőt, 40 gépkocsivezetősegédet, 300 vonalfelvigyázó gyakornokot, 3000 kiségitő szolgát és 300 küldőncöt alkalmazott.

Érdekes az évi jelentésnek az az adata is, hogy a német postaszemélyzet leépítése óta várakozási állományba helyezett postatisztviselők közül 1930 március hó végéig 1085 alkalmazottat, köztük 82 olyan alkalmazottat vett vissza a tényleges szolgálatba, akik előbb más állami ágazathoz léptek át, de ott is feleslegesskké válván, újból létszámapasztási állományba vétettek. Egyébként is a német posta a várakozási állományban lévő tisztviselők helyzetén segítendő, elrendelte, hogy az évi szabadságolások és betegség címén távollevők pótlására elsősorban a várakozási állományban lévő személyzet tagjai hívandók be helyettesítésre.

3. A helyettesítésekről szólva, ki kell emelnünk az évi jelentésnek azt az adatát, hogy a személyzet különböző szakegysületeit képviselő és azok nevében egyesületi ügyekben eljáró mintegy 8857 postaalkalmazott közül a postaszolgálatról mindössze 3 volt teljesen e címen felmentve, míg a többiek által egyesületi ügyek címén a szolgálatról távol töltött munkaidőt az évi jelentés 14 alkalmazott egész évi munkajérének értékelte.

Egyébként pedig az alkalmazottak és munkások részére 1929. év folyamán 7.6

millió szabadságon töltött munkanapot tüntet fel az évi jelentés, úgyhogy a német posta minden alkalmazottjára 24,9 nap szabadságidő jutott. Jellemző a német viszonyokra, hogy e szabadságon töltött napok 26,3 százaléka a teli időszakra esik. A szabadságoltak és betegek pótlására a kincstár költségén berendelt személyzet költségeiből minden egyes postaalkalmazottra 123 márka kiadástöbblet esett.

A személyzet egészségi állapota sem volt megfelelő. A betegen töltött munkanapok száma az elmúlt év folyamán az egész postaszemélyzetre vonatkoztatva, közel 5 és fél millióra rúgott.

4. A személyzet szakképzése terén az alapvető intézkedéseknek egész sorozatát sorolja fel az évi jelentés. Altalában véve a kiképzésnél a legnagyobb súlyt a gyakorlati kiképzésre fekteti. Ebből a célból minta postahivatalokat rendeznek be, ahol az alkalmazottak többek között a levél-irányító szolgálatban is, mintalevelek segítségével képezhetik magukat. Az elméleti kiképzés alkalmával is súlyt helyeznek arra, hogy a tanfolyamra berendelt alkalmazottakat a közönséggel szemben való helyes magatartásra gyakorlati példákkal oktassák. Meg kell tanulnia a tanfolyamhallgatónak, hogy miképpen kell helyesen viselkednie a kézbesítőnek, a felvevő alkalmazottnak, a távbeszélőkapcsolónak szolgálatában a közönséggel szemben. Nagy súlyt fektetnek oktatásraképes tisztviselők szakszerű kiképzésére. Újából bevezették a vándortanítói intézményt is.

Az újonnan felvett postaalkalmazottak részére igazgatósági kerületenkint elméleti tanfolyamokat is rendeznek, hogy az új alkalmazottak kezdettől fogva megismerkedjenek teendőikkel elméleti alapon is. A közigazgatási szolgálatban felvett gyakornokok részére a Reichspostzentralamban „Wissenschaftliche Seminar für den höheren Dienst der deutschen Reichspost” címmel magasabb tanfolyamot rendeztek be, amely szemináriumi oktatás folyamán a német posta vezető tisztviselőin kívül a tudománygyetem, a műegyetem és a kereskedelmi akadémiák tanárai tartanak a hallgatók részére előadásokat.

Ezenkívül különleges tanfolyamokat is tartanak, különösen a műszaki alkalmazottak részére, ahol a gyenge- és erősáramú készülékek, hálózatok kezelésével, a kábelmérések, erősítőberendezések és csőpostaberendezések kezelésére oktatják gyakorlati és elméleti alapokon a jelöltet.

Abból a célból, hogy a kezelési hivataloknál szolgálatot teljesítő alkalmazottak az időközben életbeléptetett újításokkal, takarékosági rendszabályokkal az egészségsz-

ápolás és biztonsági rendszabályokkal az üzemegyszerűsítések céljával tisztában legyenek, időről-időre hivatalonkint közös megbeszélésre gyűjtik össze a személyzetet; e megbeszélések azonban a személyzet szolgáltatás idejéből havonként legfeljebb csak másfél órát vehetnek igénybe.

Miután pedig a pszichotechnika terén (képessegvizsgálat) az újabb idők tudományos vizsgálódásai újabb eredményeket értek el, azoknak felhasználásával a német posta eddigi képessegvizsgálati intézményeit és berendezéseit átszervezte és a tavorómunkásoknál, a műszerésztanoncoknál, valamint a gépkocsiveetőjelölteknel kötelezővé tette az alkalmaztatást megelőző képessegvizsgálatot. Ezek céljaira új és gyakorlati alapokon összeállított próbatételek kidolgozását rendelte el.

5. Meglepő eredményeket ért el a német posta a személyzet lakásinségének enyhítésére megindított és évről-évre szében kibontakozó akciójával. Az elmúlt évben 20 millió márkát fordított az előző évi 17 és fél millió márkával szemben lakásépítési célokra. A hivatalnokok és állandó munkások részére 6262 lakást maga a posta épített, ezenkívül építési kölcsönök adományozásával alkalmazottainak magánépítkezési lehetőségeket is biztosított. Postai célokra emelt épületekben pedig 203 új természetbeni lakást bocsátott alkalmazottai rendelkezésére.

A német posta alkalmazottainál még mindig 12.000-re tehető a lakásinségben szenvedő alkalmazottak száma. E tekintetben új alkalmazottak felvétele, a fiatalok házasságkötése és a személyzet áthelyezése újabb és újabb nehézségeket teremtenek. A német posta azt is megteszi, hogy postás-telepek létesítésére nagyobb városok környékén területet vásárol, amelyeken öröklakások építésére ad alkalmazottainak lehetőséget. Sőt továbbmenvé, lényeges hozzájárulásokkal segíti és mozdítja elő azoknak a részvénytársasági alapon működő építővállalatoknak eredményes működését, ahol a postaalkalmazott-tagok száma jelentékeny. Az áthelyezett postaalkalmazottak lakáscseréjét közvetíti, a hirdetési költségeket megtéríti és az átköltözéssel kapcsolatban, a lakáscsere következtében előálló többletkiadásokat magára vállalja.

6. A német posta az elmúlt évben hálózatának fejlesztése és a nagyközönség előnyösebb kiszolgálása céljából „Postaállomás”-ok elnevezéssel nagyobb forgalmú városokban, a mi postai gyűjtőhelyünknek megfelelő új postai szerveket hívott életre, amelyeket többnyire különböző üzletekben helyeztet el és kezelésüket az üzlettulajdo-

nosokra bízta. E postaállomások érték-cikkkeladason kívül közönséges és ajánlott levelek felvételével, korlátolt mértékben pedig csomagfelvétellel, sőt utalványfelvétellel is foglalkozhatnak. Szükség esetén, különösen külterületeken, postán maradó küldemények is címezhetők e postaállomásokra, amelyeknél levélfiókok is bérelhetők. Valamennyi postaállomás nyilvános távbeszélővel is rendelkezik, amelynek felhasználásával táviratközvetítésre is berendezkedhetik.

7. A posta gépüzemítése terén további haladásról számol be az évi jelentés. 1929. év végén a német posta területén 1700 különböző gépi szállítóberendezés volt üzemben. Berlin Nw. 7. számú hivatalnál levélbeosztó, Mannheim 2. számú és Barmen 1. számú hivatalnál pedig nagyobb-szabású csomagszétosztó gépberendezést létesítettek. A táviróüzem tökéletesítése és gyorsítása céljából több jelentékenyebb forgalmú táviróhivatalnál, valamint a nagyobb távbeszélőközpontoknál az érkezett és átmenő táviratok, nemkülönben a távbeszélőjegyek és előjegyzési cédulák szállítására csőposta- és drótpályaberendezéseket létesítettek.

8. Az évi jelentés adatai szerint Németország 64 millió lakosának 468.000 négyzetkilométer területen 56.440 postai szerv állott szolgáltatásra. Bélyegautomata 5703, levélszékény 150.875, nyilvános távbeszélő állomás 69 ezer darab volt felszerelve.

9. Az évi jelentés beisméri, hogy az általános gazdasági pangás a német posta forgalmának hanyatlását idézte elő. Az összeforgalom ugyan nem esett nagyon vissza, de a csomag- és táviróforgalom észrevehetően gyengült, amit az évi jelentés a kicsomagforgalom és a távbeszélő térhódítására vezet vissza. Sokkal súlyosabb az évi jelentésnek az az adata, hogy a német posta levélforgalma is 1.4 százalékkal esett vissza. Csupán az értéklevelekben, távbeszélő és rádió forgalmában ért el lényegesebb emelkedést a német posta.

10. Elégtétellel állapítja meg az évi jelentés, hogy az év folyamán több alkalommal ismétlődő sajnálatos vonatösszeütközéseknél az új 17 és 20 méteres mozgópostakocsik acélvázai kitűnően beváltak és főként azok nagy ellenállóképességének tulajdonítja azt, hogy emberéletben, valamint küldeményekben csekély kár érte a német postát. Ezidőszent 220 darab ilyen új szabványú mozgópostakocsit szerzett be a német posta, de további beszerzéseket is eszközöl. Vaj- és tojásküldemények postai szállítását a nyári évadban is

lehetővé tették, az újonnan beszerzett hűtővagónok, amelyeket főképpen Németország mezőgazdasági termékeket nagyban előállító országrészekben közlekedtetett. (D. V. Z. 1930. 39.) (k. j.)

A román távbeszélőhálózat bérbeadásáról már hírt adtunk. A német szaklapok közlései alapján a bérbeadás a következő feltételek mellett történt: az International Telephone and Telegraph Corporation newyorki cég a bérbevétel alkalmából Bukarest székhellyel külön részvénytársaságot alakít, amelyet többségében román állampolgárokból álló igazgatótanács kormányoz. A részvénytársaság a helyi, távolsági, belföldi és nemzetközi távbeszélőszolgálatot — bonyolítottassék az le földalatti, avagy légvezetékekkel, esetleg drótnélküli úton, avagy bármely más, ezidőszent ismert, vagy a jövőben feltalálendő műszaki eszközökkel —, a kereskedelmi és közgazdasági élet által kívánt keretek között köteles állandóan üzemképes állapotban tartani. A román állam a részvénytársaságnak átengedi valamennyi ezidőszent műszaki berendezését és kötelezi magát, hogy a szerződés tartama alatt más társaságnak hasonló jogosítványokat nem ad. Az állami és katonai, nemkülönben az államvasutak távbeszélő berendezései fölötti rendelkezési jog az államhatalom kezében marad. A magán távbeszélőberendezések, valamint a közérdekű berendezések szintén nem esnek a szerződés hatálya alá. A részvénytársaság az átengedett műszaki berendezések teljes értékét készpénzzel téríti meg a román államnak. Ez értékek megbecsülése a szerződés aláírásától számított három hónapon belül fog megtörténni és az ellenértéket a részvénytársaság a becslési eljárás befejezésétől számított 30 napon belül készpénzben köteles az államnak megtéríteni. Ennek ellenében az összes műszaki berendezések tulajdonjoga a társaságra száll át.

A távbeszélő bevételek tisztajövedelmének 10 százaléka a román államot illeti. Ez azonban évenként nem lehet kevesebb a bruttó bevételek 4 százalékánál. A társaságot a bérlet tartama alatt az általa eszközölt beruházások után 8 százalékos jövedelem illeti meg. A jövedelem további 2 százaléka a tartalékalap növelésére fordítatik. Az ezenfelül mutatkozó jövedelmek felerészben a román államot, felerészben a társaságot illetik meg. A társaságot a beruházások tőkeamat és a tartalékalap címén megillető összegek a bruttó bevételekhez nem számíttatnak hozzá.

A mindenkori távbeszélő díjszabást a minisztertanács hagyja jóvá. Vitás esetben választott bíróság dönt. A társaságot meg-

illeti az ingatlanok eladási és megterhelési joga. A szerződés tételesen felsorolja azokat a műszaki berendezéseket is, amelyeket a beruházások során a részvénytársaság létesíteni köteles.

A szerződés 20 évre szól, amelynek letevével az állam a távbeszélő összes berendezéseit visszavásárolhatja a részvénytársaságtól, a tiszta beruházási tőke 15 százalékos kamattérítése ellenében. Ez a kamattétel évenként 1 százalékkal kevesbe-dik, úgyhogy 35 év múlva az állam csupán a nettó beruházási tőkét köteles a társaságnak téríteni átváltási összeg címén.

Az államot megilleti a jog, hogy háború esetén országos érdekből a jog, hogy háború igazgatását saját kezébe vehesse.

A társaság a szerződés aláírása után 4 millió dollár előleget köteles a román államnak rendelkezésére bocsátani, amely 8 százalékos kamattal 5 éven belül törlesz-tendő. A román állam kívánságára a társaság hasonló összegű második kölcsönt is köteles bizonyos idő múlva a román államnak rendelkezésére bocsátani szükség esetén. (Postnachrichten 1930. 39.)

(k. j.)

A levélszekerények megközelítését a közönség részéről biztosítandó, a német posta egy kártérítési ügyből kifolyólag kötele-ségévé tette az összes postahivataloknak, hogy építési, valamint utcarendezési munkálatok alkalmából gondoskodjanak arról, hogy a közönség részére szolgáló levél-gyűjtőszekerényeket a munkálatok tartama alatt is veszély nélkül lehessen megköze-líteni. A levélgyűjtőszolgálatot teljesítő postaalkalmazottak és azok ellenőrző kö-zzegei kötelesek nyomban jelenteni, ha a le-vélgyűjtőszekerény közelében ilyen munká-latokat kezdeményeznek. A hivatal azután ellenőrizzé, hogy az építési és földmunká-latoknál megtörténtek-e mindazok a biz-tontsági intézkedések, amelyek alkalmasak a közönség testi épségének védelme mel-lett a levélgyűjtőszekerények megköze-lítését e munkálatok tartama alatt is biztosí-tani. Szükség esetén pedig a levélgyűjtő-szekerényt, amelynek veszélytelen megköze-lítését biztosítani nem lehet, vagy át kell helyezni, vagy használaton kívül kell helyezni az építkezés, vagy pedig a földmunkák tartamára. E munkálatok vezetőit pedig az óvatossági rendszabályok betar-tásáért az esetleg okozott károk térítési fe-lelőssége terheli. (Postwelt 1930. 42.) (k. j.)

Brit-India postai viszonyai. Az indiai angol gyarmatok jelentőségét leginkább igazolják azok óriási kiterjedése és a lakosság jelentékeny száma. Brit-India ugyanis 1,685.000 km² területen fekszik és közel 310 millió lakossal rendelkezik. Ezen

az óriás területen 9 kerületi igazgatóság működik és 21 ezernél több postahivatal látja el a lakosság postai szükségleteit. A hivatalok közül 4498 városokban, 17 ezernél több pedig faluhelyeken működik. A főszerelt levélszekerények száma az 58 ezret meghaladja. Ezekből 16.500 városokban, 41.500 pedig faluhelyeken van fősze-relve. Brit-India postaalkalmazottainak száma 125.724 fő s ebből 200 közigazgatási, 54.000 forgalmi hivatalnok, a többi pedig az altiszti személyzet közé tartozik. Az alkalmazottak elenyésző csekély része, így pl. a közigazgatási tisztviselők közül csak 71, a forgalmiak közül 113 európai, a többi naturalizált európai és benszületett.

Az indiai posta jelentőségét mutatják az évi jelentésben közölt szám adatok is. A postán kezelt küldemények összes darabszáma 1.3 milliárdra rúgott. Az ajánlott küldemények darabszáma 53 millió volt. A postautalványok darabszáma 38 millió, az érték küldeményeké 6 millió volt. Az anyaország és Brit-India között az elmúlt évben 53 postagözös közlekedett, amelyek az utat 14 nap és 10 óra alatt teszik meg. A táviróhivatalok száma 9986 és e hivatalok kizárólag Baudot és multiplex készülékkel dolgoznak. (V. B. W. 1930. 2.) (k. j.)

Személyzet szakképzése a német postánál. Abból a gondolatból kiindulva, hogy a postauzem sokoldalúsága mellett a dolgok összefüggésének ismerete az alkalmazottak önállóságát és munkakedvét növeli, a német posta a szakképzés terén újabb intézkedéseket tett, amelyek hivatva vannak a fiatalabb postásnemzedék elméleti és gyakorlati ismereteinek mélyítésére és tökéletesítésére. Az idevonatkozóan kiadott és a kerületi főigazgatóságoknak megküldött körrendelet mindenekelőtt kiemeli azt a helyes szempontot, hogy a személyzet egyes tagjainak az előhaladásukat biztosító kötelező szakvizsgákra való előkészítése nem a hivatalosan berendezett tanfolyamoknak a kötelessége, mert a vizsgák eredménye mindig a jelölt egyén képességeitől és szorgalmától függ.

Az új alkalmazottaknak a gyakorlati postaszolgálatban való kiképzése az úgynevezett postakezelési tanfolyamokon történik, amelyeket nagyobb postahivatalok székhelyén esetleg a környékbeli hivatalok kiképzésre utalt személyzetének bevonásával is rendeznek. E tanfolyamokon az altiszti személyzetet az írásban, olvasásban és számolásban is oktatják. Az előadások anyagát jegyzetek formájában a hallgatók külön is kézhezkapják és a tanfolyamot a hivatalvezető jelenlétében vizsga zárja be, amelyről azonban bizonyítványt a hallgatók nem kapnak. A tanfolyamot végzett sze-

mélyzet továbbképzéséről írásbeli feladatok megoldásával gondoskodnak. E tanfolyamoknak a célja a fiatal alkalmazottakat a postakezelési ismeretekon kívül a közönséggel való érintkezés helyes formáira is oktatni.

A gépkocsivezetés és gépkezelés ismereteit külön tanfolyamokon tanítják. E tanfolyamokon kívül a gyakorlati szolgálatból vett témák fölött felolvasásokat és a felolvasásokat követő vitaestéket rendeznek, amely úton az alkalmazottaknak szak tudását és föltalálóképességét, valamint az újítások iránti fogékonyságát óhajtják emelni. Ez alkalommal mozgóképekkel élenkített ismeretterjesztő előadások tartását is ajánlja a körrendelet, amely célra szükséges mozgóképanyagot a postaminisztérium bocsátja a hivatalok rendelkezésére. Az oktatásügy egységességének óvása céljából a német postaminisztérium a szaktanfolyamok központi hivatalát is felállította, ahonnan a tanfolyamvezető részére szükséges készülékeket, fénykép- és mozgóképanyagot, tankönyveket és oktató táblákat kölcsönözheti. Ezenkívül a kerületi főigazgatóságok oktatásügyi referensei évenként értekezletre gyűlnek össze, ahol gyakorlati és elméleti tapasztalataikat egymással kicserélhetik. (D. V. Z. 1930. 40.)

(k. j.)

Rádióhírdmódó a postaigazgatás szolgálati helyiségeiben. A Telegraphen-Praxis folyó évi 16. számában a lap egyik olvasója R. M. kezdőbetűs aláírással, a következő eredeti eszmét veti fel:

„A rádióhírdmódó magas kulturális értéket jelent. Minden társadalmi osztály és az emberiség minden korosztálya egyaránt részt kér belőle. A postaigazgatás vezette a rádióhírdmódó szervezési és műszaki munkálatait s legnagyobb része van a soha nem remélt nagyarányú fejlődés sikerében. Mivel a postaigazgatásnak magában a vállalatban pénzügyi érdekeltsége van, legnagyobb érdeke egyúttal az egész német rádióhírdmódó további fejlesztése.

Különböző nagy vállalatok úgy Németországban, mint másutt, már régen rájöttek arra, hogy mily előnyös munkaidő alatt alkalmazottaikat a rádióhírdmódóval szórakoztatni. Főleg Amerikában mutatták ki, mennyire emeli az egyhangú gépies munka végzése közben nyújtott szórakoztató rádióelőadás a munkateljesítményt. A pszichotechnika is kétségtelenül bebizonyította már tudományosan, hogy a könnyű zene és vonzó előadások hallgatása a munkateljesítményt fokozzák.

Ezért a postánál is üdvözölni kellene, ha nálunk is az alkalmazottak számára a

szolgálati idő alatt, amennyire ez megengedhető, hozzáférhetővé tennék a rádióhírdmódót. A mi sokoldalú szolgálatunkat természetesen soha sem lehetne az ipari gyárüzemmel mindenben összehasonlítani. Egészen világos, hogy a forgalmi szolgálat legtöbb munkahelyén, mint a felvevőablakoknál, levélleadásnál, leszámolási osztályoknál, táviró és távbeszélő géptermekekben hangosan beszélőt nem lehetne működtetni. Am semmiesetre sem lehetetlen s az összes alkalmazottak számára igen kellemes volna, ha a rövid szolgálati szünetekben rádiót hallgathatnának. Legalább is minden főpostaigazgatásnál egy-egy szobát fel kellene szerelni rádióval s ez a szoba egyúttal üdülőhelyiség is lehetne. A rádiót csak bizonyos időkben kellene bekapcsolni, nehogy a szolgálati idő alatt sok legyen a jóból. Ebben a rádiószobában a tisztviselők számára oktató- és szakelőadásokat is lehetne tartani. A kezdő munkásoknak, valamint a továbbképzésnek szempontjából mai időkben az ilyen berendezésre mindkét fél érdeke szempontjából szükség van. Sok tisztviselő azonkívül bizonyára hálás volna, ha olyan műsorszámot is hallgathatna néha, mely nagyon érdekl, mely azonban beleesik szolgálati idejébe. Főnökének engedélyével ily módon végighallgathatná azt anélkül, hogy ezzel valami sok időt elvesztesgetne, mely idővesztéséget különben máskor pótolhatná.

A német postaigazgatás különben is évek óta azon van, hogy a tisztviselők munkaképességét, egészségét s úgyszeretét a szolgálati helyiségekben elhelyezett képekkel, virágdísszal, továbbá a sport fejlesztésével, fürdőberendezéssel s üdülőhelyiségekkel emelje és serkentse s emellett a dolgozóknak megfelelő kényelmet is nyújtson. Bizonyára ezen a téren is megfelelő intézkedéseket várhatunk, melyeket sok postás rádiókedvelő hálával fog fogadni s melyek nem utolsó helyen magának a postaigazgatásnak is hasznót fognak hozni. A költségek nem lehetnek nagyok. A velük járó kiadásokat más jóléti kiadásoknál, avagy az oktatásnál lehetne megtagarítani. Mindenesetre meg kellene kísérelni a dolgot s minden főpostaigazgatásnál s minden nagyobb forgalmú hivatalnál a helyi vételre be kellene egy rádióhírdmódó vevőállomást rendezni. Nem tudom ugyan, nincsenek-e talán már is ily állomások, de úgy gondolom, hogy e téren még igen sok tennivaló akadna, melyek elvégzésénél Schillernek, a modern időkben is helytálló szavaiból meríthetnénk biztást: „Denn wenn muntere Reden sie befunken, dann fliest die Arbeit munter fort.“

Tengeri rádiólevél (Lettre radiomari-time) néven a francia p. t. t. igazgatás új, igen mérsékelt díjszabású rádiótávírat fajt rendszeresített, mely a nyílt tengeren utazók kényelmét és érdekeit szolgálja. Tengeri hajóról eredő rádiótávíratról van szó, melyet a hajó valamely parti állomásnak rádión továbbít. Ez az utóbbi átadja a postának, hogy azt rendeltetési helyére levélként továbbítsa. Az új szolgálat segítségével bármely tengeri hajóról, mely francia, algíri, avagy tunisi parti állomással tart fenn rádióközlekedést, bármely rendeltetési helyre 20 szavas közleményt egy közönséges levél bérmentsítési díjának lefizetése ellenében küldhetünk. Húsz szónál hosszabb rádiólevélnél még szavanként az ugyanabban a viszonylatban érvényes rádiótávíratí szódíjat is felszámítják.

A francia p. t. t. minisztérium emberbaráti szempontok által vezetve, elhatározta ezzel kapcsolatban, hogy az újfundlandi vizeken tartózkodó halászhajóktól származó tengeri rádiólevelek rádiódíját, ha a rádióleveleket az újfundlandi vizeken állomásozó s a „Société des oeuvres de mer” tulajdonát képező „Sainte Jeanne d'Arc” hajó útján továbbítják, 10 fr. frank díjminimumban állapítja meg.

(A. P. T. T. 1930. 9.)

Zavar elhárító pótalkatrészek a rádióhírmondó érdekében. A nemrégén bezárt nagy német rádiókiállításon különböző német cégek nagyszámban mutattak be a közönségnek olyan pótalkatrészeket, melyek bizonyos elektromos áram felhasználásával működő ipari és más rendeltetésű készülékeket, mint pl. porszívókat, hűtőberendezéseket stb., oly módon működtetnek, hogy azok a rádióhírmondót többé nem zavarják. Az ilyen pótalkatrészekkel felszerelt elektromos készülékek tehát a készüléknek bármely időben való használatát teszik lehetővé. A védőberendezéssel felszerelt gépek előállítási költsége ezáltal csak egy német márkával emelkedik.

(D. V. 1930. 38.)

A német vonatrádió, mely a Berlin—Hamburg vonalon 1926 januárja óta működik s melyet úgy a táviratozás, mint a távbeszélgetések céljaira igénybe lehet venni, fennállása óta igen szép fejlődésről tett tanuságot. Így azon 1928 decemberéig 6755 táviratot, 1929 szeptember végéig 8735 táviratot továbbítottak. 1928 december végéig továbbá 43.030 távbeszélgetést és 2.583 megrendelést, 1929 szeptember végéig 53.361 beszélgetést és 3378 megrendelést, 1929 december végéig 57.007 távbeszélgetést és 3.634 megrendelést bonyolítottak le.

Mivel a Berlin—Hamburg vonalon működő vonatrádió szolgálat, eddig még csak mint kísérleti szolgálat működött, az érdekelt berlini Zugtelephonie A.-G. a forgalom fejlesztése érdekében tulajdonképen semmi különösebb reklámtevékenységet nem fejtett ki. A közölt adatok az elérhető forgalom nagyságát illetőleg tehát nem nyújthatnak semmiféle támpontot. A vonatrádió berendezései különben a legutóbbi időben lényeges tökéletesítéssel mentek keresztül. A fejlesztéssel kapcsolatos munkálatokat a Telefunken társaság végezte s azok az e téren felmutatható legmagasabb teljesítményt jelentik. Ujabb német vasúti vonaloknak vonatrádióval való felszerelése szintén tervbe van véve. (T. P. 1930. 17.)

A tengeri hajókkal való rádiótávbeszélő forgalom ezidőszerinti állása szerint, távbeszélgetések úgy a francia távbeszélőhálózat állomásairól, mint az Egyesült Államok távbeszélőhálózatának állomásairól a legtöbb amerikai zászló alatt hajózó óriásgőzzel folytathatók, vagyis nemcsak a Leviathannal és a Berengüriával. Az amerikai óriásgőzösök rádiófelszerelését az International Telegraph and Telephone Corporation szállítja, az amerikai mozgóállomások távbeszélő üzemét pedig ennek egyik testvérvállalata, az International Marine Radio Co. vette át.

A német—amerikai forgalmat ellátó óriásgőzösök és a szárazföld közti rendszeres távbeszélőforgalom mielőbbi megnyitása szintén tervbe van véve. Az „Europa” és a „Bremen” gyorsgőzösön kívül, melyek már erre a szolgálatra be vannak rendezve, rövidesen a „Columbus”, „Albert Ballin”, „New York”, „Cap Polonio”, „Cap Arcona” óceánjáróknak a szükséges rádiótávbeszélő felszereléssel való ellátása is rövidesen meg lesz. A német távbeszélőhálózat s a partok közelében hajózó gőzösök közti távbeszélőforgalom (főleg a halászgőzösökkel) már az elmúlt év november 15-ike óta működik.

Dániában már szintén van ilyen távbeszélőszolgálat rendszeresítve, mely a dán hálózat s a Dánia és a dán szigetek közt közlekedő tengeri gőzösök közti távbeszélőforgalom lebonyolításának céljaira szolgál.

Németalföld egyelőre, — bár még csak szerény keretek közt, szintén rendezett be távbeszélőszolgálatot a szárazföld és a tengeren levő, ú. n. világító hajók közt. Hogy ez az egyelőre csak kísérleti stádiumban levő forgalom kifejleszhető legyen s nagyobb távolságokra is tudjon működni, Scheveningenben külön adót fognak a hollandusok építeni. A „Zeeland” hajóstársaság és a németalföldi „Radio

Holland" társaság közt már hosszabb idő óta tárgyalások folynak a „Princes Juliana" gőzösnek rádiótávbeszélő felszereléssel való ellátását illetőleg, hogy a hajó ilymódon a Hollandiával való távbeszélő-forgalomban résztvehessen. Tervebe vették továbbá a „Batávia" vonal, valamint a „Zeeland" társaság többi gőzöseit is. Ezt a forgalmat a „Scheveningen Radio" parti állomás közvetítené, mint adóállomás, a vételt pedig „Nordwijk Radio" állomás. A holland szárazföldi hálózat állomásaival az összeköttetéseket az amszterdami erősítő állomás létesítené. Ha a kísérletek, melyek megkezdését rövidesen tervezik, jól sikerülnek, úgy a forgalomnak nagyobb távolságokra való kiterjesztését is tervebe vették. Elsősorban az anyaország és Németalföldi India közti forgalmat lebonyolító, valamint az amerikai járatok gőzöseire való kiterjesztését vették tervebe. Az új szolgálat rövid hullámrendszeren indulna meg. (T. P. 1930. 17.)

Rádiótávbeszélő összeköttetés Olaszország és Szardínia szigete közt. Abból a célból, hogy Szardínia szigetén a távbeszélő fejlődhesen s az ottani forgalom elzárt szigeti jellegéből kiemelkedhesen, valamint, hogy a kontinens és Szardínia szigete közt haladó hajók közt le nem hallgatható távbeszélő összeköttetés legyen, az olasz kormány a kontinens és a sziget közt rádiótávbeszélő forgalmat kíván berendezni. A forgalmat az ősszel meg is akarják nyitni. A két állomást a Marconi társaság építette meg s ez alkalommal az angol—olasz társaság az e téren szerzett tapasztalatait mind értékesítette. A szardíniai adóállomás 9.96 méteres hullámon, az olaszországi oldalon működő 10.06 méteresen fog dolgozni. Mindkét állomás 120 Tudor akkumulátorral dolgozik s az energiát úgy a szigeten, mint a kontinensen két-két négycilinderes Diesel-motorral állítják elő. Antennaként a Marconi által a kévés hullámok számára specializált antennákat használják, melyeket nyers alakjukban, Franklin angol tanár talált fel s melyek a Marconi által tökéletesített formájukban a cechignolai rádióhírdőző állomásoknál és a vatikáni rádióállomásnál vannak alkalmazásban. A szardíniai állomás Cagliari közelében a Golfo-Aranchio-ban van, az olaszországi Róma mellett a Tiberis torkolatában Fiumicino mellett áll. A Golfo Aranchio-i állomás különleges készülékekkel csatlakozik a szardíniai távbeszélőhálózat központi állomásához, míg a fiumicinói állomást közvetlen vonalak kötik össze a római interurban központtal.

Ezidőszerint még eldöntetlen, vajjon az olasz postaigazgatás az állomások közt állandó üzemet, avagy csak a nap bizonyos óráira korlátozott üzemet fog-e berendezni, illetőleg csak hívás esetére, vagyis esetenként fogja az állomásokat működtetni. Még ebben a harmadik, vagyis a legkedvezőtlenebb esetben sem fog az összeköttetések létesítése késedelmet szenvedni, mivel az új állomások 5—6 percen belül működésbe hozhatók. Arra nézve, hogy a Szardíniával folytatott s via radion lebonyolított beszélgetések díjszabása emelkedni fog-e, még nem lehet semmi bizonyosat tudni. Az azonban már elhatározott dolog, hogy az olasz kormány két távbeszélő és villamosági társaságnak koncessziót adott további hat rövidhullámrendszerű rádiótávbeszélő állomás építésére. Ezek közül három állomás Észak-Olaszországban, három Dél-Olaszországban lesz. Mind a hat állomás a jövő nyárig elkészül. (E. F. 1930. 10.)

A délolaszországi távbeszélőhálózat építése. A délolaszországi távbeszélőhálózat ezidőszerinti állapota még annyira visszamaradt, hogy az állam által annak fejlesztése érdekében tett intézkedések elégteleneknek bizonyultak. Mivel az olasz kormánynak az egész délvidék iránti érdeklődése ezidőszerint meglehetősen élénk, a Gazetta Ufficiale közlése szerint a délolaszországi és a szicíliai interurban távbeszélőhálózat fejlesztésére előirányzott összeget megfelelő törvényes intézkedéssel 220 millió lírara emelték fel. Megfelelő munkatervet dolgoztak ki, mely egyúttal hatévi időtartamra az évi építési költségeket is megállapítja. Így az 1930-31 évben 24 millió líra, 1931—32-ben 40 millió líra, 1932—33-ban 50 millió líra, 1933—34-ben 60 millió líra, 1934—35-ben 35 millió líra, 1935—36-ban 11 millió líra áll az építkezés rendelkezésére. Ez a felosztás megfelel körülbelül a Bonificia Integrale, vagyis a földtermékennyétételét szolgáló munkálatok haladásának is, mellyel új zónákat fognak a termelés számára megnyerni. Számolhatunk tehát vele, hogy a délolasz hálózatnak ez a kiépítése a nyert új gazdasági területeket is mindjárt hozzá fogja kapcsolni a világhoz. (E. F. 1930. 19.)

Pontos idő jelzése a párisi távbeszélőhálózatban. Párisban az ottani obszervatóriumban pontos chronométert fognak felállítani, mely távbeszélő számot kap. Ha már most valamelyik távbeszélő előfizető a pontos időt akarja megtudni, csak e távbeszélő állomást kell majd felhívni s az órához szerelt harangjelzés pontosan ütni fogja a mindenkori időt. (E. F. 1930. 19.)

Az előfizetői áramkörök túlterhelésének megakadályozása Franciaországban. Az

előfizetői áramkörök túlterhelése Franciaországban is nehézségeket okoz. Ezek abban nyilvánulnak, hogy az előfizetői összekötő áramkörök foglaltsága miatt számos beszélgetést nem lehet lebonyolítani. Párisban az ilyen elmaradt beszélgetések százalékszámára 13-ra, más nagy hálózatokban 8—18-ra rúg. Ennek a túlterhelésnek az ellensúlyozására a francia igazgatás elrendelte, hogy minden távbeszélő előfizető, ha vonalának megterhelése egy év alatt a 8000 kimenő helyi és távolsági beszélgetést meghaladja, új előfizetői állomást (vonalat) tartozik berendeztetni. Amennyiben az előfizető ennek a kötelezettségének nem tenne eleget, úgy a 8000-en felüli beszélgetések után kétszeres díjat fizet. Azonkívül elrendelték, hogy az előfizetőnek új vonalat kell kérnie akkor is, ha a bejövő beszélgetések céljaira szolgáló vonalak annyira meggyannak terhelve, hogy a bármilyen beszélgetések 25 százaléka nem bonyolítható le. Ezek az intézkedések azonban észrevehető hatást nem értek el, mert az előfizetők nem kérték az újabb vonal berendezését, a második rendszabály pedig szintén végrehajthatatlannak bizonyult.

Ezért a francia távbeszélőigazgatás bizonyos díjkedvezmények nyújtásával kívánja az újabb összeköttetések berendezését előmozdítani. Nevezetesen oly előfizetőknek, kiknek több vonaluk van, a csak a bejövő beszélgetések céljaira szolgáló vonalakat költséghozzájárulás nélkül létesítik, a közönséges, valamint csak a kimenő helyi vagy helyközi beszélgetések céljaira szolgáló vonalakért pedig a következő költséghozzájárulást számítják: Párisban: 1000 frankot az első, 800 frankot a második, 600 frankot a harmadik, 500 frankot a negyedik és minden további vonal után. Más francia hálózatokban az első vonal minden 100 métere után 40 frankot, a másodiknál 32 frankot, a harmadiknál 24 frankot, a negyedik és minden további vonalnál 20 frankot. Azonkívül tervbe vették, hogy ha a beszélgetések 25 százaléka foglaltság miatt nem bonyolítható le, úgy újabb vonalat kell az előfizetőnek kérnie. Ha ezt nem teszi meg, úgy a fenti díjkedvezményre való igényét elveszti.

(E. F. 1930. 19.)

Távbeszélőüzem kereskedelmi alapon. Újzéland miniszterelnöke s posta- és táviróminisztere közölte, hogy a posta- és táviróigazgatásnál kereskedelmi osztályt fog létesíteni. Az előfizetőkre való várás helyett az állami távbeszélőüzemnél is agilis üzletfélérszerzésre irányuló tevékenységet kíván megszervezni. Újzélandban ezidő szerint 10.2 távbeszélő állomás jut 100 lakosra.

(E. F. 1930. 19.)

A Hawai szigetekkel a rádiótávbeszélőforgalom megnyitása rövidesen megvalósul. Az American Telephone and Telegraph Co. ugyanis az Egyesült-Államok Radio Commission-jától engedélyt kért a Kalifornia és Hawai szigeteket, valamint a távoli kelet közti távbeszélőforgalom céljaira szolgáló rövidhullámrendszerű rádióállomás létesítésére. Remélik, hogy Cahu szigetével a forgalmat 1932-ben felvehetik s azt idővel Ausztráliára, Japánra, Kínára és más keleti országokra is kiterjeszthetik.

A rádióval áthidalandó távolság a Hawai szigetekig kb. 3400 km. hosszú lesz; a Honolulu s valamelyik Maine állambeli központ közti távolság 9600 kilométert fog tenni. Az amerikai mérnökök ezidő szerint már méréseket eszközölnek, hogy a kaliforniai adóállomás számára a legegénysebb helyet kikeressék. Ha a hely kérdése megoldást nyert, az építés gyorsan fog haladni. Ezek költségét, a területért fizetendő összeget is beleszámítva, egymillió dollárnál többre becsülik. Az állomást már kezdetől fogva úgy rendezik be, hogy Hawai mellett egyidejűleg még egy másik csendes-óceáni hellyel is lehessen beszélni.

(E. F. 1930. 19.)

Félhivatalos távbeszélőszervezet létesítését tervezi a japán kormány a távbeszélőüzemnek a kezeléssel össze nem függő részének átvételére. 80 millió font sterling tökével alakulna meg az új vállalkozás, melynek felét a japán kormány adná, másik felét pedig magánforrásokból szereznek.

(T. T. J. 1930. 186.)

A Délafrikai Unió távbeszélőjének automatizálása. A „The Telegraph and Telephone Journal” közlése szerint a Délafrikai Unió posta- és táviróigazgatása elhatározta az egész Unió területén a távbeszélőüzem automatizálását s a munkálat kivitelét illetőleg 750.000 font sterlinges szerződést kötött a „Siemens Bros.” és a „The Automatic Telephone Manufacturing Co. Ltd.” cégekkel. A szerződés az Unió összes nagyobb központjaiban végzendő munkálatokra kiterjed. A munkálatokat öt évre elosztva tervezik. Cape Town és Johannesburg berendezéseit veszik elsőként sorra. A johannesburgi berendezéseket 1931 márciusáig szállítják, a szerelés és átkapcsolás pedig a következő év októberéig történne meg. Germistonban 1932-ig történne meg a rendszercsere s azt fokozatosan továbbfejlesztették Springstől Randfontein-ig. A Cape Town melletti fél-szigeten az első átszerelés 1933-ban történne, amikor is a Cape Town, Central Woodstock és Seapoint központok 15.900 vonallal fognak rendelkezni. A többiek aztán sorra következnek: Rondebosch és

Claremont 1934-ben, Muizenberg 1935-ben, Wynberg 1936-ban. 1937-ben a felszígeten az automatikus rendszer már mindenütt működésben lesz. Port Elizabeth-nek már van automatikus központja, két alközpont megnyitása pedig küszöbön áll, mert a szerződés szerint a berendezés szállításának határideje 1931 márciusa; 1936-ra valószínűleg egy további újabb központra lesz ott szükség. East London városának központját 18 hónapon belül tervezik megépíteni 2.500 vonallal.

A rádió a szeszcsempészek szolgálatában. A Reuter-ügynökség közlése szerint New-Yorkban a rendőrség néhány héttel ezelőtt hét egyént vetett börtönbe a prohibíciós törvény elleni kihágás miatt. A lefoglaltatottaknál három tonna rádióanyagot is foglaltak le, mely három titkos rádióadóállomásba volt beépítve. Ezek a szeszszállító hajókat irányították az úgynevezett biztos kikötők felé. Az állomások elég erősek voltak ahhoz, hogy akár a Bermudákkal, Kubával, a Bahama szigetekkel, sőt Európával is levelezzenek.

(T. T. J. 1930. 186.)

Új amerikai rádiótávíró adóállomás épít a transatlanti forgalom céljára S. George River-ben, Maine államban, a Mackay Radio and Telegraph Comp. Az állomás építési munkálatai már folyamatban vannak. (J. T. 1930 9.)

Bulgáriában Sofia város tanácsa 750.000 levát szavazott meg a Sofia és 42 környékbeli község közötti távbeszélő hálózat létesítésére. Az érdekelt helységek a szükséges hivatali helyiségeket ingyen bocsátják rendelkezésre, míg a szükséges műszaki berendezéseket a bolgár postaigazgatás létesíti. A megszavazott 750.000 léva a készülékek beszerzésére és a vonalépítési munkálatok költségeinek fedezésére szolgál. Az új összeköttetések teljes hossza eléri a 230 kilométert. (J. T. 1930 9.)

Csikágó városában a távbeszélő állomások száma elérte az egy milliót. 37 évvel ezelőtt, az akkori nagy világkiállítás alkalmával, az állomások száma még csak 10.000 volt. Az állomások számának ily rövid idő alatt történt ez a megszázszorosodása legjobb bizonyítéka a város hatalmas fejlődésének. A 3.300.000 lakost számításba véve tehát 3,3 lakosra jut Csikágóban egy-egy távbeszélő állomás. A város napi forgalma 4.300.000 helyi és 21.000 helyközi beszélgetésre rúg. (J. T. 1930 9.)

Olaszország és Ausztrália között a folyó év nyarán megnyitott a rádiótávbeszélő forgalom.

A beszélgetéseket a Róma—Milano—London távbeszélő áramkörön s ehhez csatlakozóan a London—Sydney drótnél-

küli távbeszélő összeköttetésen bonyolítják le. A forgalomban egyelőre ausztráliai részről Melbourne, Sydney, Brisbane, Adelaide, valamint Dél- és Keletausztrália vesznek részt. Az új viszonylatban a megnyitással kapcsolatban váltott beszélgetések jó eredménnyel folytak. (J. T. 1930 9.)

Az Egyesült Államokban Saxonburgban (Penszilvánia) új rádióhírmondó adóállomás épül, mely különböző, a rádióhírmondó szakértői által ajánlott újítást fog a gyakorlatban alkalmazni. Ezek egyik legérdekesebbje a 200 kilowattos cső. Ennek magassága 183 cm., szélessége 20 cm., súlya pedig 27 kg. A cső hűtésére egy óra alatt 5000 liter vizet fognak elhasználni. (J. T. 1930 9.)

Csehszlovákiában a Podjebrad-ban épülő új rövidhullámrendszerű rádióhírmondó adóállomásnak két külön adója lesz, az egyik 15, a másik 20 méteres hullámon fog dolgozni. (J. T. 1930. 9.)

Az amerikai légiforgalom rádiókonferenciája, melyen az Egyesült Államok és Kanada képviselői vettek részt, 10 ajánlás gyakorlati alkalmazására hívta fel az érdekelt két államot. Ezekhez a legújabb hírek szerint úgy az Unió radio bizottsága, mint a kanadai kormány utólag már hozzá is járult. Az ajánlások értelmében a légiforgalom számára kijelölt hullámhosszakat a két ország repülőgépei kölcsönösen használni fogják. A Kanadából az Egyesült Államokba haladó repülőgépek, illetőleg a fordított irányban haladók hullámhosszukat az egész út folyamán állandóan megtartják. (J. T. 1930 9.)

Szerződés-kötés a transatlanti távbeszélő útján. A „The Telegraph and Telephone Journal” közlése szerint bár megállapítást nyert, hogy a transatlanti távbeszélő összeköttetések igénybevételével Európa és Amerika köz. váltott beszélgetések legnagyobb része üzleti beszélgetés, mégsem hallgatható el egyik legújabb eset, melyben a beszélgetést folytató amerikai és angol cégek a beszélgetés eredményeként szerződést kötöttek. Az Egyesült Államok egyik legnagyobb szénbánya vállalata ugyanis ajánlatokat kért széndaráló készülékek szállítására. Bár Amerikába való szállításról volt szó s 30 százalékos árkülönbség mutatkozott, az egyik pályázó angol cég — a Mavor and Coulson — oly ügyesen és alaposan tudta a maga üzleti feltételeit a transatlanti telefon útján az amerikai vállalatnak megmagyarázni, hogy a megrendelést ő kapta meg. A közlés igazolásul az angol lap megjegyzi, hogy a hírt nem az érdekelt két cégtől kapta s kétségtelennek kell tartania, hogy hasonló

eredményes tárgyalásokat a transatlanti telefon útján más üzletekben is folytattak. Mindenesetre mulasztászámba ment volna, ha ezt a sikerült távbeszélőn történt üzletkötést elhallgatják. (T. T. J. 1930 187.)

New Yorkban a Reuter-ügynökség közlése szerint új óriás szálloda van épülőben, melynek a szórakoztató rádióvevőberendezései valóban grandiózusak. Közel 2000 mértékegység vezeték foglak az épületbe beépíteni s ezek a szálloda 2000 szobájában lakók számára lehetővé fogják tenni, hogy hat különféle rádióműsorban válogathassanak s azt hallgathassák, mely egyéni ízlésüknek leginkább megfelel. (T. T. J. 1930 187.)

A német munkanélküliség enyhítése céljából a német postaigazgatás különböző német cégekkel 10 millió font sterling értékű legkülönbözőbb anyagok szállítására kötött szerződéseket, mely szállításokat az érdekelt vállalatok a rendes piaci árnál 10 százalékkal olcsóbban vállalták. E szerződések révén 125.000 munkásnak az alkalmazását kívánják biztosítani. A linoleumtröszt, mely nem volt hajlandó árait mérsékelni, kimaradt a szerződésekből, s a német posta a linoleumot más anyaggal fogja helyettesíteni. (T. T. J. 1930. 187.)

A Brit-Indiával való távbeszélő forgalom létesítésével kapcsolatban az indiai kormányhoz már több tervet nyújtottak be az érdekelt vállalkozók, melyek mind a Bombay és Nagy Británia közti összeköttetés megvalósítását célozzák. A tervek elbírálásával kapcsolatban az indiai postavezérigazgató legújabbán véleményt kért a bengáliai kereskedelmi kamarától az új összeköttetés szükségességét és hasznosságát illetően. A kamara úgy nyilatkozott, hogy az új szolgálat, ha a beszélgetések tiszta érthetőségét biztosítani tudják, a legszebb eredményekre számíthat. (T. T. J. 1930. 187.)

Fog-e sikerülni a légköri zavarok kiküszöbölése? A „The Telegraph and Telephone Journal” közlése szerint Olaszországban az olasz rádióhíradó társaság kísérleteket folytat Signor Bruninak, egy genuai fiatal feltalálónak a fiatal feltalálóval, mellyel lehetővé válna a légköri és más elektromos zavaroknak a rádióelektromos szolgálatban való kiküszöbölése. A társaság a kísérletek céljaira a fiatal feltalálónak egy adóállomást bocsátott rendelkezésére. (T. T. J. 1930. 187.)

A Japán és a Csendes óceáni szigetek közti rádióösszeköttetések kérdésének tanulmányozása és mielőbbi megvalósítása céljából Kachichi Uchida, a japán rádió-

távíró társaság elnöke, Ausztráliába érkezett. Uchida elnök a japán rádiószolgálat egyik legtevékenyebb úttörőjének számít. (T. T. J. 1930. 187.)

A román posta, távíró és távbeszélő igazgatás megállapítása szerint Romániában kb. 100.000 rádióhíradó vevőállomás van ezidőszent, ezek közül azonban csak 40.000 állomás fizeti az előfizetési díjakat. Az igazgatás ezzel a megállapítással kapcsolatban a díjak leszállítását határozta el. (T. T. J. 1930. 187.)

Mongoliában a „The Mongolian and Tibetan Affairs Comitee” a mongol közlekedések megjavítása érdekében elhatározta, hogy a mongol tibeti konferencia elé megfelelő fejlesztési tervet fog terjeszteni. A tervet rádióhíradó állomások felállításával, valamint nagytávolságú távbeszélő összeköttetések létesítésével kívánja országát elmaradott helyzetéből kiemelni. (T. T. J. 1930. 187.)

Dr. Havas Ferenc.

Az Amerikai Egyesült Államok és Nagybritánia postatakarék-pénztári szolgálata.

A postatakarékpenztári szolgálat szervezete.

Az Amerikai Egyesült-Államokban és Nagybritanniában a postatakarékpenztárnak a postaminisztériumban van a központi szerve és a miniszter által kijelölt postahivatalok közvetítik ezt a szolgálatot.

Ezenkívül a nálunk létesített postatakarékpenztári javasoló, felügyelő és ellenőrzőbizottsághoz hasonló rendeltetéssel az Amerikai Egyesült-Államokban működik a postatakarékpenztári intézőbizottság (The board of Trustees), melynek tagjai a postaminiszter, az igazságügyi miniszter és a koronaügyész, előadója pedig a postaminiszter harmadik államtitkára.

Betevők.

Az Amerikai Egyesült-Államokban az az egyén, aki 10. életévét elérte, saját nevére postatakarékpenztári számlát nyithat. Férjzett nő férjétől függetlenül, ennek tudta és beleegyezése nélkül, saját neve alatt szintén lehet postatakarékpenztári számlabirtokos. Csak egyének lehetnek számla birtokában. Testületek, egyesületek, cégek, stb. nevében számlát nyitni nem lehet, úgyszintén két vagy több személy sem nyithat közös számlát. Más személy javára és megbízásából sem lehet számlát nyitni.

Nagybritanniában a postatakarékpenztár betevője lehet minden hét éven felüli személy. Ezenkívül számla nyitható: a) 7

éves koron aluli személy javára és nevében azzai a feltétellel, hogy ilyen betétet csak akkor lehet visszafizetni, amikor a betevő 7. életévét elérte, b) két vagy több személy javára együttes számla; c) egy vagy több, a számlában megnevezett személy megbízásából, megjegyezvén, hogy valamely számla tulajdonosa egyidejűleg több számlatulajdonos megbizottja lehet; d) elmebeteg javára gondnok által; e) alapszabályszerűen működő egyesületek javára választmányuk kérelmére; f) ipari és fogyasztási szövetségek javára; g) jótékonyági egyesületek, Penny Bank-ok és hasonló intézmények javára; h) a postaminiszter engedélyével közületek javára; i) a postaminiszter hozzájárulásával az egyházak vikárjai és rektorai, valamint más hivatalos egyén által; j) vidéki igazságügyi hatóságok vezetői és k) a közgyám nevére.

Takarékbetétek.

Az Amerikai Egyesült-Államokban a legkisebb összeg 1 dollár; a számla megnyitása után a folytatatlagos betétek 1 dollár vagy ennek a többszörösei lehetnek. Az egy-egy betevő javára mutakozó postatakarékpénztári számlaegyenleg — a felszaporodott kamatokkal együtt — 2500 dollárnál több nem lehet. Ennél nagyobb összeget, valamint kamatmentes betétet elfogadni nem szabad.

Az angol postatakarékpénztárban elhelyezhető legkisebb takarékoszeg 1 shilling. Az egy évben elhelyezhető összeg 500 shillingre van korlátozva; egyesületek, testületek, stb. betéeteire vonatkozólag ez a korlátozás sem áll fenn.

A takarékbetétek nyugtázása.

Az angol postatakarékpénztári betéteket a betétkönyvben nyugtázzák. Nagybritanniában különféle betétkönyvet használnak: 1. a 10 sh.-es és ennél nagyobb összeg elhelyezésére szolgáló betétkönyv; 2. a 10 sh.-nél kisebb betétek nyilvántartására szolgáló takarékkönyv (Szelvénykönyv), melybe a betétek nyugtázására 1 sh.-es szelvényeket ragasztanak. Ha az ilyen szelvényes könyvben a betétek 1 font-ra emelkednek, az összeget az 1. alatt említett betétkönyvbe vezetik. A 20 fontos és ennél nagyobb betétről a londoni központ külön nyugtát küld a betevőnek.

Az Amerikai Egyesült-Államokban a postatakarékpénztári betétek nyugtázása más módon történik. Erre a célra az át nem ruházható és nem értékesíthető 1, 2, 5, 10, 20, 50, 100, 200, valamint az 500 dollárról szóló értékcikkek szolgálnak. Ezek az elismervények névértékek szerint tömbökbe vannak fűzve. A nagyforgalmú hi-

vatalok részére külön sorszámmal ellátott elismervényeket készítenek. Az elismervény törzsből és szelvényből áll. Az elismervény törzsére a kibocsátó hivatal a kibocsátás alkalmával a hivatal nevét, a kibocsátás napját, a betevő nevét és számlájának számát, valamint a kamatozás kezdő időpontját írja. A szelvény a sorszám mellett a betevő számlájának a számát és a kibocsátás napját tünteti fel. Az elismervényre a betevő nevét úgy kell írni, mint ahogy azt a betevő a belépési nyilatkozaton feltüntette. Minden betét a betét napját követő hónap első napjától kamatozik. A postamester az átvett postatakarékpénztári betétösszegnek megfelelő értékű elismervényt v. elismervényeket állít ki; a betét napját és a betevő számlájának a számát felírja a szelvényre; az elismervények keltét, sorszámát és összegét a betevő részére vezetett „Törzslap”-ra írja, ahol a betevő javára mutakozó egyenleget is kimutatja. Az elismervényeket ezután átadja a betevőnek.

Az elismervényeket csak emelkedő sorszám szerint szabad kiadni.

Az amerikai postatakarékpénztári szolgálatban nemcsak postatakarékpénztári elismervényeket, hanem postatakarékpénztári bélyegeket is használnak. A postamester kötelessége ezekből az értékcikkekből olyan készletet tartani, mely lehetővé teszi, hogy a közönség igényét akadálytalanul kielégíthesse.

Az Amerikai Egyesült Államok postatakarékpénztáránál a befizetést követő hónap első napjától számított egy év után a postatakarékpénztári elismervény összege két százalékos kamatot hoz. Ha a betevő az elismervényt egy évben belül bemutatja, a befizetést követő hónap elsejétől vagy az utolsó kamatfizetéstől számított minden teljes negyedévre fél százalékos kamat folyósítható.

Az angol postatakarékpénztári betétek évi kamata minden fontsterling után 6 d. Ezt az összeget minden év december 31-ével a betevő javára írják.

A postatakarékpénztári bélyeg és takaréklap használata.

A takarékoság előmozdítása, a tökegyűjtés megkönnyítése céljából az Amerikai Egyesült-Államok postaminisztere 10 centes postatakarékpénztári bélyeget boki, melyet a postatakarékpénztári szolgálattal megbízott postahivatalok árusítanak.

Angliában a kisebb betétek gyűjtésére a szelvényes takarékkönyvek szolgálnak. Továbbá minden postahivatalban házi takarékpersely kapható, mely ércpénz gyűjtésére szolgál. A perselyt — a kiváltáskor

— lelakolják és csak a postahivatal nyit-
hatja azt fel, hogy a benne talált összeget
a tulajdonos számlája javára írja. A per-
selyért 3 sh-t kell fizetni. Egy sh. nyilván-
tartási díj, 2 sh-t pedig visszatérítenek, ha
a betevő a perselyt jó állapotban vissza-
szolgáltatja. Gyermeknek és olyanok, akik
egy-egy alkalomkor 1—2 d-nél többet nem
tudnak félretenni, a postahivatalokban tak-
arékklapokat vásárolhatnak. Egy hónapban
ily módon egy számlára 10 sh-nél többet
nem lehet befizetni; kivételt képeznek az
az iskolák által rendezett alkalmi gyűjté-
sek. Az angol postatakarékpénztár külön
támogatásban részesíti az úgynevezett
„Penny Bankok” vezetőit és az elemi isko-
lák tanítóit abban a tevékenységükben,
hogy a tagokat, illetve a gyermekeket
apró, filléres összegek megtakarítására,
gyűjtésére buzdítsák.

A bankok szerepe az amerikai postataka- rékpénztári betétek elhelyezésénél.

Az Amerikai Egyesült-Államokban
csak a postatakarékpénztári betétekből
felhalmozódó tőkék, mint postatakarék-
pénztári alapok, szövetségi vagy állami
törvények alapján működő és közhatalósági
felügyelet és ellenőrzés alatt álló bankok-
ban helyeztetnek el.

A postamester a napi zárlatkor meg-
állapított 10 dollárt meghaladó postataka-
rékpénztári betétösszeget a postatakarék-
pénztári alap kezelésével megbízott hely-
beli bankba — a postatakarékpénztári in-
tézöbizottság számlája javára — befizeti.

A postaminisztérium állapítja meg,
hogy melyik bankba, milyen összegű alap-
pot kell a postamesternek befizetnie. Ha a
napi forgalom a rendesnél nagyobb ered-
ménnyel zárul, a postamester fel van ha-
talmázva, hogy a rendelkezésre álló össze-
get belátása szerint elhelyezhesse. A befizet-
és általában a következő munkanapon a
bank hivatalos idejének elején történik;
ha azonban biztonsági okokból szükséges,
az elhelyezendő összeget már az előző
napon, a bank üzleti óráinak lejártá előtt,
be lehet fizetni. Arra az esetre, amikor a
kifizetések összege meghaladja a betéte-
két, a postamester fel van hatalmazva
arra, hogy az e célra kijelölt banktól az
egy-egy hónapra időre meghatározott össze-
get csekk útján a postatakarékpénztári in-
tézöbizottság terhére átvehesse.

Ha a postaminiszter több bankot jelöl
ki a betétek elhelyezésére és a postames-
ter a kifizetésekre az alapot részben vagy
egészben kimerítette: a következő beszo-
l-gáltatás alkalmával mindenekelőtt ezt az
alapot egészíti ki, illetve fedezi és csak az

ennek megtörténte után fenmaradó össze-
get oszthatja szét a többi bank között.

Ha a helybeli bankok közül egyik sem
jogosult postatakarékpénztári alap kezelé-
sére, a postamester köteles naponként fele-
leslegét könyvelt küldemény gyanánt ah-
hoz a postahivatalhoz küldeni, amely pos-
tatakarékpénztári szolgálatot teljesít és
melynek kerületében egy, vagy több meg-
bízott bank működik.

A postatakarékpénztári alapok elhelyezése.

Azokban a városokban, községekben,
melyekben a postatakarékpénztári alapok
elhelyezésére két vagy több bank kapott
megbízást, a postatakarékpénztári felesle-
gek elhelyezését illetőleg a postamester a
harmadik államtitkár utasítása alapján jár
el, aki az egyes bankok részére százalékos
arányt állapít meg.

A betétek felmondása és kifizetése.

Az angol postatakarékpénztári szolgá-
latban a betevő előzetes felmondás
nélkül, tehát rövidúton naponta egy-
szer legfeljebb 2 font sterling összeget
igényelhet.

Ha a betevő 3 font sterlingnél többet,
jogi személyek pedig bármily összeget
akarnak kivenni, a postatakarékpénztári
hivatalokban kapható úrlapon az összeget
fel kell mondni és ezt a felmondást el kell
küldeni a postatakarékpénztári ellenőrnek,
aki a takarékfizetési utalványt a felmon-
dásban megjelölt postahivatalra kiállítva
elküldi a betevőnek.

Tíz font sterlinget meg nem haladó
összeget egyszer naponként távirati úton
lehet felmondani, feltéve, hogy a betevő a
táviratdíjat és kezelési költség címen 1
shillinget fizet. A távirati felmondást a
hivatalos órák alatt bármikor fel lehet
adni, elintézt azonban ugyanazon a nap-
on csak akkor nyerhetnek, ha a feladás
legkésőbb 16, szombaton 14 órakor tör-
ténik. Előre meghatározott időben való
kézbesítést nem lehet biztosítani. A fen-
jelzett időn túl történt felmondás esetén a
kifizetés csak a következő munkanapon
történik. A távirati felmondás feladásánál
a betétkönyvet fel kell mutatni.

Angliában és Walesben a takarékbetét
vagy egyrésze csak a befizetéstől számí-
tott 4, Írországból és Skóciából 6 teljes
munkanap múlva mondható fel.

A takarékfizetési utalványon megne-
vezett személynek a megjelölt postahiva-
talba kell mennie vagy szabályszerű meg-
hatalmazást kell adnia annak, akit a pénz
felvételével akar megbízni. Ha az utalvá-
nyon megjelölt hivatal a visszafizetés
szempontjából nem alkalmas a betevőnek

és ezért azt visszaküldi az ellenőrnek más megfelelő hivatal megnevezése mellett: kívánságának megfelelően kitöltött új takaréktizetési utalványt kap.

A szelvényes betétkönyv tulajdonosa a betett összeg visszafizetéséhez a postahivatalban kapható nyomtatványt állít ki, melynek alapján a postamester a kifizetést a következő feltételek mellett eszközli: a) a szelvényes betétkönyvvel együtt át kell adni a hozzátartozó és még fel nem ragasztott szelvényeket; b) a felmondott összeget a személyazonosság kellő igazolása után csak a betevő vagy a postatakarékpénztári ellenőr által igazolt meghatalmazottja veheti fel; a betevőnek a postamester jelenlétében a felmondás hátlapján nyugtázni kell a visszafizetésre kerülő összeget.

Az amerikai postatakarékpénztári szolgálatban a számlatulajdonos betétének teljes összegét vagy ennek egy részét az esedékessé vált kamatokkal együtt a postatakarékpénztári intézőbizottság által előírt feltételek mellett mondhatja fel. A felmondás foganatosításához a felmondott összegről szóló elismervényeket, az összegre vonatkozó nyugtával ellátva, az illetékes postahivatalnak át kell adni.

Ha a postahivatal újjelenyomat vételére is be van rendezve, ennek alkalmazása esetén a „Fontos tudnivalók a ptkpi szolgálatban alkalmazandó újjelenyomatok vételéhez” című utasítás szerint kell eljárni.

Abban az esetben, hogyha a betevő igazolja, hogy kedvezőtlen egészségi állapota vagy más elháríthatatlan akadály miatt a postahivatalba személyesen nem mehet el: a betevő megbizottja a felmondás céljára nyomtatványt kap. A kellően kiállított nyomtatványt a postamester csak akkor fizetheti ki, ha feltétlen bizonyosságot szerzett a betevő és megbizottjának személyazonosságát illetően. A betevő által aláírt felmondáshoz az ugyan-csak a betevő által aláírt elismervényt, illetőleg elismervényeket is csatolni kell.

A betevő a felmondott ptkpi összegnek postautalvánnyal való kifizetését is kérheti.

Elhalt, beteg vagy cselekvésképtelen betevő betétje csak akkor fizethető ki, ha erre a harmadik államtitkárság külön felhatalmazást ad. A betevő halála után ptkpi számlája javára további befizetéseket nem szabad elfogadni. Törvényes meghatalmazás esetén a harmadik államtitkárság feljogosítja a postamestert, hogy a betevő számláján jelentkező tőkeösszeget az összes kamatokkal együtt a törvényes képviselőnek (végrehajtó, ügygondnok stb.) kifizesse.

Ha a betevő végrendelet hátrahagyása nélkül meghal és a betét 250 dollárnál kisebb: a néhai betevő legközelebbi rokona vagy az a személy, aki a temetésről gondoskodott, külön nyomtatványon kéri a betét kifizetését. Ezt a szabályszerűen kitöltött nyomtatványt a temetési költségekről kiállított nyugtával együtt a postamester elküldi a harmadik államtitkárság ptkpi osztályának, ahonnan megkapja a felhatalmazást, hogy a betevő számlája javára mutatkozó összeget az esedékes kamattal együtt az igényjogosultnak kifizesse.

Ha a betevő külföldön hal meg és ugyanott temetik el, ha a tengerbe fullad, vagy olyan katasztrófa áldozata lesz, melynek következtében nem lehet elhantolni; ha a temetésről a közhatóság gondoskodik: a betéti összeg kifizetésére vonatkozó kérelemben ezeket a körülményeket igazolni kell, mely esetben a temetési költségekre vonatkozó nyugta csatolásától eltekintenek.

Az angol postatakarékpénztár útján a betevők állampapírokat vásárolhatnak és járadékbiztosítást is köthetnek.

A betevő a birtokában levő értékpapírok eladását a postatakarékpénztárra bízhatja.

Az eladott értékpapír árát — a megállapított közvetítési díj levonása után — a megbízó kívánsága szerint, vagy valamely postahivatalnál, vagy az általa megnevezett banknál felveheti.

Az angol postatakarékpénztár útján 5 éven felüli személyek részére 1 fontsterlingtől 300 fontsterlingig állami járadékkötvény vásárolható. Házastársak külön egyenként 300 fontsterling értékű kötvényt szerezhethetnek. Ha valamely járadékkötvény értéke 300 fontsterlingnél kisebb értékű, a kötvénytulajdonos további vásárlásokkal 300 fontsterlingre kiegészítheti. Az esedékes járadékösszeget január, április, július és okt. 5-én a fél kívánsága szerint vagy valamely postahivatal kifizeti vagy pedig a postatakarékpénztári számlája javára írják. Minden esetben az erre a célra kapható nyomtatványon igazolni kell a járadéktulajdonos életben létét.

Az amerikai postatakarékpénztári számlatulajdonosok olyképen is rendelkezhetnek a betétek felett, hogy azok teljes egészükben vagy csak egyrészük — a postatakarékpénztári intézőbizottság által meghatározott feltételek mellett — az erre a célra kibocsátott állampapírokból fizetessenek ki. Ezek 20, 40, 60, 80, 100 és 500 dolláros címletekben kerülnek forgalomba, 2 és fél százalékos kamatot hoznak, a kamat félévénként esedékes. A kibocsátástól számított 1 év múlva beválthatók ezek a cím-

letek és 20 év múlva törlesztendő. Az értékpapírok kiszolgáltatása minden év január és július hó 1-én történik.

A vásárolható értékpapírok összes értéke nincsen korlátozva. A postatakarékpénztári értékpapírokat csak a számlatulajdonosok részére lehet kibocsátani, nincsen azonban akadálya annak, hogy a betevő az átvett értékpapírokat eladja vagy másra átruházza.

Dr. Lantos Béla.

A braziliai kormány hivatalos lapja a kormány határozatát közli, mely jogot ad az I. T. & T. Corp. egyik társházának, a Compania Rádio Internacional de Brazilnak rádióállomások építésére, hogy ezek révén Brazília nemzetközi rádiótávíró és távbeszélő forgalmát kifejlessze. Ezen koncesszió időtartama 10 év és annak letelte után meg lehet újítani.

Fenti társaság rádió-távbeszélő és táv-író állomásokat fog létesíteni, melyek hivatva lesznek az Egyesült Államokkal és Európával való forgalom lebonyolítására és bekapcsolódnak az International System kiterjedt hálózatai révén Délamerika többi államának forgalmába is.

Az Egyesült Államok minden része felé a Mackey-társaság Sayville rádió állomása útján fog a rádióforgalom lebonyolítatni, míg Argentina, Columbia és Peru felé az International Systemhez tartozó egyéb adóállomások útján nyílik érintkezés.

(European News Bulletin 34.)

Columbiában most foglalkoznak a rádióhírmondószolgálat megszervezésével. A tervek szerint a rádióállomást Bogota-ban állítják fel, amely állomás a műsort egyidőben hosszú és rövidhullámon közvetítené. Az állomáshoz az anyagot a német „Telefunken” cég fogja szállítani. (PR. 1930. 184.)

Az Eszszakamerikai Kansas államban a bíróság egy angolt azért, mert rádiókészülékét engedély nélkül üzemben tartotta, egy évi fogházbüntetéssel és 1000 dollár pénzbüntetéssel sújtotta és egyben kitiltó végzést is hoztak ellene. (RR. 1930. 184.)

Coty rádióadóállomást akart építeni. A magyar gyűlölő érzelmeiről jól ismert francia illatszergyáros, az „Ami du Peuple” (Nép barátja) című francia lap megalapítója új terveket szőtt és saját rádióhírmondó állomást akart felállítani. A leendő állomást Branly nagyhírű francia fizikusról „Radio—Branly” állomásnak már előre elkeresztelte, a szükséges területet már megvásárolta, a rádiótársaságot is megalapította, amikor a kormány hivatalosan közölte vele, hogy az állomás üzemben tartásához nem fog engedélyt adni. Ugy lát-szik, a francia kormány sem akarja, hogy

Coty kezében ilyen hatalmas propaganda-eszköz legyen. (PR. 1930. 187.)

Dario Fioretti olasz mérnök állt a bíróság előtt Párisban rádiókihágás miatt, amit azáltal követett el, hogy előzetes engedély nélkül rádióadóberendezést tartott üzemben.

Fioretti jóhiszeműségére hivatkozott és kijelentette, hogy az 1926. évi december hó 28-án kelt rendeletről, amelynek értelmében rádióadóberendezést csak engedély alapján szabad üzemben tartani, tudomása nem volt.

Az 1851. évi december hó 27-én kelt törvényrendelet, az 1923. évi június 30-án kelt pénzügyi törvény 85. cikk és az 1926. évi december hó 28-án kelt törvényrendeletben előírtak alkalmazásával a bíróság az olasz mérnököt 500 frank pénzbüntetésre és készülék használatától való eltiltásra ítélte. (PR. 1930. 184.)

Franciaországban a rádióelőfizetési díjat az új költségvetési évre kristályos készülékek után évi 30 francia frankban, a lámpás készülékek után évi 70 francia frankban irányozták elő. (PR. 1930. 183.)

A távbeszélőtítek megvédése rádióüzem esetén. Németalföld és Németalföldi—Indiák közti rádiótávbeszélő forgalomban, megfelelő berendezés alkalmazásával, a rádió útján továbbítandó beszédet értelmetlenné változtatják, a vevőállomáson pedig ismét érthetővé alakítják. Ezzel lehetővé tették azt, hogy a bárki által fel-fogható rádiótávbeszélgetést csak a felhívott fél érti meg. (PR. 1930. 183.)

A rádiólámpák árai Angolországban az utóbbi hetekben 20—25 százalékkal csökkentek. (PR. 1930. 183.)

Olaszországban még 1929. évi március hó 18-án kelt királyi rendelet értelmében mindazon hajókat, amelyek nem személyszállító hajók és 1600 tonnánál kevesebb űrtartalmúak, 1929. évi december 31-ig olyan rádióberendezéssel kell felszerelni, amely segítségével 1000 kilométer körzeten belül Róma rádióállomás meteorológiai, figyelmeztető, stb. jelentéseit fel lehet fogni.

A rendelet végrehajtásának végleges határidejét 1930. évi december hó 31-ig hosszabbították meg. (PR. 1930. 183.)

Németországban az amatőr rádióadókat magánosoknak megtiltották, egyesületek azonban adhatnak. A be nem jelentett titkos adóállomások számát 1500-ra becsülik. (RM. 1930. 363.)

Tallinn rádióállomás 296,1 m. helyett 403,2 m. hullámon adja műsorát. (RM. 1930. 363.)

Angolországban 100 angol család közül 30,9 százalék rádióelőfizető. Legtöbb rá-

dielőfizető Herkfordshire, Oxfordshire és Surrey kerületekben van, ahol a százelőszám 55.4, 53.9 és 50.2. (R.Wo 1930. 41.)

Luxemburg nagyhercegség kormányza a rádiómonopoliumot 25 évre a „Société Luxembourgeoise d'Etudes Radiophoniques” társaságnak engedte át. A főváros közelében egy 100 kilowattos nagyadót fognak felállítani, amelyet 18 hónap alatt üzembe kell helyezni. Addig is, még ez év végéig egy 6—8 kilowatt teljesítményű kiegészítőt állítanak fel. (R.Wo. 1930. 41.)

Katolikus rádiókongresszus Párisban f. évi november hó 4-tól 6-ig Verdier kardinális elnöke alatt ülést tart. Napirenden szerepel többek közt: „A hallgatóság szerepe és megszervezése”, „Gyermek a hangosan beszélő előtt”. Felvilágosításokkal szolgál: Le Comité Catholique de la Radiophonie, 5, Boulevard Montmartre, Paris 2. e. (R. We. 1930. 41.)

A titkos rádió adóállomások száma Franciaországban a f. év elején még több, mint 400 volt, de ezidőszert már több mint a felét felfedezték és leleplezték. Ezek az állomások magántáviratokat, árjegyzéseket és egyéb magánközleményeket továbbítottak, sőt a hivatalos állomásokat adásaikkal zavarták is.

Az egész országban mintegy 20 titkos megfigyelő rádióállomás van felállítva. A leleplezett amatőröket 1000 franktól 10.000 frankig terjedhető pénzbírsággal és ezenfelül egy hónaptól egy évig terjedhető elzárással is büntetik. (R. We. 1930. 40.)

Az első távolbalató kongresszust 1931. évi július havában Brüsszelben fogják megtartani. (R. We. 1930. 41.)

Egyiptomban a szórakoztató rádió elterjedni még nem tudott. A műsorszolgáltatást néhány belföldi cég reklámadója látja el. Adóteljesítményük nagyon csekély. Időnként gramofonzenét is közvetítenek. A belföldi intelligencia köréből az érdeklődés vajmi kevés, az majdnem kizárólag a külföldiekre szorítkozik. Könnyen megérthető ez a helyzet, ha tekintetbe vesszük, hogy a legközelebbi tulajdonképpeni rádióhírmondó állomás az 1.300 kilométer távolságra fekvő Stambul. (R. We. 1930. 41.)

A lengyel rádió nagyvonalú fejlesztésének tervezetei már annyira előrehaladtak, hogy a jövő évben már a munkálatok megkezdéséhez is hozzálátanak. Varsó rádióállomásának adóteljesítményét 120 kilowattal emelik, ezt azonban szükség esetén még fokozni is lehet olyan mérvig, hogy egész Lengyelországban kristályos készülékkel is lehet venni. Ezenkívül egy rövidhullámú adó üzembehelyezését is tervezik, amely 80 méter hullámon dolgozna

és teljesítménye 20 kilowatt lenne. E rövidhullámú állomás rendelkezése az lenne, hogy a külföldön élő, különösen az Észak-amerikai Egyesült-Államokban több milliót kitevő lengyeleket kulturális szálakkal az anyaországához kössék.

Jelentékenyen fokozni fogják Lemberg és Wilna rádióállomások adóteljesítményét is; Lemberg energiáját 16 kilowattal emelik s ezenkívül rövidhullámú adóállomással is ellátják. Mindezek az új állomások jövő évben már működésüket is megkezdik. (R. We. 1930. 41.)

Svájc, Tessin kantonban a legrövidebb idő alatt egy új rádióhírmondó állomást fognak üzembehelyezni. Rendelgetése lesz az ottani olasznyelvű lakosság kulturális igényeit kielégíteni. A német és a francia nyelvű Svájcnak már van külön-külön rádiója. Az új rádióállomás költségein a svájci rádiótársaság és a Tessin-i kanton osztozkodnak. (R. We. 1930. 42.)

A rádielőfizetők száma Ausztriában f. é. szeptember hó végén 407.640. Belátható időn belül tehát eléri a félmilliót. (R. We. 1930. 42.)

Tokió beszél Berlinnel. A német—japán rádiótávbeszélő forgalomban csak mostanában sikerült mindkét irányban távbeszélgetést folytatni, azaz nemcsak Berlint értette Tokió, hanem Tokiót is jól hallották Berlinben. (R. We. 1930. 42.)

Kutyaszánra szerelt rövidhullámú rádiókat használt a Byrd-féle délsarki expedíció. Az expedíció kisebb felderítő útjain sem akartak a főszállástól elszakítva lenni, ezért már New-Yorkból való indulásuk alkalmával több 7.5 wattos kisadót vittek magukkal. Ezeket csomagolták fel azután a szánokra és az előre megállapított időkbén a főszállásnak mindig beszámolhattak útjuk addigi eredményéről. Nagyobb útjaiakra 50 watt teljesítményű adóberendezést vittek magukkal, ami már kitűnő közlekedést biztosított. Az expedíció legnagyobb hordozható rádióberendezése 500 watt teljesítményű.

(R. We. 1930. 42.)

Kanadában röviddel ezelőtt ünnepélyes keretek közt nyitották meg a vonattelen szolgálatot. Ez abból áll, hogy Montreal és Torontó kanadai városok közötti vasútvonalon közlekedő vonatról a világ távbeszélőhálózat bármely állomásával távbeszélgetést lehet folytatni. Fordított irányban is lehetséges, azaz az ezen a vonaton utazó utasok akármelyike a világ távbeszélőhálózat bármely pontjáról felhívható. A megnyitáskor az első beszélgetést Londonnal bonyolították le. A vonat távbeszélő központjával a közlekedést,

Kingston (Ontario) Bell távbeszélő központja útján létesítik. A hívó félnek tehát Kingstont kapcsolják, ez a központ pedig bemondja a vonat távbeszélő központ kezelőjének, hogy X. Y. úrral óhajtának beszélni; a hívottat azután a vonat központja a vonat távbeszélő készülékéhez hivatja.

A vonatbeszélgetések díjszabása elég mérsékelt, mert a nagytávolságú beszélgetés rendes díján felül csak fél dollárt kell ezért a valóban sokat érő távbeszélőszolgáltatást fizetni.

A beszélgetések közvetítésére egyrészt a vasút mentén haladó táviróvezetéseket használják fel, másrészt a vonatkocsik tetején háromszázas antennát alkalmaztak. A kétirányú távbeszélő beszélgetések lehetővé tette végett két hullámhosszat használnak. Jelzőtábla mutatja a kezelőnőnek, hogy egyik vagy másik városból hívják a vonat központját. Ha a kezelőnő Kingston központot fel akarja hívni, egy gomb megnyomásával Kingstonban csengőt szólaltat meg. Az egész rendszer egyszerű s kitűnően működik; a táviró és a távbeszélő üzem egymást nem zavarja.

(R. We. 1930. 42.)

Columbia délamerikai állam rádióhírmondó állomásának (amely Bogota fővárosában van felállítva) hatótávolsága az ország határait messze túlszárnyalja. A beérkezett számos elismerőlevél tanúsága szerint Venezuelában, Peruban, Ecuadorban, Bolíviában, Argentínában és északra Haiti-tól New Yorkig jól lehet hallani.

(R. We. 1930. 42.)

Az **Angol-svéd** képtávíróforgalmat mostanában nyitották meg a nagyközönség részére. Igénybevételének módozatai általában ugyanazok, mint az angol-német, osztrák és dán forgalomban.

(R. We. 1930. 42.)

Kábelszakadás következtében Skócia és a Shetland szigetek közt nemrégiben minden összeköttetés megszakadt és a szigetek a világtól teljesen elszigetelve állottak. Ekkor Anglia hordozható rádióállomást küldött a szigetre és ennek segítségével sikerült a rendes táviróforgalom lebonyolítását biztosítani.

(R. We. 1930. 42.)

Az **új belga rádióállomás, Courtrai**, minden vasárnap 10 óra 30 perctől 12 óráig 243 méteren kísérleti adásokat végez.

(R. We. 1930. 42.)

Lyngby dán rövidhullámú adóállomás 19 órától 31.6 méter hullámon Kopenhága műsorát közvetíti.

(R. We. 1930. 42.)

Viipuri finnországi rádióállomás, amely jelenleg 400 wattal dolgozik, teljesítmé-

nyét rövidesen 10 kilowattal emeli és ugyanakkor 291 m. hullámra fog áttérni.

(R. We. 1930. 42.)

A **rádió fejlődése Mexikóban**. A legelső rádióállomást a mexikói kormány 1906. évben Santa Rosalia-ban (Délkalifornia) állította fel. Ez egy Telefunken rendszerű 5 kilowattos szikraadó volt. Ennek ellenállomását az 50 kilométer távol fekvő Baco-chibambo-ban (Guymas Port mellett) állították fel. Mindkét állomás ma is üzemben van. Ezt követte a Kaliforniai legdélibb végében fekvő San José del Cabo-ban felállított rádióállomás, amely Cerrites (Matatlan)-nal közlekedett. A Mexikói-öbölben 1911. évben kettő, egyenként 1 és fél kilowattos kialvószikrasorú rádióállomást állítottak fel, egyiket Comanche-ben, a másikat Vera Cruz-ban. A Karibi-tenger partján szintén két állomást építettek, ú. m. Payo Obispo és Xealac-ban. Már 1912. évben sikerült 900 méter hullámon éjnek idején a Mexikói-öböl és a Kaliforniai-öböl közötti 2500 km-es távolság áthidalása, ami abban az időben jelentős eredmény volt.

A háború alatt Németországgal (Nauenel) való közlekedés biztosítására, Mexikó városában megépítették az akkori idők legnagyobb kialvószikrasorú rádióállomását 250 kilowatt primérenergiával és kettő 165 méter magas toronnyal. Ezekután a rádiótávíró már gyors ütemben fejlődött. A kormánycsapatok táviróiskolái sok rádióállomást építettek. Jelenleg partiállomásai közül 9 van az öbölben, 9 a Csendes-Oceán partján és 8 egyéb helyeken. Szárazföldi rádióállomása 32 van; ezek között olyanok is, amelyek 5—6 adóval is rendelkeznek. A rádiótávíró centrum most Mexikó város, ahol kettő 5 kilowattos hosszúhullámú, egy 20 kilowattos rövidhullámú és még 6 rövidhullámú adóberendezés (0.5—3 kilowatt teljesítménnyel) van felállítva. Egyedül Mexikó városából naponta 5000 táviratot továbbítanak. A belföldi rádióközlekedés sok táviróvezetékkel tett feleslegessé. A külfölddel való forgalomban Közép-Amerika összes államaival, továbbá Kubával, az Északamerikai Egyesült-Államokkal és Németországgal áll közvetlen forgalomban.

(F. 1930. 38.)

Új olasz rádióhírmondó állomások: Palermo és Trieszt építését rövidesen befejezik és működésüket is hamarosan megkezdik.

(R. We. 1930. 39.)

A **brit rádióexport** értéke 1930. év első felében 697.784 font sterling volt. Az előző év ugyanezen szakában csak 631.335 font sterlinget tett ki; emelkedés az előző évvel szemben tehát 66.449 font sterling. Anglia egyik legnagyobb vevője Németal-

föld, 1929 tele óta jelentékenyen kevesebb angol rádióárut vásárol. Ezidőszerinti legnagyobb vevőjük Dél-Amerika.

(R. Wo. 1930. 39.)

Belgrád közelében egy új jugoszláv rövidhullámú állomás ad minden hétfőn 21-től 22 óráig 30 méter hullámon.

(R. We. 1930. 39.)

Kalkutta, Brit-India új rövidhullámú adója jelenleg 24 és 36 méter hullámon ad.

(R. We. 1930. 39.)

A Strasbourgi állami rádióhírdomdó állomás sokat halasztott megnyitását végre f. évi november hó 11-én, a fegyverszünet ünnepnapján, fogják ünnepélyes keretek között megrendezni. Az ünnepi beszédek közül Mozart Requiem-jét fogják közvetíteni. A francia állami rádióhírdomdó-állomások az ünnepélyt teljes egészében szintén közvetítik. A „Radio—PTT—Strasbourg“ adóteljesítménye egyelőre 12 kilowatt, hullámhossza 345.3 méter (869 kilociklus). (F. 1930. 42.)

Új nagyadóépítések. Az építés alatt álló német nagyadókon az egyenként 60 kilowattos Mühlacker és Heilsberg-en, valamint a 75 kilowattos északi nagyadón kívül egész sorozat adóteljesítmény fokozást terveznek. Így például Königswusterhausen „Deutschlandsender“-ét 60 kilowatt-ra, Lengyelországban Varsó adóját 14 kilowatt-ról 120-ra, Lemberget 2.2 kilowatt-ról 16-ra, Wilnát 0.5 kilowatt-ról 60-ra tervezik emelni. Belgiumban Brüsszel 1.2 kilowatt teljesítményű adóját 20 kilowatt-ra tervezik kicserélni: ezenkívül „Radio—Löwen“ (Louvain) állomását 20 kilowatt-ra fokozzák. Svájcban Bern részére egy 25 kilowattos, Zürich részére pedig egy 50 kilowattos állomás már építés alatt áll. Island-szigeten Reykjavik 16 kilowattos nagyadóját mostanában nyitják meg. Finnországban Viipuri-ban 20 (?) kilowattos adóállomást fognak felállítani. Csehszlovákiában Brunn teljesítményét 35 kilowatt-ra emelik. Franciaországban is építenek különböző nagyobb teljesítményű rádióadóállomásokat. Végül megemlítjük még Luxembourgot, ahol ugyancsak nagyadót fognak felállítani. (F. 1930. 42.)

Teész Frigyes.

Új telefonhálózat Csilében. A csilei szenátus ötven évre szóló új szerződést hagyott jóvá, amely szerint a Csilei Telefonsársaság, az International Telephone et Telegraph Corp. társvállalata engedélyt kap arra, hogy vonalait az egész országban kiépítse és más országok hálózataival összekösse. A Csilei Telefonsársaság a m. év novemberében társult az I. T. T.-vel és jelenleg Csilének legnagyobb telefonvállalata; vonalhálózata ennek ellenére sem ter-

jedt ki az egész országra. A nemzetközi forgalom megnyitásával azonban most meg van adva a lehetőség arra, hogy Csile a Buenos Ayres—Madrid rádiótelefonvonal segítségével más országokkal, sőt Európával is összeköttetésbe kerüljön. Ugyanilyen kapcsolat fog létesülni az Északamerikai Egyesült-Államokkal is. Így a csilei telefonelőfizetőknek módot nyújtanak arra, hogy telefon útján az egész világgal, annak bármely részével érintkezésbe lépjen.

Ausztria és Dánia közt, a Wien—Kopenhága közti összeköttetés igénybevételeivel megnyitott a képtávíró forgalom.

Ötvenezer dollár egy névért, amely a telefontársaságok kimaradt. Nemsokára érdekes pörben fognak dönteni Csikágóban. A felperes, a Bronson Canode Printing Corporation, egy nyomdavállalat, 50.000 dollár erejéig pörölte be a csikágói telefontársaságot, az Illinois állami telefontársaságot és a R. H. Donnelly társaságot, amely a telefonnévsorokat nyomtatja, mert ezek „együttesen felelősek“ azért, hogy a nyomdavállalat neve a telefonnévsorok legújabb kiadásából kimaradt.

A perirat elmondja, hogy a nyomdavállalat 15 éve fizet elő a telefonra és ezáltal teljesen meg volt elégedve a telefontársasággal.

Ekkor jött 1929 tele és vele az új telefonnévsor, amelyben a nyomdavállalat tulajdonosainak nagy rémületére a nevük hiányzott. Kénytelenek voltak azonnal körleveleket készíttetni, amelyekben elmagyarázták üzletfeleiknek, hogy a cég nem szűnt meg és az egész hiba a telefontársaságot illeti. Ezenkívül közel 25.000 dollár értékű üzletet veszítették és ugyanennyire becsülik azt a sérelmet, amit a nevük mellőzése miatt szenvedtek.

A Mauritius-bélyeg legendája. A legdrágább bélyegek egyike a Mauritius-szigeti 1847. évben készült bélyeg. Ennek a bélyegnek a történetét most megint aktuálisá teszi az a pör, amelyet a németbirodalmi Zingsheim indított az osztrák kincstár ellen, mert egy osztrák állami hivatalból állítólag ellopták Mauritius-bélyegeit, amiért nem kevesebb, mint 12 millió pengő kártérítést követel. Nagy ár, de a bélyeg is ritka. Mauritius élkelősége 1847 szeptember 21-én meghívót kapott a következő szöveggel:

Alcide Marguey, őfelségének mauritiusi kormányzója tisztelettel meghívja táncmulatságára...

A meghívónak az volt az érdekessége, hogy mauritiusi bélyeg volt ráragasztva, holt mindaddig nagybritanniai bélyeget használtak Mauritiuson. Az új bélyeget

hamar elfelejtették, el is fogytak hamarosan, hiszen minden fajtából csak 500 darab készült. Akkoriban a legtöbb levél Franciaországba ment. Mauritius 1810-ig, mint Isle de France a francia gyarmatbirtokhoz tartozott. De Franciaországban sem keltettek figyelmet a mauritiusi bélyegek, hiszen akkor még nem voltak bélyeggyűjtők. Csak egy Borchard nevű embernek az özvegye tedezte föl Bordeauxban az első mauritiusát, amikor férje hagyatékában levélbélyegeket keresgélt. Mivel azonban a jegyzékében nem találta ezt a bélyeget, félretette. Egyszer barátjójának, madame Desboisnak tolemlítette ezt a bélyeget és Desboisné, aki éppen olyan passzionátus bélyeggyűjtő volt, mint Borchardné, ismerte föl elsőnek ennek a bélyegnek a ritkaságát és értékét. Csere útján 1865-től 1870-ig hat darab ilyen bélyeget tudott szerezni és amikor eladta, darbjáért az akkori időben hallatlan árat, 100—200 frankot kapott. Erre már fölfigyeltek a bélyeggyűjtők. Hébe-hóba fölbukkant egy-egy Mauritius-bélyeg és rendszerint ismert levélbélyegkereskedő kezébe került, úgyhogy manapság minden egyes Mauritius-bélyeget és a tulajdonosát ismerik. Legutoljára 1904-ben bukkant föl egy addig nem ismert 2-pences bélyeg, amelyet londoni árverésen a mostani angol király vett meg 40.800 pengőért. Nagyobb árat nem lehetett akkor elérni, jóllehet a legismertebb filatelisták résztvettek az árverésen. Egy egy évvel előbb fölfedezett és két Mauritius-bélyeggel ellátott levél 68.000 pengőért kelt el. Egy másik párért, amely 1893-ban 19.000 pengőért cserélt gazdát, 1896-ban 47.600 pengőt adtak, 1912-ben fölbukkant az eredeti lemez is, amelyről a Mauritius-bélyeget nyomták. Ezt a lemezt 136.000 pengőért adták el.

A világ legdrágább levélbélyege. Szeptember harmadikán nyílt meg Berlinben a nemzetközi levélbélyegkiállítás, amelyen sok más filatelista csoda mellett látható volt a világ egyik legdrágább levélbélyege is. Filatelista körököt bizonyára érdekelní fogja ennek a levélbélyegnek a története.

Brit-Guayana fővárosában, Demerarában, vagy ahogy most hívják, Georgetownban már 1850-ben állították elő közönséges szedéssel a városi nyomdában a postai forgalomhoz szükséges levélbélyegeket. Ennek az első kiadásnak minden darabját most 10—50.000 márkára értékelik. Az 1852-ből való második kiadás, amelyet már a jőnevű Waterlow & Sons londoni levélbélyeg-nyomda készített és csak két 4 centes fajtából áll, darabonként 4—5.000 márká. A rákövetkező év-

ben készítette el ugyanez a nyomda a harmadik kiadást, amelyben 1 és 4 centes kétfajta volt szintén, amely 7—900 márkát ér.

Amikor ez a kétfajta Brit-Guayana postahivatalainál ki volt már teljesen árusítva és a Londonban megrendelt negyedik kiadás a rossz hajózási viszonyok miatt késétt, Demerara postamestere elhatározta, hogy az Official-Gazette nyomdájában kisegítésképpen szükségkiadást nyomtat. Hogy 1856-ban Délamerikának egy akkor még jelentéktelen helyén levő vidéki nyomda nem nagyon válogathatott a betűanyagban, azt bizonyára mindenki érthetőnek találja. Így aztán a levélbélyeg úgy készült, hogy egy kis betűarranzsmán középebe egy hajócskát helyeztek. Ezt a hajócskát is valami régi heverő nyomdászszám segítségével alakították. A bélyegen a POSTAGE szó mellett ott volt még az ország, az érték megnevezése és a gyarmat latin jelszava: *Damus Petimusque Vicissim.* (Kölcsönösen adunk és veszünk.)

Ma már ismeretes, hogy ezeket a postai értékcikket — 1 és 4 centeseket — piros és kék papíron állították elő; hogy vajjon szándékosan vagy véletlenül készült-e az 1 centes forma, az ma már nem állapítható meg. Azt azonban a világ minden levélbélyeggyűjtője tudja, hogy az 1 centes levélbélyegből már csak egyetlenegy darab van és hogy ezért az egy darabért 1922-ben valaki 7343 font sterlinget fizetett, — a legmagasabb árat, amelyet valaha gyűjtő bélyegért adott.

Egy Vaughan L. Vernon nevű demerairi fiatalember akadt rá régi családi írások átnézése közben 1873-ban, sok más levélbélyeg közt a híres karmínpiros 1 centesre, nem tudva, hogy már akkor is milyen nagy értéket jelentett az. Persze, elhelyezte az albumában. Ott azonban nem sokáig maradt, Vaughan ugyanis nem elégedett meg azzal, hogy csak szűkebb hazája bélyegeit szerezze be, hanem rajta volt, hogy idegen országok levélbélyegeihez is jusson, akár készpénzen, akár csere útján. Minthogy azonban a pénze kevés volt, egy napon elhatározta, hogy elfogadja egy másik gyűjtőnek, Mc. Kinonnak, a karmínpiros egycentesre tett ajánlatát, amely 6 shillingre szőtt. Abban a titkos reményben tette ezt, hogy a családi iratai újbóli átkutatásakor talál majd másik karmínpiros bélyegre is. Mc. Kinnon kifizette a 6 shillinget, anélkül, hogy erről családjának valakit szólni volna, mert hiszen egy kis levélbélyegért 6 shillinget fizetni akkoriban örülség számba ment!

Öt évig maradt a levélbélyeg Mc Kin-

non birtokában. 1878-ban gyűjteményét megvette tőle egy glasgowi üzletbarátja, akitől viszont Ritpath Tamásnak, egy liverpooli gyűjtőnek a tulajdonába került. Ebben a gyűjteményben, amely csak Brit-Guayana levélbélyegeiből állott, a kárminpiros egycentesen kívül volt egy 1850-ből származó, szintén igen ritka rózsaszínű kétcentes, amelynek mai becsértéke 30.000 márka. Ritpath akkoriban 120 fontért váltotta magához az egész gyűjteményt. Nemsokára a kárminpiros egycentes egy londoni levélbélyegkereskedő közvetítésével az osztrák La Renotiére de Ferrari Philippe kezébe került, aki abban az időben a világ legnagyobb levélbélyeggyűjtője volt. Ferrari, aki 500 fontot fizetett a gyűjteményért, összes gyűjteményeit végrendeletileg a berlini postai múzeumra hagyta. A világháború alatt, 1917-ben meghalt Ferrarri és gyűjteményeit, amelyek legnagyobb

részt a párizsi osztrák-magyar nagykövetség letétjében voltak, a francia kormány jogtalanul elkobozta és tizennégy aukción eladta. A harmadik aukción került a híres kárminpiros egycentes árverés alá. A világ minden részéből érkeztek ajánlatok erre a bélyegfajtára, amelyről tudták, hogy csak egy példányban van meg. A bélyeget, az angol király és a British Múzeum képviselőjét túllicitálva, a már említett 7343 font vételáron Hind Arthur amerikai miliomos szerezte meg.

Az 1926-ban Newyorkban tartott nemzetközi levélbélyegkiállítás keretében került a világnak ez a legrágább bélyege először kiállításra. Látni csak a kiállítási bizottság tagjai láthatták eredetiben, a nagyközönség csak másolatokban. Hind a szeptemberi berlini kiállításra más levélbélyeg-ritkaságok mellett elhozta a kárminpiros egycentest is.

HIREK

Nouvelles.

Csejthei Ratkovszky Gyula †

Fáradhatatlan munkás élet után 1930. szeptember 28-án befejezte földi pályafutását és örökre lezárta szemét csejthei Ratkovszky Gyula nyug. posta műszaki főigazgató.

Halála hírére a gyász és a bánat szomorú érzése költözött szívünkbe, mert elvesztettük egyik kiváló kartársunkat, egy törhetetlen becsületességű, nemes jellemű, tetőtől talpig igaz férfiút, megtépázott magyarságunk megalkuvást nem ismerő, lelkes, kitartó harcosát.

Halála külön is gyásza a magyar posta mérnöki karának, mert kartársai benne egyik vezetőjüket tisztelték, aki — mint a régi gárda tagja — a táviró- és távbszélőberendezések fejlesztésében úttörő munkájával elismerésre méltó érdemeket szerzett.

Ratkovszky Gyula, mint felvidéki eredetű nemesi család tagja, Nagyenyeden, 1866-ban született. Középiszkolai tanulmányait a temesvári állami főreáliskolában végezte, ahol 1884-ben érettségi vizsgát tett. Majd a budapesti műegyetem hallgatója lett és 1888-ban gépészmérnöki oklevelet szerzett.

1890-ben, mint segédmérnök lépett a magyar posta szolgálatába. Rövid ideig a budapesti, majd a pécsi, később pedig a kolozsvári postai igazgatóságnál teljesített szolgálatot. Kiváló szakképzettsége, ráter-

mettsége és megbízhatósága révén pályáján gyorsan haladt előre s 1898-ban főmérnökké nevezték ki. A következő évben a postavezérigazgatóság műszaki osztályába rendelték be és a budapesti távbeszélőhálózat felügyelőbizottsága jegyzői teendőinek ellátásával is megbízták. 1903-ban külföldi tanulmányútra ment Ausztriába, Németországba és Svájcba a távirószolgálat műszaki és kezelési berendezésének és a drótnélküli távirónak tanulmányozására.

1908-ban a posta és távirókerületi műszaki felügyelőségek megalakításakor a temesvári műszaki felügyelőség vezetésével bízták meg. Ugyanezen évben műszaki tanácsossá, 1912-ben pedig műszaki főtanácsossá nevezték ki.

A háború alatt a temesvári kerület a déli hadszíntér felvonulási területe lett. Ratkovszkyra hárult az a fontos és kényes feladat, hogy a hadseregnek a táviró- és távbeszélőberendezéseinkkel szemben támasztott igényeit kielégítse. Ezt a nehéz feladatot teljes sikerrel oldotta meg és munkájának elismerésül a Ferenc József-rend lovagkeresztjével és a porosz kir. III. oszt. koronarenddel tüntették ki.

A háború végén műszaki főigazgatóvá neveztetett ki. 1920-ban az oláh megszállás miatt Temesvárról menekülnie kellett. Így került Budapestre, ahol a táviró- és távbeszélőigazgatóság helyettes vezetője lett. Ilyen minőségben 1922-ben külföldi

tanulmányútra küldték ki a nyugati országokba az automatikus központok tanulmányozására.

Egyesületünk mérnökszakosztálya az 1923—25. évi ciklusra elnökévé választotta meg.

1926-ban nyugalomba vonult, amikor is 40 éves értékes szolgálatának jutalmául legfelsőbb dícsérő elismerésben részesült.

Barátai és kartársai szeretetét és tiszteletét nemcsak egy életen át a haza és a köz javára becsülettel végzett munkájával, hanem vonzó emberi tulajdonságaival is méltán kiérdemelte. Mint ideálisan gondolkodó ember, minden szépért és jóért lelkesedni tudott. Szerette az életet, de szerény egyénisége kerülte a lármás, csillogó külsőségeket. Melegen érző szíve volt s bajbajutott embertársainak — ha módjában állott — őszinte örömmel sietett segítségükre.

Elhunyt kartársunkat szeptember 30-án kísértük utolsó útjára. Azt a magyar férfit, akinek családját a Felvidékről származott, aki Erdélyben látta meg a napvilágot, aki férfikorának alkotó munkáját a Délvidéknek adta: eltemettük a Csonkaország földjébe. Igazi magyar sors, amely osztályrészül jutott! Emlékezzünk! . . . arra, hogy amiben ő szent hittel hitt utolsó leheletéig, mi is szent meggyőződéssel hiszünk: Magyarország feltámadásában!

(e. j.)
A táviróösszeköttetések nemzetközi tanácsadó bizottságának (C. C. I. T.) 2-ik bizottsága a f. é. szeptember 15—20 közt Frankfurt a/M.-ban ülésezett. Az ülésen Németország, Franciaország, Nagybritannia és Olaszország képviseltette magát. A tárgyalás anyagát az európai távbeszélő kábelhálózatnak a táviratozásra való felhasználhatása képezte. Mivel a távbeszélő távkábeleknél a táviratozás céljaira való igénybevétele kétségen kívül gazdaságosnak látszik, remélni lehet, hogy a bizottság tanácskozásainak eredménye az újabb időkben háttérbe szorult táviróüzemre élnékvőleg fog hatni.

A nemzetközi rendőri bűnügyi bizottság a folyó évi szeptember 26-án Antwerpenben értekezletre ült össze. Az értekezleten a speciális rendőrségi tárgysorozaton kívül a nemzetközi rendőrségi rádiószolgálat szabályzatának új tervezete is megvitatásra került. A tervezetet a német rendőrség dolgoztatta ki. Az értekezleten a magyar királyi államrendőrség 5 tagú delegációval vett részt. A delegációnak dr. Szentirmay Endre m. kir. államrendőrségi kapitány, a budapesti államrendőrségi rádióállomás vezetője, a magyar rendőri rádiószolgálat tulajdoképpeni megteremtője is tagja volt.

Rydin Hermann, nyugalmazott svéd táviróvezérigazgató, Stockholmban elhunyt.

20 évnél hosszabb ideig állott a svéd táviróigazgatás élén s a svéd táviró, távbeszélő és rádió fejlesztése terén igen eredményes működést fejtett ki. Az 1925. évi párisi nemzetközi táviróértekezletnek korelnöke volt.

KÖNYVSZFMLE.

„Telegraphy and Telephony including wireless“ (Távíró és távbeszélő a rádióval együtt) címen E. Mallet tollából Londonban Chapman and Hall kiadásában 413 oldalas, 287 ábrával ellátott szakmunka jelent meg. Ára 21 angol shilling.

Eddig a villamos közlekedéssel foglalkozni akaró rendszeren csak két kategóriába sorozható szakmunkákat találhatott. Az egyik csoportba tartozók az üzemi alkalmazottak használatára voltak szánva s rendszeren a legelemibb elektromossági és mágnességi alapfogalmak ismertetésén kívül főleg készülékek részletes leírásával foglalkoztak; a másik csoportbeliek, hová a speciális szakmunkák tartoznak, bizonyos részletágakat tárgyalnak, mint pl. a továbbítás, az automatikus adás, a tengeralatti táviratozás stb., melyek tehát a laikus olvasó számára élvezhetetlenek.

Mallet könyvét a biztos tudományos ismeretekkel rendelkező tanulni vágyók számára írta s művében a táviró, távbeszélő s a rádióközlekedés mint a teoretikus villamosság és mágnesség gyakorlati eredménye jelenik meg az olvasó előtt. (A. P. t. t. 1930. 9.)

A Német Távíró és Távbeszélőjog kézikönyve (szerző: Fischer) Dr. Staedler főpostatanácsos átdolgozásában, új kiadásban Münchenben megjelent. A mű német címe „Fischer—Staedler, Telegraphen und Fernsprechrecht“, mely 13 márkáért Münchenben a „Bibliothek der Abt. VI des Reichspostministerium“ nál rendelhető meg.

A Nemzetközi Távíróösszeköttetések Jegyzéke (Liste des voies de communication Télégraphiques) a nemzetközi táviróunió berni irodájának kiadásában legközelebb megjelenik. A mű az európai díjrendszerű táviróforgalom összeköttetéseit foglalja magában. Terjedelme 24 oldal. Ára 1.10 svájci franc.

Szerkesztői üzenetek.

Communications de la Rédaction.

Olvsóinkat ezúton értesítjük, hogy dr. Hencz Lajos postaigazgatónak „Az egyes postaküldemények fejlődése“ címmel la-

punk 8-ik számában megkezdett cikkét, laptechnikai okokból csak jövő számunkban folytatjuk.

Nagy Jenő forgalmi díjok Budapest. Bérmentesítő automata berendezésére vonatkozó javaslatára alkalmilag még visszatérünk. Levele lapzárat után érkezett.

W. K., Pécs. A Tb. Ü. Sz. 51. §. 1. pontja értelmében a beszélgetési díjat teljes összegben kell visszafizetni, illetőleg, ha előfizetői állomásról bejelentett beszélgetésről van szó, díjat nem kell felszámítani és a beszélgetést hivatalból kell törölni, ha a bejelentett beszélgetés szolgálati vagy kezelési hiba miatt nem jött létre.

Az idézett rendelkezések után következő apróbetűs részben természetesen nincsenek és nem is lehetnek az összes szolgálati hibák felsorolva, csak irányelvek vannak, melyek alapján a díjmentes törlés jogosultságát el kell bírálni. Kétségtelen

tehát, hogy szolgálati hibának kell tekinteni azt az esetet is, amikor a hívó fél azért nem kap összeköttetést, mert a hívott távbeszélő állomást időközben már leszerelték, de ez a változás a távbeszélőnévsorban még nincsen keresztülvezetve.

A Tb. Ü. Sz. 51. §-ának 8. b) és d) pontjai nem ezekre az esetekre vonatkoznak. Igaz ugyan hogy a jelzett helyen díjköteles törlésként van felsorolva, ha a hívó fél olyan számot jegyzett elő, mely a rendeltetési helyen bekapcsolva egyáltalán nincsen, illetőleg, ha a névvel hívott fél, akiről a hívó azt állította, hogy távbeszélő állomása van, nem előfizető. A kérdéses esetben azonban az illető előfizető volt a névsorban csak azért szerepel, mert az takarékosági okokból ritkán jelenik meg. Nem volna tehát méltányos az előfizetőket megterhelni, amikor a beszélgetés törlése nem a felek, hanem a posta hibájából történik.

Kiadó: Dr. LÖRINCZY GÁBOR, m. kir. postatitkár.

Ingyen aranytöltőtollat *tizen négy karátos, eredeti amerikai gyártmányút (Parker rendszerű nyomótöltéssel) vagy egy*

Kürschner-féle kézilexikont *900 oldalas, 32 táblával vagy egy*

Marken lámpát kap *a RADIOWELT minden éves előfizetője.*

Kérjen még ma mutatószámot a RADIOWELT kiadóhivatalától, Wien, I. Pestalozziggasse 6. Legrészletesebb rádióműsorok, érdekes olvasmányok, gazdag műszaki rész, utasítások berendezések létesítésére, hangos film, rövid hullámhosszak, nagy számú rézkarcillusztrációk, nyelvtanfolyamok és érdekesítő regények közlése.

SIRIUS MŰVEK **akkumulátor és elemgyár r.-i.**

Budapest, VI., Petneházy-u. 72. Telefon: Aut. 924—02.

a M. kir. Posta, a M. kir. Államvasutak, a M. kir. Honvédelmi Minisztérium és az összes közüzemek szállítója.

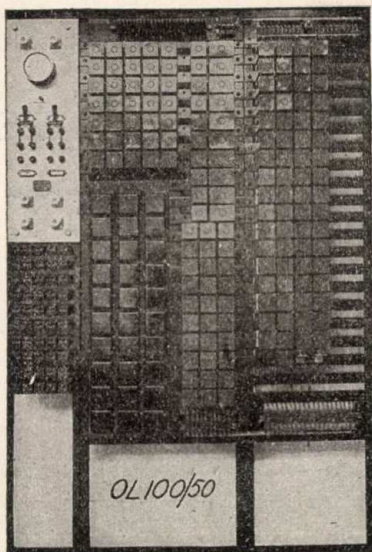
Rádió, telefon, jelző és műszerelemei

elismerten **kitűnőek** és kizárólag **hazai gyártmányok**

„ERICSSON“

MAGYAR VILIAMOSSÁGI RT.
BUDAPEST
Fehérvári-ut 70.

Tel.: J. 454-55, LÁ. 4-55.

50 vonalas, 100-ig bővíthető auto-
matikus kapcsoló.

Gyártmányaink mindinkább
közismertté váló sajátosságai:

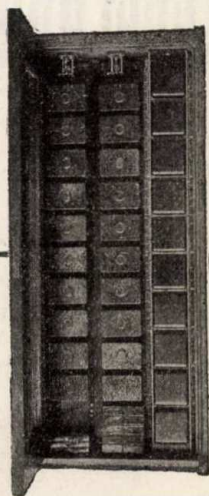
1. Megbízható működés.
2. Minimális karbantartási költség.
3. Tetszetős külső és gondos belső kidolgozás.
4. Versenyképes árak.

Az 1930. év újdonságai:

**Automatikus házi telefonbe-
rendezések 12-1000 vonalig.**

**Allami csatlakozás 4 fővonallig,
billentőgombos készülékekkel.**

Alközpontok 100 vagy 1000 vonalig bővíthető rendszer szerint. Házi és kimenő állami kapcsolások kezelő nélkül. Bejövő hívások fogadására és továbbítására manuális vagy félautomatikus közvetítő be-
rendezés. Teljesen automatikus vidéki központok és hálózatok, interurbán forgalomban is kezelő nélkül, bármely vonalszámra.

24 vonalas kapcsoló.

RÁDIO

KÉSZULÉKEKET ÉS ALKATRÉSZEKET

VÉDJECCYEL

csak

TELEFONGYÁR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

gyárt.

Stabilodyn hálózati készülék

Neutrodyn 5 lámpás készülék

**Luxor háromlámás körzet
vevő és gramofon erősítő
készülék**

Y forgókondenzátor

Safe transzformátor